

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**DOĞU AKDENİZ'DE ENERJİ DİPLOMASİSİ: TÜRKİYE,
YUNANİSTAN VE İTALYA ARASINDA GELECEĞE YÖNELİK
STRATEJİK BİR ANALİZ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cumali YILDIRIM

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Tezli) Yüksek Lisans Programı

**ŞUBAT 2025
İSTANBUL**

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**DOĞU AKDENİZ'DE ENERJİ DİPLOMASİSİ: TÜRKİYE,
YUNANİSTAN VE İTALYA ARASINDA GELECEĞE YÖNELİK
STRATEJİK BİR ANALİZ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Cumali YILDIRIM
(241211006)**

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Tezli) Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ahmet KESİK

İstanbul 2025

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

11.02.2025

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 11.02.2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Hemşirelik Anabilim Dalı, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği (Tezli Yüksek Lisans) Programı, Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Prof. Dr. Ahmet KESİK

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÖZCAN

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZCAN

Üye (İmza)

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Doğu Akdeniz’de Enerji Diplomasisi: Türkiye, Yunanistan ve İtalya Arasında Geleceğe Yönelik Stratejik Bir Analiz” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya ’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim (11/02/2025).

Cumali YILDIRIM

Eşime ve Çocuklarıma,

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	x
ÇİZELGE LİSTESİ	xi
ŞEKİL LİSTESİ	xii
ÖZET	xiii
ABSTRACT	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışma Konusu	1
1.2 Tezin Amacı.....	1
1.3 Literatür Araştırması	2
1.4 Hipotez	4
2. DOĞU AKDENİZ'DE ENERJİ KAYNAKLARI VE BÖLGESEL DİNAMİKLER	6
2.1 Doğu Akdeniz'de Enerji Rezervlerinin Keşfi: Tarihsel Süreç.....	6
2.1.1 1950'lerden 1990'lara: erken araştırmalar ve teknolojik Sınırlamalar	6
2.1.2 1990'lardan 2000'lere: teknolojik gelişmeler ve ilk somut bulgular.....	6
2.1.3 2000'li yıllar: ilk büyük keşifler	6
2.1.4 2020 ve sonrası: artan rekabet ve yeni keşifler.....	7
2.2 Bölgesel Enerji Jeopolitiği ve Aktörler	7
2.2.1 Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanı sınırlandırmaları	8
2.2.2 Devletlerin deniz yetki alanı politikaları	9
2.2.2.1 Türkiye'nin tutumu	9
2.2.2.2 Yunanistan'ın tutumu	9
2.2.2.3 Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) tutumu.....	10
2.2.2.4 Mısır'ın tutumu	10
2.2.2.5 İsrail'in tutumu	11
2.2.2.6 Lübnan'ın tutumu	11
2.2.2.7 Suriye'nin tutumu	12

2.2.3	Deniz yetki alanı anlaşmazlıklarının bölgesel enerji stratejilerine etkisi ..	13
2.2.4	Doğu Akdeniz'in stratejik önemi	15
2.2.4.1	Bölgesel çatışmalar ve jeopolitik gerilimler	15
2.2.4.2	Doğu Akdeniz'in küresel enerji ve ticaret rotalarındaki rolü	16
2.2.4.3	Doğu Akdeniz'deki enerji rezervleri ve küresel etkileri	17
2.3	Enerji Kaynaklarının Ekonomik ve Stratejik Önemi	18
3.	TÜRKİYE’NİN ENERJİ STRATEJİSİ VE DİPLOMATİK HAMLELERİ	20
3.1	Türkiye'nin Enerji Arz Güvenliği Politikaları	20
3.1.1	Türkiye'nin enerji ithalat bağımlılığı ve çeşitlendirme stratejisi.....	20
3.1.2	Doğu Akdeniz’de enerji arama ve sondaj faaliyetleri	21
3.2	Doğu Akdeniz’deki Hak İddiaları ve Hukuki Çerçeve	22
3.2.1	Türkiye'nin Mavi Vatan Doktrini ve deniz yetki alanları	22
3.3	Türkiye'nin Enerji Diplomasisindeki Başarılar ve Zorluklar	23
3.3.1	Türkiye'nin enerji diplomasisinde bölgesel iş birlikleri.....	23
3.3.1.1	İsrail ile doğalgaz görüşmeleri.....	24
3.3.1.2	Azerbaycan ile stratejik iş birliği	25
3.3.1.3	Türkiye ve Azerbaycan arasında enerji iş birliği projeleri	25
3.3.1.4	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile iş birliği.....	26
4.	YUNANİSTAN VE İTALYA’NIN DOĞU AKDENİZ’DEKİ ROLÜ	27
4.1	Yunanistan’ın Doğu Akdeniz’deki Enerji Stratejisi.....	27
4.1.1	Bölgesel hegemonya arayışı	27
4.1.2	Doğu Akdeniz doğalgaz boru hattı (DABH) projesi	27
4.1.3	Enerji bağımsızlığını artırma	27
4.1.4	Çok taraflı iş birlikleri	28
4.1.5	Türkiye ile çatışan stratejiler	28
4.1.6	Uluslararası destek arayışı	28
4.2	Yunanistan’ın Enerji Projeleri ve İş Birlikleri	29
4.2.1	East-Med Boru Hattı projesi ve enerji iş birlikleri	29
4.2.2	East-Med’in Türkiye açısından önemi	29
4.2.3	Türkiye-Yunanistan arasında anlaşmazlıklar	30
4.3	İtalya’nın Doğu Akdeniz’deki Enerji Politikası	31
4.3.1	İtalya'nın Akdeniz'deki enerji diplomasisinin tarihçesi	31
4.3.2	İtalya’nın Akdeniz’deki enerji diplomasisi ve Enrico Mattei’nin stratejik rolü.....	33

4.3.3 ENI'nin kuruluşu ve Enrico Mattei'nin liderliği	33
4.3.4 Neo-Atlantikçilik ve İtalya'nın enerji diplomasisi	34
4.3.5 İtalya'nın Akdeniz'deki enerji yatırımları	34
4.4 İtalya'nın Doğu Akdeniz'deki Enerji Çıkarları Üzerine Çıkarımlar	35
4.4.1 Doğu Akdeniz'i stratejik bir enerji merkezi olarak görmesi	35
4.4.2 Bölge ülkeleriyle gelişen enerji iş birlikleri	35
4.4.3 Bölgesel enerji ulaşım hatlarında lojistik merkez olma hedefi	35
4.4.4 Türkiye ile Doğu Akdeniz'deki rekabet ve enerji çıkar çatışmaları	35
4.4.5 Kuzey Afrika ile entegre bir enerji ağı kurma çabası	36
4.4.6 Yenilenebilir enerji yatırımları ve sürdürülebilirlik stratejisi	36
4.5 Türkiye ve İtalya Arasında Enerji İlişkileri Konusunda Açmazlara İlişkin Değerlendirmeler	36
4.5.1 Doğu Akdeniz'deki enerji keşifleri ve kıta sahanlığı iddiaları	36
4.5.2 Enerji taşıma altyapısı ve ulaşım koridorları	37
4.5.3 Farklı jeopolitik yönelimler	37
4.5.4 Yenilenebilir enerji ve teknolojik farklılıklar	37
4.5.5 Küresel enerji piyasalarındaki rekabet	38
4.5.6 Enerji ihracatında denge sorunları	38
4.6 Türkiye'nin Yunanistan ve İtalya ile Enerji İlişkilerinin Değerlendirilmesi ...	38
4.6.1 Coğrafi konum ve stratejik bağlantılar	39
4.6.1.1 Türkiye-Yunanistan ilişkileri	39
4.6.1.2 Türkiye-İtalya ilişkileri	39
4.6.2 Diplomatik ilişkiler ve politika çatışmaları	39
4.6.2.1 Türkiye-Yunanistan ilişkileri	39
4.6.2.2 Türkiye-İtalya ilişkileri	40
4.6.3. Enerji Güvenliği ve Bağımlılık	40
4.6.3.1 Türkiye-Yunanistan ilişkileri	40
4.6.3.2 Türkiye-İtalya ilişkileri	40
4.6.4 Yenilenebilir enerji ve iş birliği olanakları	41
4.6.4.1 Türkiye-Yunanistan ilişkileri	41
4.6.4.2 Türkiye-İtalya ilişkileri	41
4.6.5 Enerji kaynakları ve rekabet	41
4.6.5.1 Türkiye-Yunanistan ilişkileri	41
4.6.5.2 Türkiye-İtalya ilişkileri	42

4.7 Bölgesel İş Birliği ve Gelecek Senaryoları	45
4.7.1 Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasında enerji iş birliği ve çatışma senaryoları	45
4.7.1.1 Enerji iş birliği senaryoları	45
4.7.1.2 Enerji çatışma senaryoları.....	46
4.7.1.3 Enerji iş birliği ile çatışma arasındaki denge	48
5. TÜRKİYE, YUNANİSTAN VE İTALYA ARASINDA GELECEĞE YÖNELİK STRATEJİK ANALİZ.....	49
5.1 Mevcut Durum Analizi: Türkiye.....	49
5.1.1 Enerji kaynakları ve yerli üretim durumu.....	49
5.1.1.1 Yerli enerji kaynakları	49
5.1.1.2 Dışa bağımlılık ve enerji ithalatı.....	50
5.1.2 Türkiye'nin Doğu Akdeniz enerji politikaları	50
5.1.3 Türkiye'nin enerji güvenliği ve stratejik yatırımları	51
5.1.4 Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanları	51
5.1.5 Türkiye'nin enerji güvenliği stratejileri	52
5.1.6 Türkiye'nin jeopolitik durumu	52
5.1.7 Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki stratejik durumu	53
5.2 Türkiye'nin Enerji Geleceğine Yönelik Değerlendirmeler	54
5.2.1 Enerji arz güvenliğinin sağlanması.....	54
5.2.2 Yerli enerji kaynaklarının artırılması	55
5.2.3 Enerji depolama ve yenilenebilir enerji altyapıları.....	55
5.2.3.1 Yenilenebilir enerjinin güçlendirilmesi	56
5.2.3.2 Yeşil hidrojen ve yeni enerji teknolojileri	56
5.2.3.3 Nükleer enerji ve nükleer güç santralleri	56
5.2.4 Enerji diplomasi ve bölgesel iş birlikleri.....	57
5.2.4.1 Doğu Akdeniz ve bölgesel enerji stratejileri.....	57
5.2.4.2 Uluslararası enerji piyasalarında rekabet	57
5.2.5 Sürdürülebilir enerji ve çevre dostu politikalara yatırım.....	57
5.2.6 Türkiye'nin enerji geleceği için stratejik adımlar	58
5.3 Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Güvenlik Politikaları ve Enerji Diplomasisi	59
5.3.1 Türkiye'nin bölgesel güvenlik politikaları ve enerji diplomasisi	59
5.3.1.1 Türkiye'nin stratejik yönelimleri.....	59

5.3.2 Yunanistan'ın bölgesel güvenlik politikaları ve enerji diplomasisi	59
5.3.2.1 Yunanistan'ın stratejik yönelimleri	59
5.3.3 İtalya'nın bölgesel güvenlik politikaları ve enerji diplomasisi	60
5.3.3.4 İtalya'nın stratejik yönelimleri	60
5.4 Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Bölgesel Enerji Güvenlik Politikalarına Yönelik Stratejik Karşılaştırma	60
5.4.1 Geleceğe yönelik stratejik değerlendirme	61
5.5 Gelecek Senaryoları	62
5.5.1 İş birliği senaryosu	62
5.5.2 Çatışma ve gerilim senaryosu.....	62
5.5.3 Melez model (kontrollü rekabet + sınırlı iş birliği)	62
5.6 Stratejik Değerlendirme	63
5.6.1 Türkiye'nin enerji güvenliği politikaları	63
5.6.2 Yunanistan ve İtalya'nın stratejik hamleleri.....	63
5.7 Türkiye'nin Enerji Geleceğine İlişkin Politika Önerileri ve Olası Etkileri.....	63
5.8 Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Enerji Güvenliği İlişkileri	65
5.9 Stratejik Analiz Basamağı	66
5.9.1 PESTLE analizi	66
5.9.2 SWOT analizi	68
5.9.3 Enerji tedarik zinciri analizi: Türkiye, Yunanistan ve İtalya.....	70
5.9.3.1 Türkiye.....	70
5.9.3.4 Yunanistan	71
5.9.3.5 İtalya	71
5.9.4 Senaryo planlaması.....	71
Senaryo 1: Yenilenebilir Enerji Geçişi	71
Senaryo 2: Enerji Kaynakları Rekabeti	72
Senaryo 3: Jeopolitik Çatışmalar ve Enerji Krizleri	72
6. TARTIŞMA VE SONUÇ	73
6.1 Çalışmanın Bulgularının Özeti	73
6.2 Sonuçlar ve Tartışma.....	74
6.3 Yorum ve Değerlendirme	76
6.4 Öneriler ve Gelecekteki Araştırmalar	76
KAYNAKLAR	79

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGIP	: İtalyan Genel Petrol Şirketi
BMDHS	: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
BRI	: Belt and Road Initiative
BTC	: Bakü-Tiflis-Ceyhan
BTE	: Bakü-Tiflis-Erzurum
DABH	: Doğu Akdeniz Doğalgaz Boru Hattı
East-Med	: Doğu Akdeniz Boru Hattı
ENI	: Ulusal Petrol Şirketi
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
LNG	: Sıvılaştırılmış Doğalgaz
MEB	: Münhasır Ekonomik Bölgeler
MSR	: Maritime Silk Road
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NM	: Deniz Mili
PESTLE	: Political-Economic-Social-Technological- Legal- Environmental
SWOT	: Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats
TANAP	: Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı
TAP	: Trans Adriyatik Boru Hattı
TPAO	: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa No.
Çizelge 2.1: Doğu Akdeniz'deki Başlıca Doğal Gaz Sahaları	19
Çizelge 3.1: Türkiye'nin 2023 Yılı İtibariyle Enerji Tedarik Kaynakları	20
Çizelge 3.2: Türkiye'nin Doğalgaz Kaynakları ve Payları (%).....	21
Çizelge 3.3: Doğu Akdeniz'de Deniz Yetki Alanları Anlaşmazlıkları.....	22
Çizelge 3.4: İsrail-Türkiye Doğalgaz İş Birliğinin Avantajları ve Zorlukları	25
Çizelge 4.1: Türkiye ile Yunanistan ve İtalya Arasındaki Enerji İlişkileri – Genel Değerlendirme	42
Çizelge 4.2: Türkiye, Yunanistan ve İtalya Arasındaki Enerji İlişkileri: Derinlemesine Üçlü Analiz	43
Çizelge 5.1: Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Enerji Politikaları.....	53
Çizelge 5.2: Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Enerji Güvenlik Politikalarının Karşılaştırılması	61
Çizelge 5.3: Türkiye'nin Enerji geleceğine ilişkin Politika Önerileri ve Olası Etkileri	64
Çizelge 5.4: PESTLE Analizi	67
Çizelge 5.5: SWOT Analizi	69
Çizelge 6.1: Genel Değerlendirme	78

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 2.1: 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne Göre Mısır'ın MEB Alanı	11
Şekil 2.2: Doğu Akdeniz'e Kıyısı Olan Ülkelerin Karasuları.....	12
Şekil 2.3: Doğu Akdeniz'deki Enerji Jeopolitiği	14
Şekil 2.4: Doğu Akdeniz'de Önemli Enerji Havzaları.....	15
Şekil 5.1: Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Enerji Güvenliği İlişkileri.....	65
Şekil 6.1: Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasında Enerji İş Birliği ve Çatışma Analizi	75

DOĞU AKDENİZ'DE ENERJİ DİPLOMASİSİ: TÜRKİYE, YUNANİSTAN VE İTALYA ARASINDA GELECEĞE YÖNELİK STRATEJİK BİR ANALİZ

ÖZET

Doğu Akdeniz, son yıllarda keşfedilen enerji rezervleriyle uluslararası enerji politikalarının merkezine oturmuş ve bölgesel güç dengelerini şekillendiren önemli bir faktör haline gelmiştir. Bölgedeki hidrokarbon kaynakları, kıyıdaş devletler arasında ekonomik ve stratejik iş birliklerini teşvik ederken aynı zamanda deniz yetki alanları konusunda ciddi anlaşmazlıklara yol açmaktadır. Türkiye, Yunanistan ve İtalya, enerji güvenliği ve ekonomik çıkarlar doğrultusunda farklı politikalar benimseyerek, enerji diplomasisini bölgesel ve uluslararası ilişkilerinin önemli bir unsuru haline getirmiştir.

Bu çalışma, Doğu Akdeniz'deki enerji rezervlerinin keşfiyle ortaya çıkan diplomatik, ekonomik ve hukuki süreçleri analiz etmektedir. Türkiye'nin enerji politikalarının bölgesel dinamiklerle nasıl şekillendiği ve Yunanistan ile İtalya gibi aktörlerle yaşanan diplomatik gerilimlerin yanı sıra iş birliği fırsatları değerlendirilmektedir. Ayrıca, uluslararası hukuk çerçevesinde deniz yetki alanları ve enerji kaynaklarının paylaşımı konusundaki anlaşmazlıklar ele alınarak, enerji diplomasisinin bölgesel güvenlik ve ekonomik istikrar üzerindeki etkileri incelenmektedir.

Bölgedeki enerji rekabeti, yalnızca kıyıdaş ülkeler arasında sınırlı kalmayıp, Avrupa Birliği'nin enerji arz güvenliği politikaları çerçevesinde küresel aktörlerin de ilgisini çekmektedir. ABD, Rusya ve Çin gibi büyük güçler, Doğu Akdeniz'deki enerji dinamiklerini yakından takip etmekte ve bu süreçte kendi ekonomik ve stratejik çıkarlarını korumaya yönelik politikalar geliştirmektedir. Türkiye, uzun kıyı şeridi ve enerji kaynakları üzerindeki hak iddiaları çerçevesinde "Mavi Vatan" doktrini doğrultusunda aktif bir dış politika izlemekte ve bölgedeki hidrokarbon faaliyetlerini artırmaktadır. Fatih, Yavuz ve Kanuni sondaj gemileriyle yürütölen arama çalışmaları, Türkiye'nin enerji bağımsızlığına yönelik stratejisini desteklemektedir. Ancak, bu faaliyetler Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile deniz yetki alanları konusunda gerilimleri de beraberinde getirmektedir.

Öte yandan, Avrupa Birliği, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni destekleyerek, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji politikalarını kısıtlamaya yönelik çeşitli yaptırımlar uygulamaktadır. Bununla birlikte, İsrail, Mısır ve İtalya gibi ülkeler, enerji kaynaklarının bölgesel iş birliği çerçevesinde değerlendirilmesine yönelik politikalar geliştirerek, East-Med gibi projeler aracılığıyla Avrupa'nın enerji güvenliğini sağlamayı hedeflemektedir. Türkiye, enerji kaynaklarının adil bir şekilde paylaşımını savunarak, KKTC ile kıta sahanlığı sınırlandırma anlaşmaları yapmış ve Libya ile deniz yetki alanlarını düzenleyen bir mutabakat zaptı imzalamıştır.

Çalışmanın sonuçları, Doğu Akdeniz'de enerji kaynaklarının yalnızca ekonomik bir mesele olmaktan çıkıp, uluslararası siyasetin temel unsurlarından biri haline geldiğini ortaya koymaktadır. Bölgedeki enerji politikalarının geleceği,

kıyıdaş ülkeler arasındaki diplomatik ilişkilerin seyrine ve uluslararası hukukun nasıl uygulanacağına bağlı olarak şekillenecektir. Türkiye'nin bölgesel enerji diplomasisinde proaktif bir rol üstlenmesi, enerji güvenliği ve ekonomik istikrar açısından büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, Doğu Akdeniz'de sürdürülebilir bir enerji paylaşım mekanizması oluşturulabilmesi için diplomatik diyalogların artırılması, hukuki çerçevenin netleştirilmesi ve bölgesel iş birliği olanaklarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Doğu Akdeniz, enerji diplomasisi, Türkiye, Yunanistan, İtalya, deniz yetki alanları, enerji güvenliği, uluslararası hukuk.*

ENERGY DIPLOMACY IN THE EASTERN MEDITERRANEAN: A STRATEGIC ANALYSIS OF TURKEY, GREECE, AND ITALY FOR THE FUTURE

ABSTRACT

The Eastern Mediterranean has become a focal point of international energy policies in recent years, shaping regional power dynamics and playing a crucial role in global energy security. The hydrocarbon reserves in the region have not only encouraged economic and strategic cooperation among coastal states but have also led to significant disputes over maritime jurisdiction areas. Turkey, Greece, and Italy have adopted different policies in pursuit of their energy security and economic interests, making energy diplomacy a central component of their regional and international relations.

This study analyzes the diplomatic, economic, and legal processes that have emerged following the discovery of energy reserves in the Eastern Mediterranean. It examines how Turkey's energy policies are shaped by regional dynamics and evaluates both diplomatic tensions and cooperation opportunities with Greece and Italy. Furthermore, the study explores ongoing disputes over maritime jurisdiction and the distribution of energy resources within the framework of international law, assessing the impact of energy diplomacy on regional security and economic stability.

Energy competition in the region extends beyond the coastal states, attracting the attention of global actors such as the European Union, the United States, Russia, and China. These major powers closely monitor the energy dynamics of the Eastern Mediterranean, developing policies to safeguard their economic and strategic interests. Turkey, leveraging its long coastline and territorial claims over energy resources, pursues an assertive foreign policy based on the "Blue Homeland" doctrine and continues its hydrocarbon exploration activities with drilling ships such as Fatih, Yavuz, and Kanuni. However, these efforts have intensified maritime disputes with Greece and the Greek Cypriot Administration.

Meanwhile, the European Union supports Greece and the Greek Cypriot Administration by imposing various sanctions to limit Turkey's energy policies in the Eastern Mediterranean. Countries such as Israel, Egypt, and Italy have sought regional energy cooperation through projects like East-Med, aiming to enhance Europe's energy security. In response, Turkey has signed maritime delimitation agreements with the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) and a memorandum of understanding with Libya to assert its rights over regional energy resources.

The findings of this study reveal that energy resources in the Eastern Mediterranean are not merely an economic issue but have become a fundamental aspect of international politics. The future of regional energy policies will largely depend on the trajectory of diplomatic relations between coastal states and the implementation of international law. Turkey's proactive engagement in regional

energy diplomacy is crucial for ensuring energy security and economic stability. Ultimately, establishing a sustainable energy-sharing mechanism in the Eastern Mediterranean will require enhanced diplomatic dialogue, a clearer legal framework, and the development of regional cooperation opportunities.

Keywords: *Eastern Mediterranean, energy diplomacy, Turkey, Greece, Italy, maritime jurisdiction, energy security, international law.*

1. GİRİŞ

1.1 Çalışma Konusu

Doğu Akdeniz, son yıllarda zengin enerji rezervlerinin keşfiyle birlikte uluslararası politika ve ekonomi arenasında stratejik bir öneme kavuşmuştur. Bölgedeki doğalgaz ve petrol kaynaklarının büyüklüğü, yalnızca bölgesel aktörler için değil, aynı zamanda enerji ithalatına bağımlı olan Avrupa Birliği ülkeleri ve küresel enerji piyasası için de büyük bir fırsat sunmaktadır. Ancak bu durum, enerji kaynaklarının paylaşımı ve kullanımını konusunda uluslararası aktörler arasında ciddi diplomatik gerilimler yaratmıştır. Türkiye, Yunanistan ve İtalya gibi ülkeler, bu kaynakların paylaşımı ve ekonomik değerinin maksimize edilmesi için farklı stratejiler izlemektedir. Bu stratejiler, enerji diplomasisini sadece ekonomik bir araç olmaktan çıkarıp uluslararası ilişkilerde önemli bir güç mücadelesi alanına dönüştürmüştür.

Bu tez, Doğu Akdeniz'deki enerji rezervlerinin keşfi ile ortaya çıkan bölgesel ve küresel dinamikleri kapsamlı bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Çalışmanın odak noktası, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasında enerji diplomasisi bağlamında gelişen stratejik ilişkilerin analiz edilmesidir. Enerji kaynaklarının kullanımının uluslararası hukuk çerçevesindeki boyutları, deniz yetki alanları üzerindeki anlaşmazlıklar ve taraflar arasında iş birliği ya da çatışma ihtimalleri detaylı bir şekilde incelenecektir. Ayrıca, bölgedeki enerji politikalarının ekonomik çıkarlar, güvenlik kaygıları ve bölgesel istikrar üzerindeki etkileri değerlendirilecektir. Bu kapsamda, Doğu Akdeniz'de enerji diplomasi süreçlerinin, uluslararası iş birliği ve gerilimlerin nasıl şekillendiğini anlamak için bir çerçeve oluşturulacaktır.

1.2 Tezin Amacı

Bu tezin temel amacı, Doğu Akdeniz'de enerji kaynaklarının keşfiyle birlikte ortaya çıkan diplomatik, ekonomik ve hukuki süreçleri derinlemesine analiz etmektir. Doğu Akdeniz'deki enerji rezervleri, bölge ülkeleri için birer ekonomik kalkınma

fırsatı sunarken, aynı zamanda deniz yetki alanları ve enerji kaynaklarının paylaşımı konusunda ciddi anlaşmazlıklar yaratmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın bölgesel ve küresel politikaları, uluslararası hukukun çizdiği sınırlar çerçevesinde incelenecek ve bu ülkelerin enerji diplomasisi stratejilerinin gelecekte nasıl şekillenebileceği değerlendirilecektir.

Tez, özellikle Türkiye'nin Doğu Akdeniz enerji politikalarının ulusal çıkarlarına nasıl hizmet ettiğini ve bu politikaların Yunanistan ile İtalya gibi diğer bölgesel aktörler üzerindeki etkilerini ele almayı hedeflemektedir. Ayrıca, enerji diplomasisi bağlamında ortaya çıkan iş birliği ve çatışma dinamikleri analiz edilerek, bölgesel istikrarın sağlanmasına yönelik öneriler sunulacaktır. Çalışma aynı zamanda, bölgedeki enerji kaynaklarının uluslararası pazara entegrasyonu ve Avrupa Birliği'nin enerji güvenliği politikalarındaki rolünü tartışmayı amaçlamaktadır. Böylece, Doğu Akdeniz'de enerji kaynaklarının gelecekteki kullanımına yönelik stratejik bir perspektif geliştirilecektir.

Bu tez, bölgesel enerji politikalarının uluslararası ilişkiler ve küresel enerji piyasası üzerindeki etkilerini değerlendirmekle kalmayıp, enerji güvenliği, ekonomik çıkarlar ve hukuki çerçeve arasındaki ilişkilere dair yeni bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir.

1.3 Literatür Araştırması

Doğu Akdeniz'de enerji kaynaklarının keşfi ve bu keşfin uluslararası ilişkiler üzerindeki etkileri, akademik camiada geniş bir ilgi görmüştür. Bölgedeki enerji politikalarının şekillenmesi ve bu politikaların uluslararası hukuk çerçevesinde değerlendirilmesi, birçok çalışmanın odak noktası olmuştur.

Avcı tarafından yapılan bir çalışma, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının keşfinin bölgesel ve uluslararası ilişkiler üzerindeki etkilerini incelemektedir. Çalışma, enerji rezervlerinin Kıbrıs sorunu ve bölgedeki siyasi gerilimlere nasıl yeni bir boyut kazandırdığını, bu kaynakların paylaşımı konusunda yaşanan anlaşmazlıkların çözüm sürecini daha da karmaşıklaştırdığını ortaya koymaktadır. Enerji keşiflerinin ekonomik fayda sağlamaktan çok, askeri ve diplomatik gerilimleri artırarak Doğu Akdeniz'de yeni güç mücadelelerine yol açtığı vurgulanmıştır. Ayrıca

enerji politikalarının uluslararası ilişkilerdeki etkilerini ve Türkiye'nin bu süreçteki rolü değerlendirilmiştir (Avcı, 2021).

Doğu Akdeniz'deki enerji nakil güzergâhlarının ulusal ve uluslararası güvenlik üzerindeki etkilerini ve enerji arzının dış politikadaki rolünü incelemeyi amaçlayan bir diğer çalışma ile Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının güvenlik ve ekonomik ilişkilerde önemli bir rol oynadığını, bölge ülkeleri arasında enerji politikalarının gerilimlere yol açtığı ortaya konmaktadır. Türkiye'nin enerji stratejilerinin, bölgedeki jeopolitik dengeleri şekillendirmede kritik bir etkiye sahip olduğu ayrıca vurgulanmaktadır. Bu analiz, enerji nakil hatlarının sadece ekonomik değil, aynı zamanda jeopolitik bir araç olarak da kullanıldığını göstermektedir (Akbiyık, 2023).

Deniz enerji güvenliği konusuna odaklanan bir başka araştırma, Doğu Akdeniz'deki güncel gelişmelerin jeopolitik dengelere etkisini incelemiştir (Şeker, 2018). Bu çalışma, deniz enerji güvenliğinin bölgedeki aktörler arasındaki ilişkileri nasıl şekillendirdiğini ve enerji kaynaklarının kontrolünün uluslararası politikadaki önemini vurgulamaktadır.

Türkiye'nin enerji ticaret merkezi olma hedefi ve Doğu Akdeniz'in bu süreçteki rolü üzerine yapılan bir çalışma ise, Türkiye'nin enerji politikalarının bölgesel dinamiklerle nasıl etkileşime girdiğini analiz etmektedir (Özdemir ve Karagöl). Bu çalışma, Türkiye'nin enerji stratejilerinin bölgedeki diğer aktörlerle olan ilişkilerine ve uluslararası enerji piyasalarındaki konumuna dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Doğu Akdeniz'in enerji jeopolitiği üzerine yapılan bir çalışmada, bölgedeki hidrokarbon kaynaklarının keşfi ve bunların uluslararası ilişkiler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Makale, Doğu Akdeniz'in tarihsel olarak stratejik ve ekonomik önemini vurgulayarak, enerji kaynaklarının bölgedeki güç dengelerini nasıl şekillendirdiğini analiz etmektedir. Çalışma, bölgedeki enerji kaynaklarının uluslararası ilişkilerdeki rolünü ve bu kaynakların bölgesel iş birliği ve çatışmalara nasıl etki ettiğini ele almaktadır (Ediger vd., 2012).

Bu literatür taraması, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının keşfi ve bu keşfin bölgesel politikalar üzerindeki etkilerine dair mevcut akademik çalışmalarını özetlemektedir. Ancak, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki enerji

diplomasisinin geleceğe yönelik stratejik bir analizini sunan kapsamlı bir çalışmanın eksikliği dikkat çekmektedir. Bu tez, bu boşluğu doldurmayı ve söz konusu ülkeler arasındaki enerji diplomasisinin dinamiklerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır.

1.4 Hipotez

Bu tez çalışması, Doğu Akdeniz'deki enerji rezervlerinin keşfi ve bu kaynakların uluslararası paylaşımı ile ortaya çıkan diplomatik ve stratejik dinamikleri incelemeyi amaçlamaktadır. Bölgedeki enerji kaynakları, sadece bölgesel aktörler için değil, küresel enerji piyasaları için de büyük bir fırsat sunmaktadır. Ancak bu durum, enerji kaynaklarının paylaşımı ve kullanımı konusunda ciddi diplomatik gerilimlere yol açmış, ülkeler arasında iş birliği ve çatışma dinamiklerini şekillendirmiştir.

Hipotez:

Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının keşfi, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasında enerji diplomasisi bağlamında yeni iş birliği ve çatışma dinamikleri yaratacak, bu süreç uluslararası hukuk çerçevesinde şekillenen deniz yetki alanı anlaşmazlıkları ve bölgesel güvenlik kaygıları ile doğrudan ilişkilidir. Sonuç olarak, bölgedeki enerji kaynaklarının paylaşımı ve yönetimi, bu ülkelerin dış politikalarını dönüştürecek ve gelecekteki bölgesel istikrarı önemli ölçüde etkileyecektir.

Alt Hipotezler:

1. Enerji Kaynaklarının Paylaşımı ve Stratejik Rekabet: Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki enerji kaynaklarının paylaşımı, enerji diplomasisini daha fazla bir ekonomik rekabet ve stratejik bir güç mücadelesine dönüştürecektir. Bu durum, bölgedeki uluslararası ilişkileri yeniden şekillendirecektir.
2. Enerji Diplomasi ve Uluslararası Hukuk: Bölgedeki enerji kaynaklarının uluslararası hukuk çerçevesindeki dağılımı, ülkeler arasındaki deniz yetki alanı anlaşmazlıklarını daha da derinleştirecek ve diplomatik gerilimleri artıracaktır. Bu süreç, bölgesel enerji iş birliklerinin önündeki hukuki engelleri tartışmaya açacaktır.

3. Bölgesel Güvenlik ve Ekonomik Etkiler: Enerji kaynakları etrafında gelişen iş birliği ve çatışma dinamikleri, sadece ekonomik çıkarları değil, aynı zamanda bölgesel güvenlik kaygılarını da şekillendirecek ve bölgesel istikrarı doğrudan etkileyecektir.
4. Türkiye'nin Enerji Stratejileri ve Avrupa Birliği'nin Rolü: Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji politikaları, Avrupa Birliği'nin enerji güvenliği stratejilerine olan etkisiyle paralel bir gelişim gösterecek ve Türkiye'nin enerji diplomasi stratejilerinin Avrupa ile ilişkilerini yeniden şekillendirecektir.

2. DOĞU AKDENİZ'DE ENERJİ KAYNAKLARI VE BÖLGESEL DİNAMİKLER

2.1 Doğu Akdeniz'de Enerji Rezervlerinin Keşfi: Tarihsel Süreç

Doğu Akdeniz, tarih boyunca stratejik ve ekonomik önemiyle dikkat çeken bir bölge olmuştur. Özellikle 20. yüzyılın sonlarından itibaren bölgede yapılan jeolojik araştırmalar, önemli hidrokarbon rezervlerinin varlığını ortaya koymuştur. 2000'li yılların başında İsrail açıklarında keşfedilen Tamar ve Leviathan gaz sahaları, bölgenin enerji potansiyelini gözler önüne sermiştir. Bu keşifler, Doğu Akdeniz'i küresel enerji haritasında önemli bir konuma taşımıştır (Kedikli ve Çalağan, 2017).

2.1.1 1950'lerden 1990'lara: erken araştırmalar ve teknolojik Sınırlamalar

1950'li yıllarda Doğu Akdeniz'de ilk petrol arama faaliyetleri başlamış, ancak bu çalışmalar sınırlı başarı göstermiştir. Teknolojik yetersizlikler ve siyasi istikrarsızlık, bu erken dönemde enerji yataklarının etkin bir şekilde keşfedilmesini zorlaştırmıştır. 1970'li yıllardan itibaren petrol krizleri nedeniyle enerji arayışları artmış, ancak somut bir doğal gaz rezervi bulunamamıştır (Yaycı, 2012).

2.1.2 1990'lardan 2000'lere: teknolojik gelişmeler ve ilk somut bulgular

1990'lı yıllarda gelişen sismik arama teknolojileri, Doğu Akdeniz'de hidrokarbon potansiyelini daha detaylı olarak inceleme fırsatı sunmuştur. Bu yıllarda İsrail ve Kıbrıs Rum Yönetimi bölgeye yönelik ilgisini artırmış ve ilk jeolojik haritalama çalışmaları bu dönemde yapılmıştır (Liu, 2017).

2.1.3 2000'li yıllar: ilk büyük keşifler

2009 yılında İsrail'in açık denizlerde keşfettiği Tamar Gaz Sahası, Doğu Akdeniz'de enerji alanında bir dönüm noktası olmuştur. Bu sahayı, 2010 yılında yine

İsrail tarafından keşfedilen ve yaklaşık 620 milyar metreküplük rezervi ile dikkat çeken Leviathan Gaz Sahası takip etmiştir (Cohen, 2018).

Aynı dönemde, Kıbrıs Rum Yönetimi tarafından 2011 yılında keşfedilen Afrodit Gaz Sahası, bölgedeki enerji potansiyelinin uluslararası boyuta taşınmasını sağlamıştır (Köylü, 2021). Mısır ise 2015 yılında Zohr Gaz Sahasını keşfetmiştir. Bu saha, yaklaşık 850 milyar metreküplük rezervi ile bölgenin en büyük doğal gaz sahası olma özelliğine sahiptir (Demirhan, 2022).

2.1.4 2020 ve sonrası: artan rekabet ve yeni keşifler

Son yıllarda Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Rum Yönetimi başta olmak üzere birçok ülke, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarını araştırmaya yönelik faaliyetlerini artırmıştır. Türkiye, Fatih, Yavuz ve Kanuni sondaj gemileriyle bölgede yoğun arama çalışmaları yürütmektedir (Özekin, 2020).

2020'lerin ortalarında ExxonMobil, Total ve Ulusal Petrol Şirketi (ENI) gibi uluslararası enerji şirketleri, Kıbrıs Rum Yönetimi'nin lisans verdiği sahalarda arama faaliyetlerini hızlandırmış, bu durum bölgede diplomatik gerilimleri arttırmıştır (Dilek, 2022).

2.2 Bölgesel Enerji Jeopolitiği ve Aktörler

Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının keşfi, bölgesel ve küresel aktörlerin ilgisini çekmiş ve bölgedeki jeopolitik dinamikleri yeniden şekillendirmiştir. Türkiye, Yunanistan, Kıbrıs Cumhuriyeti, İsrail, Mısır ve Lübnan gibi bölge ülkeleri, enerji kaynaklarının keşfiyle birlikte deniz yetki alanları ve Münhasır Ekonomik Bölgeler (MEB) sınırlandırmaları konusunda çeşitli diplomatik girişimlerde bulunmuşlardır (Çelikpala, 2022).

Türkiye, Doğu Akdeniz'deki en uzun kıyı şeridine sahip ülke olarak, bölgedeki enerji kaynaklarının paylaşımı ve deniz yetki alanlarının belirlenmesi konusunda aktif bir politika izlemektedir (Özekin, 2020). Türkiye'nin "Mavi Vatan" doktrini çerçevesinde, deniz yetki alanlarının uluslararası hukuka uygun olarak belirlenmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye, 2019 yılında Libya'nın Ulusal Mutabakat Hükümeti ile deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasına yönelik bir mutabakat muhtırası imzalamıştır (Çelikpala, 2022). Bu anlaşma, Doğu

Akdeniz'deki deniz yetki alanlarının belirlenmesi konusunda yeni bir tartışma başlatmıştır.

Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti ise, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının keşfiyle birlikte, bölgedeki enerji iş birliğini artırmak amacıyla İsrail ve Mısır gibi ülkelerle çeşitli anlaşmalar imzalamışlardır (Wendt, 2023). Bu proje, Yunanistan, Kıbrıs Cumhuriyeti ve İsrail arasında imzalanan bir anlaşma ile hayata geçirilmiştir.

Bölgedeki enerji kaynaklarının keşfi, sadece bölge ülkeleri arasında değil, aynı zamanda küresel aktörler arasında da rekabeti artırmıştır. Avrupa Birliği (AB), Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarını, enerji arz güvenliğini artırmak ve Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltmak için bir fırsat olarak görmektedir (Yaşa ve Yılmaz, 2022). Bu nedenle, AB, Doğu Akdeniz'deki enerji projelerine finansal ve politik destek sağlamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ise, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının keşfi ve bölgedeki jeopolitik dinamikler konusunda aktif bir politika izlemektedir (Kişi, 2022). ABD, bölgedeki enerji projelerine destek verirken, aynı zamanda bölgedeki güvenlik ve istikrarın korunmasına yönelik girişimlerde bulunmaktadır.

2.2.1 Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanı sınırlandırmaları

Doğu Akdeniz, sahip olduğu geniş hidrokarbon rezervleri nedeniyle son yıllarda uluslararası enerji politikalarının önemli bir unsuru haline gelmiştir. Bölgedeki kıyıdaş devletler, deniz yetki alanlarının sınırlandırılması konusunda farklı yaklaşımlar benimsemekte ve zaman zaman gerilimlere neden olan politikalar yürütmektedir. Bu çerçevede, deniz yetki alanı sınırlandırmalarına ilişkin anlaşmazlıklar, bölgesel enerji güvenliği ve diplomasi açısından kritik bir öneme sahiptir (Sandıklı vd., 2013).

Deniz yetki alanı sınırlandırmaları, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne (BMDHS) ve uluslararası mahkeme kararlarına dayanılarak belirlenmektedir. Ancak, Doğu Akdeniz özelinde, kıyıdaş devletlerin farklı yaklaşımları ve siyasi çıkarları nedeniyle ortak bir mutabakata varılamamaktadır. Bu durum, enerji kaynaklarının paylaşımı ve bölgesel iş birliği potansiyelini doğrudan etkilemektedir (Sali, 2022).

2.2.2 Devletlerin deniz yetki alanı politikaları

2.2.2.1 Türkiye'nin tutumu

Türkiye, Doğu Akdeniz'de en uzun kıyı şeridine sahip ülke olarak, kıta sahanlığı ve MEB sınırlarının uluslararası hukukun "hakkaniyet ilkesi" çerçevesinde belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Türkiye'nin tezine göre, sınırlandırmalar sadece coğrafi üstünlük temelinde değil, kıyı uzunluğu ve doğal uzantı ilkeleri gözetilerek yapılmalıdır (Sandıklı vd., 2013).

Türkiye, 21 Eylül 2011'de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile kıta sahanlığı sınırlandırma anlaşması imzalayarak, Kıbrıs Adası çevresindeki hidrokarbon arama faaliyetlerinde KKTC'nin de hak sahibi olduğunu vurgulamıştır. Buna karşın, Türkiye Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ve bölgedeki diğer aktörler tarafından imzalanan deniz yetki alanı anlaşmalarını hukuken geçersiz kabul etmekte ve bu anlaşmaları protesto etmektedir (Dışişleri Bakanlığı, 2011).

Türkiye, 2004 yılında GKRY ve Mısır arasında imzalanan MEB sınırlandırma anlaşmasına itiraz etmiş ve bu anlaşmanın uluslararası hukuka aykırı olduğunu savunmuştur. Benzer şekilde, Yunanistan'ın Meis Adası'na deniz yetki alanı hakkı tanınmasını da reddetmiş ve bu durumun Türkiye'nin kıta sahanlığı haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür (Bardakçı, 2023).

2.2.2.2 Yunanistan'ın tutumu

Yunanistan, Doğu Akdeniz'de Girit, Kaşot, Kerpe, Rodos ve Meis adaları hattını dikkate alarak, bu adaların tam kıta sahanlığına sahip olduğunu savunmaktadır. Yunanistan'a göre, deniz yetki alanı sınırlandırmaları "ortay hat" ilkesine göre belirlenmelidir ve adalar ana karalarla eşit statüye sahiptir (Bardakçı, 2023).

Bu çerçevede, Yunanistan Mısır ile bir MEB sınırlandırma anlaşması imzalamış, ancak Türkiye'nin itirazları nedeniyle Meis Adası üzerinden kıta sahanlığı sınırı çizilmesi konusunda anlaşmaya varamamıştır. Türkiye'nin bu konudaki karşı çıkışları, Yunanistan ile enerji diplomasisi bağlamında süregelen bir gerilim yaratmaktadır (www.bugun.com.tr, 3 Şubat 2025).

2.2.2.3 Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) tutumu

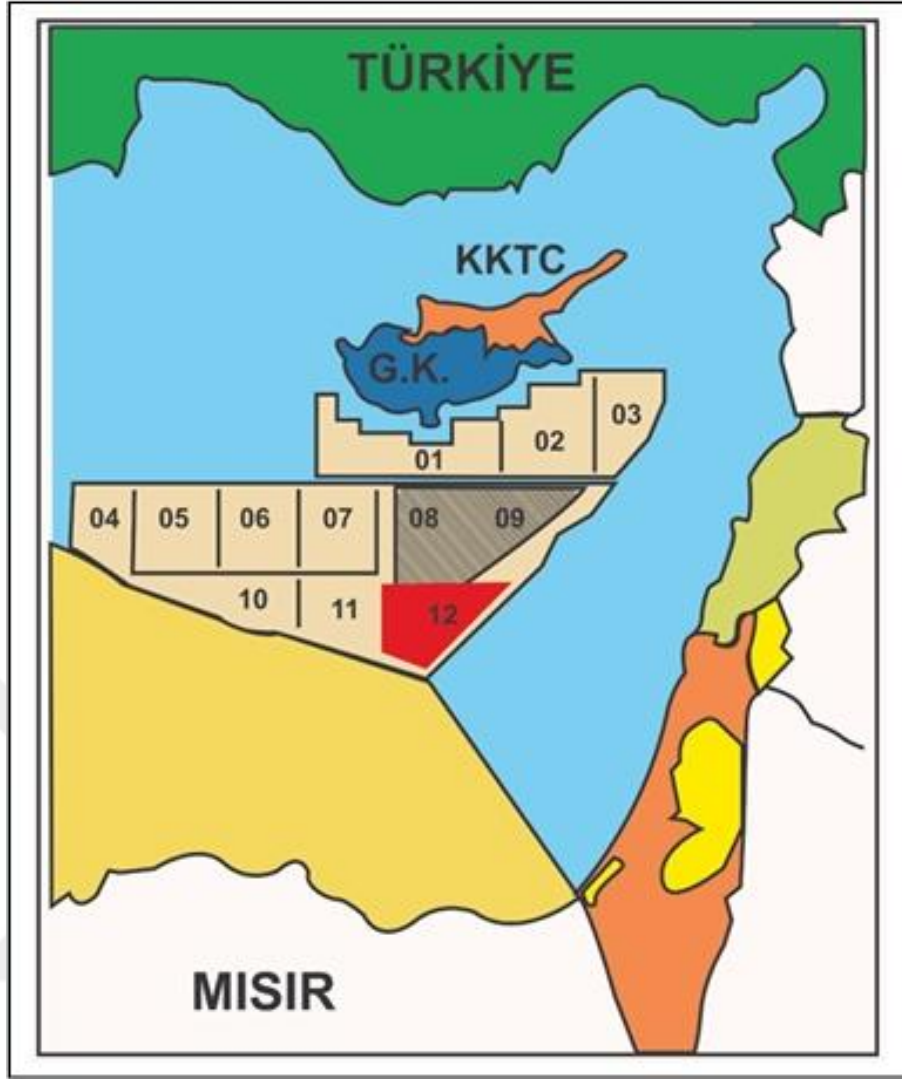
GKRY, 2004 yılında tek taraflı olarak MEB ilan etmiş ve bu doğrultuda Mısır, Lübnan ve İsrail ile deniz yetki alanı sınırlandırma anlaşmaları imzalamıştır. Ancak, Türkiye ve KKTC, GKRY'nin Kıbrıs'ın tamamını temsil etmediğini ve bu anlaşmaların Kıbrıs Türk halkının haklarını ihlal ettiğini savunmaktadır (Terzi ve Asal, 2021).

GKRY, uluslararası hukuka uygun şekilde sınırlandırma yaptığını ileri sürerek, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki sondaj faaliyetlerini yasadışı ilan etmiş ve Avrupa Birliği'ni Türkiye'ye karşı yaptırımlar uygulamaya çağırmıştır (Özkan, 2012).

2.2.2.4 Mısır'ın tutumu

Mısır, deniz yetki alanı sınırlandırma politikalarını GKRY ve Yunanistan ile uyumlu şekilde yürütmektedir. 2003 yılında GKRY ile bir MEB anlaşması imzalayan Mısır, Türkiye'nin bu anlaşmaya karşı çıkmasına rağmen süreci ilerletmiştir (Özkan, 2012).

Ancak, Türkiye'nin Mısır ile diplomatik ilişkilerini geliştirme çabaları, bu tutumun esneyebileceğine işaret etmektedir (Dışişleri Bakanlığı, 2004).

Şekil 2.1: 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne Göre Mısır'ın MEB Alanı

2.2.2.5 İsrail'in tutumu

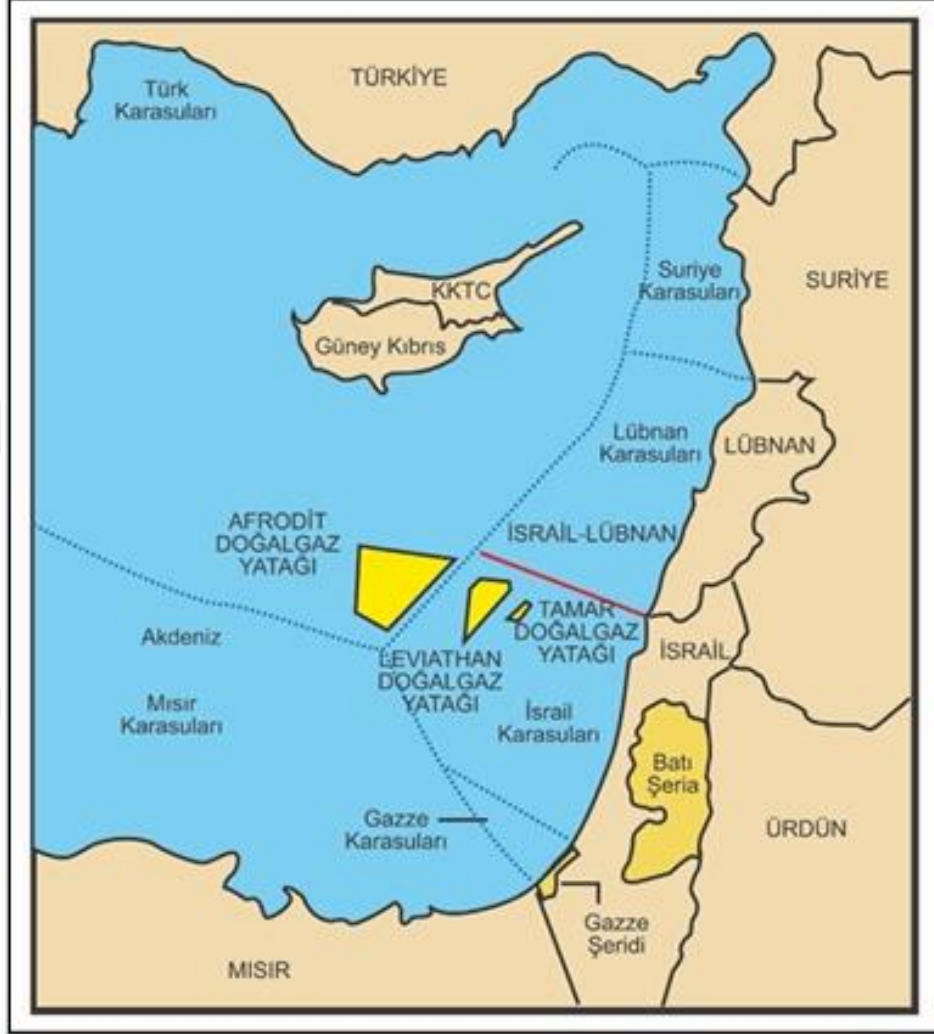
İsrail, 2010 yılında Tamar ve Leviathan sahalarında keşfedilen doğalgaz yataklarının ardından 2011'de MEB ilan etmiş ve GKRY ile MEB sınırlandırma anlaşması imzalamıştır. Ancak, İsrail'in Lübnan ile sınır ihtilafı halen çözüme kavuşturulmamıştır (Dışişleri Bakanlığı, 2010).

2.2.2.6 Lübnan'ın tutumu

Lübnan, GKRY ile 2007 yılında bir MEB sınırlandırma anlaşması imzalamış, ancak bu anlaşma henüz Lübnan Meclisi tarafından onaylanmamıştır. Ayrıca, Lübnan ile İsrail arasındaki MEB sınırları da ihtilafli olup, 9 km²'lik bir çakışma alanı mevcuttur (Yaycı, 2012).

2.2.2.7 Suriye'nin tutumu

Suriye, 2003 yılında kabul ettiği yasayla 12 mil karasularını ve 200 mil MEB alanını ilan etmiştir. Ancak, iç savaş nedeniyle bölgedeki enerji arama faaliyetleri sınırlı kalmıştır (Syrian Arab Republic, Mevzuat, 2025).

Şekil 2.2: Doğu Akdeniz'e Kıyısı Olan Ülkelerin Karasuları

Doğu Akdeniz'e olan ülkelerin karasularının gösterildiği Şekil 2.2'de Doğu Akdeniz'deki önemli doğal gaz yataklarını ve bu kaynakların deniz yetki alanlarıyla ilişkisini belirtilmektedir. Haritada özellikle Afrodit, Leviathan ve Tamar doğal gaz yatakları öne çıkmaktadır. Bu yataklar, İsrail, GKRY ve Lübnan gibi bölge ülkelerinin deniz yetki alanlarında bulunmaktadır ve bölgedeki enerji rekabetinin merkezinde yer almaktadır.

Leviathan ve Tamar sahaları, İsrail'in en büyük doğal gaz rezervlerinden olup ülkenin enerji bağımsızlığı açısından kritik öneme sahiptir. Afrodit sahası,

GKRY'nin deniz yetki alanında yer almakta olup Kıbrıs Adası'nın enerji politikalarında stratejik bir rol oynamaktadır. Bu sahalar, Avrupa'ya enerji tedarikinde alternatif güzergâhlar oluşturabileceği için jeopolitik açıdan büyük önem taşımaktadır.

Harita ayrıca, bölgedeki deniz yetki alanlarını göstermekte ve İsrail-Lübnan arasında yaşanan sınır ihtilaflarını vurgulamaktadır. Lübnan ve İsrail arasında deniz sınırları konusunda anlaşmazlıklar devam etmekte olup, özellikle enerji yataklarının paylaşımı konusundaki gerilim dikkat çekmektedir. Ayrıca, Gazze Şeridi'nin açıklarında da potansiyel gaz rezervleri bulunmaktadır, ancak bölgedeki siyasi belirsizlikler bu kaynakların işletilmesini zorlaştırmaktadır.

Genel olarak harita, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının ülkeler arası sınır anlaşmazlıklarıyla nasıl iç içe geçtiğini ve bölgesel enerji diplomasisinin temel unsurlarını gözler önüne sermektedir.

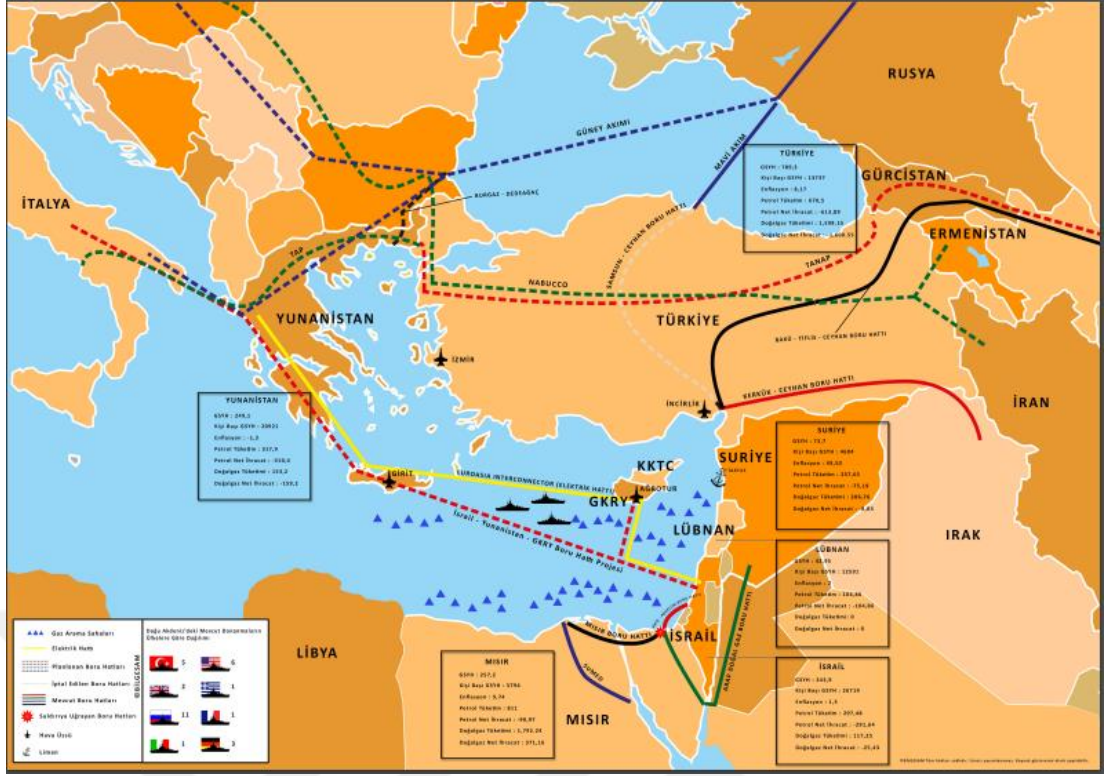
2.2.3 Deniz yetki alanı anlaşmazlıklarının bölgesel enerji stratejilerine etkisi

Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanı sınırlandırmalarına yönelik anlaşmazlıklar, bölgedeki enerji keşiflerinin ticarileşmesini ve bölgesel iş birliklerini olumsuz etkilemektedir. Özellikle Türkiye, Yunanistan ve GKRY arasındaki hukuki ve diplomatik mücadele, enerji projelerinin hayata geçirilmesini zorlaştırmaktadır.

Ayrıca, deniz yetki alanı ihtilafları, uluslararası enerji şirketlerinin bölgede faaliyet göstermesini de riskli hale getirmekte ve enerji diplomasisinin askeri ve güvenlik boyutunu artırmaktadır.

Bu harita, Doğu Akdeniz'deki enerji jeopolitiğini ve bölgedeki doğal gaz sahaları, boru hatları ve stratejik enerji güzergâhlarını göstermektedir. Haritada özellikle gaz sahalarının konumları (mavi üçgenler), planlanan ve mevcut boru hatları (farklı renklerde kesikli ve düz hatlar) ve ülkelerin enerji altyapıları vurgulanmaktadır.

Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının paylaşımı ve taşınmasına dair stratejik yolları gösteren harita Şekil 2.3'de verilmiştir

Şekil 2.3: Doğu Akdeniz'deki Enerji Jeopolitiği

Kaynak: (Sandıklı vd.,2013)

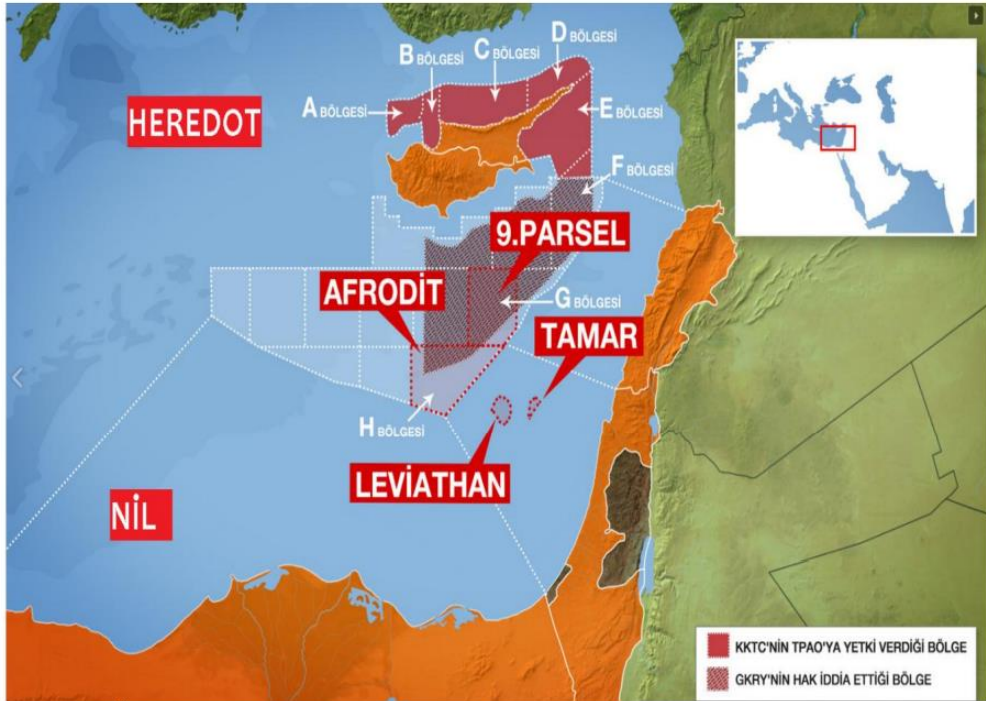
Bu harita, Doğu Akdeniz'deki enerji jeopolitiğini ve bölgedeki doğal gaz sahaları, boru hatları ve stratejik enerji güzergâhlarını göstermektedir. Haritada özellikle gaz sahalarının konumları (mavi üçgenler), planlanan ve mevcut boru hatları (farklı renklerde kesikli ve düz hatlar) ve ülkelerin enerji altyapıları vurgulanmaktadır. Harita incelendiğinde, Leviathan, Zohr ve Aphrodite gibi önemli doğal gaz sahalarının bulunduğu görülmektedir. İsrail, Mısır ve GKRY tarafından işletilen bu sahalar, Avrupa'nın enerji arzını artırma potansiyeline sahiptir. Bununla birlikte, enerji geçiş güzergâhları açısından bakıldığında, İsrail'den başlayarak Güney Kıbrıs ve Yunanistan üzerinden İtalya'ya kadar uzanması hedeflenen East-Med Boru Hattı (kırmızı kesikli hat), Türkiye'nin bypass edilmesi anlamına geldiği için jeopolitik gerilimlere neden olmaktadır. Öte yandan, Türk Akımı ve TANAP gibi Türkiye merkezli projeler de haritada gösterilmiş olup, Türkiye'nin enerji merkezi olma hedefini destekleyen önemli altyapılar olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, haritada askeri gemilerle belirtilen bölgeler, Doğu Akdeniz'deki gerilimi ve enerji kaynakları üzerindeki rekabeti gözler önüne sermektedir. Türkiye, Yunanistan, GKRY ve diğer bölge ülkeleri arasında özellikle deniz yetki alanları konusunda yaşanan

anlaşmazlıklar, bölgedeki enerji güvenliği politikalarının temel dinamiklerinden birini oluşturmaktadır.

2.2.4 Doğu Akdeniz'in stratejik önemi

Doğu Akdeniz, coğrafi konumu, enerji rezervleri ve küresel ticaret yollarına olan erişimiyle uluslararası ilişkilerde stratejik bir bölge olarak öne çıkmaktadır. Uluslararası Hidrografi Örgütü'ne göre Doğu Akdeniz, Tunus'taki Cape Bon ile Sicilya'nın batısındaki Cape Lilibeo arasında çizilen bir hat ile Batı Akdeniz'den ayrılmaktadır. Bölgedeki aktörler arasında Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Yunanistan, İsrail, Mısır, Libya ve Lübnan yer almakta olup, bu devletler enerji kaynaklarının paylaşımı konusunda farklı politikalar izlemektedir (Limits of Oceans and Seas, 1953).

Doğu Akdeniz'deki en önemli enerji havzaları Şekil 2.4'de verilmektedir.

Şekil 2.4: Doğu Akdeniz'de Önemli Enerji Havzaları

Kaynak: (Kedikli ve Çalağan, 2017)

2.2.4.1 Bölgesel çatışmalar ve jeopolitik gerilimler

Doğu Akdeniz, tarih boyunca çeşitli çatışmalara sahne olmuş ve günümüzde de birçok uluslararası anlaşmazlığın merkezinde yer almaktadır. Bölgedeki en uzun süreli ihtilaflardan biri, İsrail-Filistin meselesidir. 20. yüzyılın ortalarında başlayan

bu sorun günümüzde de devam etmekte olup, Doğu Akdeniz'deki güvenlik dengelerini etkilemektedir (Oral, 2021).

Bunun yanı sıra, 2011 yılında Arap Baharı ile başlayan süreç, Suriye ve Libya gibi ülkelerde büyük jeopolitik dönüşümlere neden olmuştur. Özellikle Suriye İç Savaşı, bölgeye dış aktörlerin müdahil olmasını sağlayarak Doğu Akdeniz'deki dengeleri değiştirmiştir. Rusya'nın Suriye krizine doğrudan müdahalesi, bölgenin küresel güçler açısından önemini daha da artırmıştır. Aynı şekilde, Libya'daki iç savaş, enerji kaynakları üzerindeki kontrol mücadelesi ile birleşerek Doğu Akdeniz'de yeni bir çatışma dinamiği oluşturmuştur (Gürcan, 2020).

Öte yandan, Kıbrıs meselesi de bölgenin en önemli jeopolitik problemlerinden biri olmaya devam etmektedir. 1963 yılında Kıbrıslı Rumların Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki ortaklık yapısını bozarak adanın yönetimini tek taraflı olarak ele geçirmesi, adadaki bölünmüşlüğü temel sebeplerinden biri olmuştur. GKRY, Kıbrıs'ın tek meşru hükümeti olarak tanınırken, Türkiye ve KKTC bu statüyü kabul etmemekte ve bölgedeki enerji kaynaklarının adanın iki halkı tarafından ortak kullanılması gerektiğini savunmaktadır (www.mfa.gov.tr, 2021).

2.2.4.2 Doğu Akdeniz'in küresel enerji ve ticaret rotalarındaki rolü

Doğu Akdeniz, Doğu ile Batı arasında önemli bir deniz ticaret yolu olarak işlev görmekte olup, Türkiye ve Suriye üzerinden Mezopotamya ve Yakın Doğu'ya, Süveyş Kanalı ile de Arap Yarımadası ve Basra Körfezi'ne bağlanmaktadır. Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla birlikte, Avrupa ile Uzak Doğu arasındaki deniz ticaret rotası 7.000 deniz mili (NM) kısalmış, bu da Doğu Akdeniz'in küresel ticaretteki stratejik konumunu daha da güçlendirmiştir (Yaycı, 2020).

Günümüzde dünya petrolünün % 20'si ve küresel ticaretin %30'u Süveyş Kanalı üzerinden geçmektedir. Bu nedenle, bölgedeki deniz güvenliği sadece bölge ülkeleri için değil, küresel ticaret sisteminin sürdürülebilirliği açısından da büyük önem taşımaktadır (Oral, 2021).

Çin'in "Kuşak ve Yol Girişimi (Belt and Road Initiative - BRI)" bağlamında Doğu Akdeniz'e yönelik ilgisi de bölgenin stratejik değerini artırmaktadır. Çin'in "Deniz İpek Yolu (Maritime Silk Road - MSR)" olarak adlandırdığı projenin deniz ticareti ayağı, Süveyş Kanalı üzerinden Avrupa ve Kuzey Amerika pazarlarına ulaşmayı hedeflemektedir. Büyük konteyner gemileri için Süveyş Kanalı, Panama

Kanalı'na alternatif bir geçiş rotası haline gelmiş ve böylece Doğu Akdeniz'in küresel lojistik sistemindeki rolü daha da güçlenmiştir (Putten, 2016).

2.2.4.3 Doğu Akdeniz'deki enerji rezervleri ve küresel etkileri

Bölge, zengin hidrokarbon yataklarıyla dünya enerji piyasaları için büyük bir potansiyel sunmaktadır. ABD Jeolojik Araştırmalar Kurumu'nun yaptığı çalışmalara göre Levant Havzası'nda yaklaşık 1,7 milyar varil petrol ve 2 trilyon metreküp doğalgaz rezervi bulunmaktadır (Güven ve Tekin, 2023).

Bu enerji kaynakları, önümüzdeki 20-25 yıl boyunca bölgenin enerji ihtiyacını karşılayabilecek kapasitede olup, aynı zamanda Avrupa'nın enerji arz güvenliği açısından da kritik bir rol oynayabilir (Çubukçuoğlu ve Saner, 2018). Avrupa Birliği, 2020 yılı sonrasında Rusya ve Norveç ile olan uzun vadeli doğalgaz anlaşmalarının sona ermesiyle birlikte, yeni enerji tedarikçileri arayışına girmiştir (European Parliament, 2025).

Bu noktada, Doğu Akdeniz doğalgazı Avrupa için alternatif bir enerji kaynağı olarak değerlendirilmekte ve bölgedeki enerji projeleri bu perspektifle şekillendirilmektedir.

Özellikle Boru Hatları ve Transit Geçiş Rotaları, bölgedeki enerji jeopolitiğini belirleyen en önemli unsurlardan biridir. Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Petrol Boru Hattı, Doğu Akdeniz üzerinden dünya piyasalarına petrol taşıyan en önemli hatlardan biri olarak öne çıkmaktadır (Aras, 2013).

Azerbaycan'ın Şah Deniz sahasından çıkarılan doğalgazın Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaştırılması amacıyla inşa edilen TANAP ve Trans Adriyatik Boru Hattı (TAP), Avrupa'nın enerji güvenliği açısından kritik projeler olarak değerlendirilmektedir (Sak ve Zengin, 2015).

Ancak, bölgedeki deniz yetki alanı anlaşmazlıkları ve siyasi gerilimler, enerji projelerinin istikrarlı bir şekilde ilerlemesini zorlaştırmaktadır. Türkiye, Yunanistan ve GKRY arasındaki ihtilaflar, uluslararası enerji şirketlerinin bölgede faaliyet göstermesini riskli hale getirmekte ve enerji diplomasisinin askeri ve güvenlik boyutunu artırmaktadır.

Bu bilgiler değerlendirildiğinde görülmektedir ki Doğu Akdeniz, hem küresel ticaret rotaları hem de enerji rezervleri açısından uluslararası sistemde stratejik bir

konuma sahiptir. Bölgedeki siyasi istikrarsızlık ve deniz yetki alanı ihtilafları, enerji projelerinin geleceği üzerinde belirleyici olmaya devam etmektedir. Avrupa Birliği, Çin, ABD ve Rusya gibi küresel aktörlerin bölgeye olan ilgisi, Doğu Akdeniz'in sadece bölgesel değil, küresel düzeyde de bir güç mücadelesi alanına dönüşmesine neden olmaktadır.

Bu çerçevede, Doğu Akdeniz'de sürdürülebilir bir enerji diplomasisi ve deniz yetki alanı mutabakatı sağlanmadan, bölgenin sahip olduğu enerji potansiyelinin tam anlamıyla kullanılması mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, Türkiye, Yunanistan ve diğer bölge devletleri arasındaki diplomatik çabaların artırılması ve çok taraflı iş birliği mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

2.3 Enerji Kaynaklarının Ekonomik ve Stratejik Önemi

Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının keşfi, bölge ülkeleri için önemli ekonomik ve stratejik fırsatlar sunmaktadır. Enerji kaynaklarının keşfi, bölge ülkelerinin enerji arz güvenliğini artırmakta ve enerji ithalatına olan bağımlılıklarını azaltmaktadır (Kedikli ve Çalağan, 2017). Ayrıca, enerji kaynaklarının ihracatı, bölge ülkeleri için önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır.

Özellikle İsrail ve Mısır, keşfedilen doğalgaz rezervlerini iç tüketimlerinin yanı sıra, Avrupa ve Asya pazarlarına ihraç etmeyi planlamaktadır. Bu bağlamda, çeşitli boru hattı projeleri ve sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) terminalleri inşa edilmektedir. East-Med Boru Hattı Projesi, İsrail ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nden çıkarılan doğalgazın, Yunanistan üzerinden Avrupa'ya taşınmasını hedeflemektedir (Kim ve Shin 2021,).

Ancak, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının ekonomik ve stratejik önemi, bölgedeki jeopolitik ve diplomatik gerilimleri de artırmaktadır. Deniz yetki alanları ve MEB sınırlandırmaları konusundaki anlaşmazlıklar, bölgedeki iş birliği çabalarını zorlaştırmaktadır (Kaya, 2007).

Bununla birlikte, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının keşfi, bölge ülkeleri arasında yeni iş birliği fırsatları da sunmaktadır [12]. Ortak enerji projeleri ve enerji altyapılarının inşası, bölgedeki ekonomik kalkınmayı desteklemekte ve bölgesel istikrarın sağlanmasına katkı sağlamaktadır (Sandıklı vd., 2013).

Çizelge 2.1: Doğu Akdeniz'deki Başlıca Doğal Gaz Sahaları

Saha Adı	Ülke	Tahmini Rezerv (m ³)	Keşif Yılı
Leviathan	İsrail	620 milyar	2010
Zohr	Mısır	850 milyar	2015
Tamar	İsrail	280 milyar	2009
Afrodit	Kıbrıs	200 milyar	2011

Çizelge 2.1'de Doğu Akdeniz'deki en büyük doğal gaz sahalarını göstermektedir. Zohr Sahası, Mısır'ın en büyük rezervi olup bölgesel enerji piyasasını önemli ölçüde etkilemektedir. Leviathan ve Tamar sahaları, İsrail'in enerji bağımsızlığı ve ihracatı açısından kritik öneme sahiptir. Afrodit Sahası ise Kıbrıs'ın enerji politikalarında merkezi bir konumda bulunmaktadır.

3. TÜRKİYE’NİN ENERJİ STRATEJİSİ VE DİPLOMATİK HAMLELERİ

Türkiye, Doğu Akdeniz’de enerji kaynaklarının keşfiyle birlikte, bölgesel güç dengesini korumak ve enerji arz güvenliğini sağlamak için kapsamlı bir strateji izlemektedir. Bu strateji, enerji arz güvenliği politikaları, Doğu Akdeniz’deki hak iddiaları ve hukuki çerçeve, enerji diplomasisinde karşılaşılan fırsatlar ve zorluklar gibi temel başlıklar çerçevesinde şekillenmektedir (Perim, 2024).

3.1 Türkiye’nin Enerji Arz Güvenliği Politikaları

Türkiye, artan enerji talebini karşılamak ve enerji ithalatına olan bağımlılığını azaltmak için çeşitlendirme ve yerli enerji kaynaklarının kullanımını artırma yönünde politikalar benimsemektedir. Enerji güvenliğini sağlamak amacıyla farklı bölgelerden enerji tedarik etmek, yenilenebilir enerji yatırımlarını artırmak ve nükleer enerji projeleri geliştirmek Türkiye’nin enerji politikalarının temel taşlarını oluşturmaktadır (Çalışkan, 2015).

3.1.1 Türkiye’nin enerji ithalat bağımlılığı ve çeşitlendirme stratejisi

Türkiye’nin enerji ihtiyacının yaklaşık %75’i ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Bu durum, enerji arz güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Sarıtunalı, 2021).

Çizelge 3.1: Türkiye’nin 2023 Yılı İtibariyle Enerji Tedarik Kaynakları

Kaynak	Oran (%)	Ana Tedarikçiler
Doğalgaz	33	Rusya, Azerbaycan, İran
Petrol	29	İran, Irak, Suudi Arabistan
Yenilenebilir	17	Yerli kaynaklar
Nükleer	5	Akkuyu NGS
Diğer	16	LNG, kömür vb.

Çizelge 3.1’de görüldüğü üzere, Türkiye halen önemli ölçüde fosil yakıtlara bağlıdır. Ancak, LNG ve yenilenebilir enerji kaynaklarındaki pay artırılarak enerji arz güvenliğini güçlendirme çalışmaları sürmektedir.

Türkiye'nin doğalgaz bağımlılığını azaltma stratejisi çeşitli boru hattı projeleriyle desteklenmektedir. TANAP ve Türk Akım gibi boru hatları, Türkiye'yi enerji merkezi haline getirme hedefini desteklemektedir (Perkins, 2022).

Türkiye, bu bağımlılığı azaltmak için kaynak çeşitlendirme stratejileri uygulamakta ve farklı ülkelerden doğalgaz ithalatı yapmaktadır (Konak, 2019). Bunlardan bazılarında aşağıda yer verilmiştir:

Doğalgazda Kaynak Çeşitlendirme: Türkiye, doğalgaz ithalatında Rusya'ya bağımlılığı azaltmak amacıyla Azerbaycan, İran'dan LNG alımını artırmıştır. TANAP ile Azerbaycan'dan gaz alımını artırırken, ABD ve Katar'dan LNG tedariki sağlamaktadır (Şeker, 2018).

Yenilenebilir Enerji ve Nükleer Enerji: Türkiye, rüzgar, güneş ve hidroelektrik santralleri yatırımları ile enerji üretimini çeşitlendirmektedir. Akkuyu Nükleer Santrali, bu kapsamda kritik bir adımdır ve 2023 itibarıyla devreye alınması planlanmaktadır (Özdemir ve Karagöl, 2017).

Boru Hatları ve Enerji Merkezleri: Türkiye, enerji transit merkezi olmayı hedeflemektedir. TANAP ve Türk Akım projeleri, Avrupa enerji arz güvenliği için stratejik öneme sahiptir (Söylemez ve Erdal 2024; Yesevi ve Tiftikciğil, 2015; Kurucu, 2017).

Çizelge 3.2: Türkiye'nin Doğalgaz Kaynakları ve Payları (%)

Ülke	2023 İtibarıyla Payı
Rusya	33%
Azerbaycan	23%
İran	10%
LNG (ABD, Katar vb.)	34%

Çizelge 3.2, Türkiye'nin enerji bağımlılığını azaltmak için LNG alımlarına yöneldiğini göstermektedir. Bu strateji, enerji arz güvenliğini artırmada kritik bir rol oynamaktadır.

3.1.2 Doğu Akdeniz'de enerji arama ve sondaj faaliyetleri

Türkiye, 2017'den itibaren Doğu Akdeniz'de Fatih, Yavuz ve Kanuni sondaj gemileriyle enerji arama faaliyetlerini artırmıştır. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) tarafından yürütülen bu faaliyetler, uluslararası alanda tepki

çekerken, Türkiye'nin enerji güvenliği açısından stratejik bir öncelik taşımaktadır (Alhan, 2021).

3.2 Doğu Akdeniz'deki Hak İddiaları ve Hukuki Çerçeve

Türkiye, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının adil ve hukuka uygun bir şekilde paylaşılmasını savunmakta ve kendi haklarının ihlal edilmesini önlemek için aktif bir politika izlemektedir. Bu bölgede deniz yetki alanlarının belirlenmesi konusu, uluslararası hukukun çeşitli normlarına dayandırılrsa da, özellikle kıta sahanlığı ve Münhasır Ekonomik Bölge meseleleri konusundaki uyuşmazlıklar devam etmektedir (www.turkeyanalyst.org, Şubat 2025).

Türkiye, Doğu Akdeniz'de uluslararası hukuka dayalı haklarını savunarak, bölgedeki enerji kaynaklarının adil paylaşımını talep etmektedir. Ancak, bu süreçte Yunanistan, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği ile çeşitli anlaşmazlıklar yaşanmaktadır (Peker vd., 2019).

Türkiye, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarını Mavi Vatan doktrini çerçevesinde savunmaktadır. Libya ile 2019 yılında imzalanan Deniz Yetki Alanları Mutabakatı, bu stratejinin bir parçasıdır. Ancak, Yunanistan ve AB bu mutabakatı tanımamaktadır (Gürdeniz, 2021).

Çizelge 3.3: Doğu Akdeniz'de Deniz Yetki Alanları Anlaşmazlıkları

Ülke	2023 İtibarıyla Payı	2023 İtibarıyla Payı
Taraf	Temel Gerekçe	Hukuki Dayanak
Türkiye	Kıta sahanlığı esas alınmalıdır	1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi
Yunanistan	Meis Adası'na MEB hakkı verilmelidir	1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi
AB	AB üyelerinin görüşleri esastır	AB Deniz Yetki Alanları Politikaları

Çizelge 3.3, taraflar arasındaki ana hukuki görüş farklılıklarını göstermektedir. Türkiye, ana karaya dayalı kıta sahanlığı prensibini savunurken, Yunanistan ise adalara tam yetki verilmesini talep etmektedir (TPAO, 2023).

3.2.1 Türkiye'nin Mavi Vatan Doktrini ve deniz yetki alanları

Türkiye, Mavi Vatan doktrini çerçevesinde, Doğu Akdeniz'de kıta sahanlığı haklarını savunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin en önemli adımları şunlardır:

Libya ile Deniz Yetki Alanları Mutabakatı (2019): Türkiye, 27 Kasım 2019'da Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile bir Deniz Yetki Alanları Anlaşması imzalayarak Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı haklarını güvence altına almaya çalışmıştır. Bu anlaşma, Yunanistan ve Avrupa Birliği tarafından tanınmasa da, Türkiye'nin bölgedeki hak iddialarını güçlendirmiştir (Mira, 2022).

Bu mutabakat ile Türkiye, Doğu Akdeniz'de kendi kıta sahanlığını garanti altına almayı amaçlamış ve Yunanistan'ın Girit ve Meis Adası üzerinden deniz yetki alanlarını genişletme çabalarına karşı bir hamlede bulunmuştur. Anlaşma, Doğu Akdeniz'de enerji rezervlerine erişim konusunda Türkiye'nin pozisyonunu güçlendirmektedir (Acar, 2019).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile İş Birliği: Türkiye, KKTC ile enerji alanında iş birliğini sürdürerek, Kıbrıs açıklarında sondaj faaliyetleri yürütmektedir (Çalık, 2017).

Türkiye, KKTC ile yaptığı anlaşmalar sayesinde Kıbrıs açıklarındaki enerji kaynaklarından faydalanma hakkını korumaktadır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tek tarafı olarak ilan ettiği MEB bölgeleri ve enerji ihaleleri, KKTC ve Türkiye tarafından yasa dışı kabul edilmiştir.

Türkiye, 2011 yılında KKTC ile "Kıta Sahanlığı Sınırlandırma Anlaşması" imzalayarak Kıbrıs açıklarında sondaj faaliyetlerine başlamış ve TPAO'ya yetki vermiştir. Bu kapsamda, Fatih, Yavuz ve Kanuni sondaj gemileri ile hidrokarbon arama çalışmaları sürdürülmektedir (TPAO, 2021).

3.3 Türkiye'nin Enerji Diplomasisindeki Başarılar ve Zorluklar

Türkiye, Doğu Akdeniz'de enerji diplomasisi konusunda hem fırsatlar hem de zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bölgede enerji kaynaklarının keşfi, yeni iş birlikleri oluşturma potansiyeli taşırken, aynı zamanda uluslararası hukuk ve diplomasi alanında yeni mücadeleler getirmektedir.

3.3.1 Türkiye'nin enerji diplomasisinde bölgesel iş birlikleri

Türkiye, enerji arz güvenliğini sağlamak, bölgesel güç dengelerini lehine çevirmek ve ekonomik fayda elde etmek amacıyla Doğu Akdeniz'de çeşitli devletlerle enerji iş birlikleri kurmaya çalışmaktadır. Bu çerçevede, özellikle İsrail ve

Azerbaycan ile yürütülen iş birlikleri, Türkiye'nin enerji diplomasisinin en önemli unsurlarından biri olmuştur.

3.3.1.1 İsrail ile doğalgaz görüşmeleri

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle bu ihracat sürecinde en avantajlı transit ülkelerden biri olarak öne çıkmaktadır. Doğu Akdeniz'de keşfedilen doğalgaz rezervleri, bölgedeki enerji dinamiklerini kökten değiştirmiştir. İsrail, Leviathan ve Tamar sahalarındaki önemli doğalgaz rezervlerini ticarileştirmek ve Avrupa pazarına ulaştırmak için yeni ihracat rotaları arayışına girmiştir.

İsrail ile 2016 yılında başlayan normalleşme süreci kapsamında, Türkiye-İsrail doğalgaz boru hattı projesi gündeme gelmiş, ancak bölgedeki jeopolitik dengeler nedeniyle bu proje tam anlamıyla hayata geçirilememiştir. 2022 yılında Türkiye-İsrail ilişkilerinde yeniden olumlu bir hava oluşmasıyla, enerji alanında iş birliği potansiyeli tekrar değerlendirilmiştir. 2025 yılı itibarıyla, İsrail ile Türkiye arasındaki enerji iş birliği planları, Gazze'deki insani yardımın kesintisiz ve koşulsuz bir şekilde sağlanması ve kalıcı ateşkesin tesis edilmesine kadar tamamen durdurulmuştur (Dışişleri Bakanlığı, 2025).

İsrail-Türkiye enerji iş birliğinin temel bileşenleri şunlardır:

Leviathan ve Tamar Gaz Sahaları: İsrail'in toplam doğalgaz rezervlerinin büyük bir kısmı Leviathan (yaklaşık 620 milyar metreküp) ve Tamar (yaklaşık 300 milyar metreküp) sahalarından sağlanmaktadır. İsrail hükümeti, bu gazı Avrupa'ya ihraç etmek için farklı güzergahları değerlendirmektedir.

Türkiye Üzerinden Boru Hattı: Türkiye, İsrail'in doğalgazını Avrupa'ya ulaştırmada en uygun ve ekonomik güzergah olarak öne çıkmaktadır. İki ülke arasında inşa edilmesi planlanan deniz altı boru hattı, yaklaşık 500 km uzunluğunda olacak ve İsrail'den Türkiye'ye doğrudan gaz taşıyacaktır.

East-Med Boru Hattı Alternatifi: Yunanistan, Kıbrıs ve İsrail tarafından önerilen East-Med Boru Hattı, İsrail gazını Avrupa'ya taşımayı hedeflemektedir. Ancak bu hattın yüksek maliyetli olması ve teknik zorluklar içermesi, Türkiye üzerinden geçecek bir rotanın daha avantajlı olduğunu göstermektedir (Erdem, 2023; Aslan ve Kodaman, 2023).

Çizelge 3.4: İsrail-Türkiye Doğalgaz İş Birliğinin Avantajları ve Zorlukları

Avantajlar	Zorluklar
İsrail gazı için Türkiye en ekonomik ve kısa güzergahı sunmaktadır. Türkiye'nin mevcut doğalgaz altyapısı, transit geçiş için uygundur.	Türkiye-İsrail ilişkilerinde siyasi dalgalanmalar iş birliğini etkileyebilir. East-Med projesi, İsrail'in alternatif rota arayışlarını teşvik etmektedir

3.3.1.2 Azerbaycan ile stratejik iş birliği

Türkiye'nin enerji politikasında Azerbaycan ile olan iş birliği, stratejik bir öncelik taşımaktadır. Azerbaycan, Hazar Denizi'ndeki zengin doğalgaz ve petrol kaynakları sayesinde Türkiye'nin enerji arz güvenliğinde kritik bir rol oynamaktadır. Türkiye, Azerbaycan ile olan enerji iş birliğini TANAP, BTC Petrol Boru Hattı ve Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE) Doğalgaz Boru Hattı üzerinden yürütmektedir (Erdoğan, 2017).

3.3.1.3 Türkiye ve Azerbaycan arasında enerji iş birliği projeleri

TANAP, Türkiye ve Azerbaycan'ın ortak girişimiyle başlatılmış ve 2018 yılında faaliyete geçirilmiştir. Boru hattı, Azerbaycan'ın Şah Deniz-2 gaz sahasından çıkan doğalgazı Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşımaktadır.

TANAP, 1850 km uzunluğundadır ve Türkiye'nin doğalgaz arz güvenliğini artırarak Rusya'ya olan bağımlılığı azaltmaktadır. Bu proje, Güney Gaz Koridoru'nun en önemli ayağı olarak kabul edilmekte ve Avrupa'nın enerji arz güvenliğine de katkı sunmaktadır.

BTC Petrol Boru Hattı: Hazar Denizi'nden çıkarılan Azerbaycan petrolünü, Gürcistan ve Türkiye üzerinden Akdeniz'e taşıyan bir projedir. 2006 yılında faaliyete geçmiş olup, yıllık yaklaşık 50 milyon ton petrol taşıma kapasitesine sahiptir.

Türkiye için stratejik bir enerji geçiş noktası oluşturmakta ve Ceyhan Terminali'ni küresel enerji ticaretinde önemli bir konuma yerleştirmektedir.

BTE Doğalgaz Boru Hattı: Azerbaycan gazını Türkiye'ye ulaştıran kritik altyapı.

Bu iş birlikleri, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki stratejik ortaklığı güçlendirmekte ve Türkiye'nin Hazar gazını Avrupa'ya ulaştırma konusundaki rolünü artırmaktadır (Erdoğan, 2017; EU Official Reports, 2021).

Sonuç olarak, Türkiye'nin enerji diplomasisi, İsrail ve Azerbaycan ile yürütülen projeler sayesinde güç kazanmakta, ancak jeopolitik zorluklar nedeniyle zaman zaman sekteye uğramaktadır. TANAP ve BTC gibi projeler, Türkiye'nin enerji transit merkezi olma hedefini desteklerken, İsrail ile doğalgaz iş birliği ise bölgesel dengeler açısından büyük bir potansiyel taşımaktadır.

Diğer bir deyişle Türkiye'nin Doğu Akdeniz enerji stratejisi, enerji arz güvenliği, bölgesel iş birlikleri ve hukuki mücadeleler etrafında şekillenmektedir. Türkiye, Mavi Vatan doktrini çerçevesinde bölgedeki haklarını koruma çabalarını sürdürmektedir. Ancak, Avrupa Birliği, ABD ve Yunanistan ile yaşanan anlaşmazlıklar, Türkiye'nin bölgedeki diplomatik manevra alanını daraltmaktadır.

Bölgesel iş birlikleri kapsamında Türkiye, Katar, Irak ve Türkmenistan gibi ülkelerle de enerji alanında anlaşmalar yaparak, Doğu Akdeniz dışında da enerji kaynaklarını çeşitlendirmeyi hedeflemektedir.

Ancak, Türkiye'nin bu iş birliklerini daha geniş kapsamlı hale getirebilmesi için bölgedeki diğer aktörlerle siyasi ve diplomatik ilişkilerini güçlendirmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği'nin enerji politikaları ve Doğu Akdeniz'deki enerji forumları gibi oluşumlar, Türkiye'yi dışlamaya çalışsa da, Türkiye alternatif diplomatik kanallar aracılığıyla enerji diplomasisini aktif bir şekilde sürdürmektedir (www.turkeyanalyst.org, Şubat 2025; EU Official Reports, 2021; EU Energy Commission, 2022).

3.3.1.4 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile iş birliği

KKTC ile yapılan iş birliği, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki varlığını güçlendirmekte ve bölgedeki enerji denklemlerine müdahil olmasını sağlamaktadır. Ancak bu durum, bölge ülkeleri ve AB tarafından tepkiyle karşılanmaktadır (Çalık, 2017).

4. YUNANİSTAN VE İTALYA’NIN DOĞU AKDENİZ’DEKİ ROLÜ

4.1 Yunanistan’ın Doğu Akdeniz’deki Enerji Stratejisi

Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki enerji stratejisiyle ilgili çıkarımlar şu şekilde yapılabilir:

4.1.1 Bölgesel hegemonya arayışı

Yunanistan, Doğu Akdeniz'deki enerji keşiflerini, bölgedeki deniz yetki alanlarını kontrol etme amacına yönelik bir araç olarak kullanmaktadır. Bu strateji, özellikle Kıbrıs'ın etrafındaki deniz alanlarında Yunanistan'ın çıkarlarını güçlendirmek için ortay hat metodunu kullanmaya dayanmaktadır. Yunanistan, bu yöntemle, özellikle Rodos ve Meis adaları üzerinden, Türkiye'nin deniz alanlarını daraltmaya çalışarak deniz yetki sınırlarını belirlemede ısrar etmektedir. Bu tutum, bölgedeki hukuki anlaşmazlıkları artırmakta ve Yunanistan ile Türkiye arasındaki jeopolitik gerilimleri derinleştirmektedir (Krasna, 2022).

4.1.2 Doğu Akdeniz doğalgaz boru hattı (DABH) projesi

Yunanistan, bölgedeki doğalgaz projelerini stratejik bir şekilde kullanarak, Avrupa'ya enerji arz güvenliğini sağlamaya yönelik adımlar atmaktadır. Yunanistan, özellikle Yunanistan-Güney Kıbrıs Rum Yönetimi-İsrail-Mısır arasındaki enerji projelerinin merkezinde yer alarak, bölgesel enerji arzını çeşitlendirmek istemektedir. Doğu Akdeniz Doğalgaz Boru Hattı gibi projelere dahil olmak, Yunanistan'ın hem enerji güvenliğini sağlaması hem de ekonomik kazanç elde etmesi için önemli bir stratejik adımdır.

4.1.3 Enerji bağımsızlığını artırma

Avrupa Birliği'nin Rusya ve Norveç'e olan doğalgaz bağımlılığı ve bu ülkelerden gelen doğalgazın azalması, Yunanistan için fırsatlar yaratmaktadır. Yunanistan, Doğu Akdeniz gazını, Avrupa'ya alternatif bir kaynak olarak sunmayı hedeflemekte ve bu gazın Avrupa pazarına entegrasyonu için gerekli altyapı

projelerine öncülük etmektedir. Bu strateji, enerji çeşitliliği ve enerji güvenliği açısından önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

4.1.4 Çok taraflı iş birlikleri

Yunanistan, çok taraflı iş birliklerine büyük önem vermektedir. Bu bağlamda, GKRY, İsrail, Mısır gibi ülkelerle yapılan görüşmeler ve anlaşmalar, Yunanistan'ın bölgedeki enerji kaynaklarını dışa bağımlı olmadan yönetme arayışını yansıtmaktadır. Yunanistan, bu ülkelerle enerji projeleri ve iş birlikleri aracılığıyla bölgesel enerji istikrarını sağlamayı amaçlamaktadır (Zalel, Şubat 2025; IENE, 2025).

4.1.5 Türkiye ile çatışan stratejiler

Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki enerji stratejisi, Türkiye'nin çıkarlarıyla doğrudan çelişmektedir. Türkiye, bölgedeki deniz yetki alanlarını uluslararası hukuka uygun bir şekilde paylaşmak isterken, Yunanistan'ın kendi lehine sınırları tek taraflı olarak belirleme çabaları bu çatışmayı derinleştirmektedir. Yunanistan, bölgedeki enerji kaynaklarını yalnızca kendisinin kontrolünde tutmak istemekte ve bu durum, bölgesel denklemini zorlaştırmaktadır.

4.1.6 Uluslararası destek arayışı

Yunanistan, enerji stratejisinde uluslararası destek arayışına girmektedir. Özellikle büyük enerji şirketleri ve ülkelerle iş birlikleri yaparak, projelerini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Amerikan ExxonMobil, Fransız Total, İtalyan ENI gibi büyük enerji devlerinin bölgedeki faaliyetleri, Yunanistan'ın enerji stratejilerinin başarılı olabilmesi için uluslararası desteğin önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır (IENE, 2025; TASAM, 2019).

Sonuç olarak; Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki enerji stratejisi, bölgedeki enerji kaynaklarının kontrolünü sağlamaya yönelik bir dizi girişimden oluşmaktadır. Ancak bu stratejiler, Türkiye ile olan jeopolitik uyuşmazlıkları derinleştirerek, bölgesel istikrarsızlığa yol açmaktadır. Yunanistan, Avrupa'nın enerji güvenliği açısından önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmakta, ancak bölgedeki diğer ülkelerle olan ilişkileri ve uluslararası iş birlikleri, stratejilerinin ne kadar başarılı olacağını belirleyecektir.

4.2 Yunanistan'ın Enerji Projeleri ve İş Birlikleri

4.2.1 East-Med Boru Hattı projesi ve enerji iş birlikleri

Doğu Akdeniz Boru Hattı (East-Med) Projesi, açık deniz (offshore) ve kara (onshore) olmak üzere iki ana kısımdan oluşmaktadır. Projenin toplam uzunluğu 1850 km olup, 1300 km'lik kısmı deniz altından, 600 km'lik kısmı ise kara üzerinden geçmektedir. Boru hattı, Levant bölgesindeki doğal gaz kaynaklarından başlayıp, Kıbrıs, Girit ve Yunanistan üzerinden İtalya'ya ulaşacak şekilde planlanmaktadır. İlk etapta yıllık 15 milyar metreküplük bir gaz transferi öngörülmektedir. Kıbrıs adasının doğal gaz tüketimine ise yıllık 1 milyar metreküp katkı sağlanması beklenmektedir (International Energy Agency, 2019).

Projenin yatırım maliyetleri hakkında çeşitli rakamlar söz konusu olup, EDISON firması projenin maliyetini 6 ila 7 milyar dolar arasında tahmin etmektedir. Bu maliyet, TANAP Projesi'nin maliyeti ile karşılaştırıldığında daha düşük kalmaktadır, bu da projenin gerçekçiliği konusunda bazı soru işaretlerine yol açmaktadır. Ayrıca, East-Med projesinin tamamlanmasının en erken 2025 yılında gerçekleşmesi öngörülmektedir (Akyener, Şubat 2025).

East-Med boru hattı projesinin bir diğer önemli sorunu, hattın Türkiye'nin kıta sahanlığından geçirilmesi planıdır. Türkiye, söz konusu proje için kendi yetki alanına rıza göstermeme hakkına sahiptir ve bu durum, projenin hukuki açıdan tartışmalı olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, Türkiye'nin onayı olmadan projeye başlanması hukuken mümkün değildir (Eurostat, 2020; IGI Poseidon, 2020).

Son olarak, East-Med projesi, Türkiye'yi dışlama ve bölgedeki enerji stratejisinde güçsüz gösterme amacıyla gündeme getirilmiş bir proje olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının kendi toprakları üzerinden geçmesini istemesi, bu projeye alternatif oluşturacak boru hattı projelerinin önemini artırmaktadır (IGI Poseidon, 2020).

4.2.2 East-Med'in Türkiye açısından önemi

East-Med Boru Hattı Projesi, Türkiye'nin enerji stratejisinde kritik bir öneme sahiptir. Projenin yüksek maliyetli olma potansiyeli ve özellikle Avrupa için doğal gaz birim satış fiyatlarını artırma senaryosu, Türkiye üzerinden geçecek bir alternatif boru hattı projesini gündeme getirmektedir. Türkiye, başarılı petrol ve doğal gaz boru

hattı projeleriyle Doğu Akdeniz havzasındaki kaynakların dış pazarlara ulaşmasında önemli bir oyuncu haline gelmiştir. Türkiye, jeostratejik konumu ve gelişmiş enerji altyapısı sayesinde bölgedeki enerji arz güvenliğine katkı sağlayacak bir konumda bulunmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin transit geçiş güzergahı olarak ön planda olmasını sağlamaktadır (Peker vd., 2019; Kökyay, 2019).

Türkiye üzerinden geçecek bir boru hattı projesinin güzergahı, East-Med projesine kıyasla çok daha kısa olacaktır. Levant havzası ile Kıbrıs adasını bağlayan 200 km uzunluğunda bir açık deniz boru hattı ve Kıbrıs'tan Türkiye'ye uzanan kara boru hattı ile sağlanacak enerji transferi, daha düşük maliyetle gerçekleştirilebilecektir. Ayrıca, Türkiye'nin mevcut enerji altyapısı, özellikle TANAP ile entegre olan projelerle Avrupa'ya yapılacak doğal gaz transferine imkan tanımaktadır. Dolayısıyla, Türkiye rotası hem maliyet hem de operasyonel verimlilik açısından East-Med projesine kıyasla çok daha avantajlı bir seçenek sunmaktadır (Peker vd., 2019; Kökyay, 2019).

4.2.3 Türkiye-Yunanistan arasında anlaşmazlıklar

East-Med Projesi, Türkiye ve Yunanistan arasında enerji konusunda bazı anlaşmazlıklara yol açabilecek potansiyeli taşımaktadır. Türkiye, Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon kaynaklarının kendi toprakları üzerinden geçirilmesini savunmaktadır ve bu bağlamda Yunanistan'ın East-Med projesi üzerindeki inisiyatifi, Türkiye'nin stratejik çıkarlarıyla çelişmektedir. Türkiye, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge sınırlandırmalarında haklarını savunurken, Yunanistan, Kıbrıs ve GKRY ile birlikte Doğu Akdeniz'deki enerji projelerini Türkiye'yi dışlayarak geliştirmeye çalışmaktadır. Bu durum, enerji hatlarının geçiş güzergahları konusunda iki ülke arasında hukuki ve diplomatik gerilimlere yol açabilir.

Özellikle, East-Med'in Türkiye üzerinden geçirilmek istenmesi durumunda, Türkiye'nin söz konusu projeye rıza göstermeme hakkı, Yunanistan'ın bu projedeki tutumuyla çelişecektir. Ayrıca, Türkiye'nin enerji altyapısı, mevcut petrol ve doğal gaz boru hatlarıyla Avrupa'ya enerji transferini sağlayacak düzeyde gelişmişken, Yunanistan'ın East-Med projesini stratejik bir avantaj olarak kullanma isteği, Türkiye ile Yunanistan arasında daha fazla anlaşmazlık yaratabilir. Bu durum, bölgedeki enerji politikalarının ve projelerinin geleceğini etkileyebilir (IGI Poseidon, 2020; Kavaz, 2020; Güler, 2018)..

Bu anlaşmazlıklar nedeniyle Navtex ilanları ve askeri gerilimler sıklıkla yaşanmaktadır.

4.3 İtalya'nın Doğu Akdeniz'deki Enerji Politikası

İtalya, enerji arz güvenliği açısından büyük ölçüde doğal gaz ithalatına bağımlı bir ülke konumundadır. Ülkenin yerli doğal gaz üretimi, toplam ihtiyacının yalnızca sınırlı bir kısmını karşılamakta olup, büyük oranda dış tedarikçilere yönelmek zorunda kalmaktadır. İtalya Ekonomik Kalkınma Bakanlığı'nın 2020 yılı verilerine göre, ülke doğal gaz ihtiyacının %89,5'ini ithal etmiş ve bu ithalatın büyük bir kısmı Rusya, Cezayir ve Libya'dan gerçekleştirilmiştir. Doğal gaz ithalatının temel giriş noktaları; Avusturya ve Ukrayna üzerinden Rusya ile bağlantılı boru hatları, Tunus ve Sicilya üzerinden Cezayir ile olan geçiş noktaları ve yine Tunus ve Sicilya üzerinden Libya ile sağlanan bağlantılardır. Ayrıca, İtalya kıyılarında yer alan LNG terminalleri aracılığıyla Katar, Cezayir, Nijerya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi çeşitli ülkelerden LNG ithalatı da yapılmaktadır (Manta, 2018).

İtalya'nın doğal gaz ithalatına olan yüksek bağımlılığı, ülkeyi küresel doğal gaz fiyatlarındaki dalgalanmalara ve tedarikçi ülkeler ile transit devletler arasındaki jeopolitik gerilimlere karşı kırılgan hale getirmektedir. Bu doğrultuda, İtalyan hükümeti enerji politikalarını çeşitlendirmeye yönelik çeşitli stratejiler geliştirmektedir. Özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesi ve enerji verimliliği politikalarının uygulanması, enerji arz güvenliğini artırmaya yönelik başlıca adımlar arasında yer almaktadır. Ancak, mevcut enerji yapısı göz önüne alındığında, doğal gazın kısa ve orta vadede İtalya'nın enerji bileşiminin temel unsurlarından biri olmaya devam etmesi beklenmektedir. Ukrayna'daki savaşın patlak vermesi, İtalya'nın doğal gaz kaynak tedarik stratejilerini gözden geçirmesine neden olmuş ve özellikle doğal gaz ithalatının kaynak bazında çeşitlendirilmesinin ne denli kritik bir unsur olduğunu bir kez daha gündeme getirmiştir (Onelli, 2003; D'Orazio ve Poletti,2009).

4.3.1 İtalya'nın Akdeniz'deki enerji diplomasisinin tarihçesi

İtalya'nın Akdeniz'deki dış politikası, 1946-1992 yılları arasında süren Birinci Cumhuriyet döneminde, iç siyasi dinamikler ve dış baskıların etkisiyle şekillenmiştir. Bu dönemde ülkenin temel enerji politikası, enerji arz güvenliğini

sağlamak ve hane halkı ile sanayinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla petrol ve doğal gaz akışını istikrarlı bir şekilde sürdürmek olmuştur (Manta, 2018).

İtalyan enerji politikasının en önemli gelişmelerinden biri, 1953 yılında Ulusal Petrol Şirketi'nin (ENI) kurulmasıdır. ENI, İtalya'nın yurt dışından enerji tedarik etme sürecinde başlıca aktör haline gelmiş ve ülkenin Akdeniz'deki dış politikasında belirleyici bir rol oynamıştır. Şirketin Libya, Cezayir ve Tunus gibi ülkelerde yaptığı yatırımlar, İtalya'nın bölgedeki stratejik ortaklıklarını güçlendirmesine ve önemli bir enerji aktörü olarak konumlanmasına katkı sağlamıştır (Onelli, 2003).

Bu dönemde İtalya'nın Akdeniz'deki dış politikası, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) üyesi ve ABD müttefiki olmasının da etkisiyle, genellikle Amerikan çıkarlarıyla uyumlu ilerlemiştir. Özellikle 1970'ler ve 1980'lerde, ABD'nin Sovyetler Birliği'nin Akdeniz'deki etkisini dengelemeye çalıştığı ve Batı Avrupa'ya petrol akışını güvence altına almak istediği süreçte, İtalya da bu politikaların bir parçası olmuştur. Ancak 1950'ler ve 1960'larda İtalya, Atlantik ittifakı içinde kalmakla birlikte, "Neo-Atlantikçilik" olarak adlandırılan bir yaklaşım ile diplomatik hareket alanını genişletmeye çalışmış ve bölgedeki Arap ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmiştir (Manta, 2018; Onelli, 2003).

1970'lerde petrol fiyatlarının hızla yükselmesi, petrol üreticisi ülkeler için büyük bir ekonomik fırsat yaratırken, İtalya için de bu ülkelerle stratejik ortaklıklar kurma olanağı sağlamıştır. Bu süreçte özellikle Suudi Arabistan, İtalya'nın ana petrol tedarikçilerinden biri haline gelmiştir. Ancak, Akdeniz bölgesi bu dönemde siyasi istikrarsızlık ve çatışmalarla da şekillenmiş, Orta Doğu'da yaşanan krizler İtalya'nın enerji politikalarını zaman zaman zorlaştırmıştır.

İtalya'nın enerji diplomasisinin gelişimini daha iyi anlamak için üç temel dönem ele alınmalıdır: 1946'da Cumhuriyet'in ilanından 1970'lerdeki petrol krizlerine kadar olan süreç, bu krizlerden Birinci Cumhuriyet'in sona erdiği 1990'lara kadar geçen dönem ve son olarak 1990'lardan 21. yüzyılın ilk yıllarına kadar uzanan, özellikle COVID-19 pandemisi ve Ukrayna savaşının enerji politikalarına etkilerini içeren süreç.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında petrol, hem sivil hem de askeri sektörler için temel enerji kaynağı haline gelmiştir. İkinci Dünya Savaşı, Orta Doğu'da büyük

petrol rezervlerinin keşfedilmesine yol açarak, bu kaynakların Batı ekonomilerine taşınmasını sağlayan ticaret yollarının stratejik önemini artırmıştır. Bu dönemde Süveyş Kanalı ve Akdeniz, petrol ticaretinin ana güzergâhlarından biri olmuş ve bölgenin jeoekonomik önemi giderek artmıştır.

İtalya, enerji kaynakları bakımından zengin olmayan bir ülke olduğundan, savaş sonrası dönemde ekonomik kalkınmasını sağlamak için petrol, doğal gaz ve kömür ithalatına büyük ölçüde bağımlı kalmıştır. Savaş sonrası yeniden yapılanma sürecinde, 1926'da kurulan ve faşist dönemde devlet kontrolüne alınan AGIP (İtalyan Genel Petrol Şirketi), Anglo-Amerikan baskıları nedeniyle özelleştirme sürecine girmiştir. Londra ve Washington'un petrol sektöründeki artan çıkarları doğrultusunda, İtalya'nın bir petrol rafinaj ve dağıtım merkezi olarak şekillendirilmesi gündeme gelmiştir.

Bu süreçte İtalya, enerji güvenliğini sağlamak adına dış politikada çok yönlü bir strateji benimsemiş, hem Atlantik ittifakına bağlı kalmış hem de Akdeniz'deki enerji tedarikçileriyle ilişkilerini güçlendirmeye çalışmıştır. Ancak bölgenin siyasi istikrarsızlığı ve Orta Doğu'daki çatışmalar, İtalya'nın enerji politikalarının karşılaştığı en büyük zorluklardan biri olmaya devam etmiştir (Onelli, 2003; D'Orazio ve Poletti, 2009).

4.3.2 İtalya'nın Akdeniz'deki enerji diplomasisi ve Enrico Mattei'nin stratejik rolü

20. yüzyılın ortalarında küresel enerji piyasası, "Yedi Kız Kardeş" (Seven Sisters) olarak bilinen büyük petrol şirketlerinin hâkimiyeti altındaydı. İki İngiliz (British Petroleum ve Shell) ve beş Amerikan (Chevron, Gulf Oil, Texaco, ExxonMobil ve Mobil) şirketinden oluşan bu enerji tekeli, petrol üreticisi ülkeler üzerinde ekonomik ve siyasi baskı oluşturarak küresel enerji politikalarını şekillendirmiştir. İtalya, bu dönemde enerji arz güvenliğini sağlamak ve dışa bağımlılığını azaltmak amacıyla önemli adımlar atmış, bu doğrultuda 1953 yılında ENI kurulmuştur (Nedos, 2022; Avsaroglu, 2018).

4.3.3 ENI'nin kuruluşu ve Enrico Mattei'nin liderliği

ENI'nin kuruluşu, İtalya'nın enerji bağımsızlığını sağlama çabalarının bir yansıması olarak değerlendirilmelidir. Kurumun başkanı olarak atanan Enrico Mattei,

İtalya'nın uluslararası enerji piyasasında daha etkin bir aktör olması için stratejik adımlar atmıştır. Mattei, faşist dönemde kurulan devlet petrol şirketi AGIP'i ENI çatısı altına entegre ederek İtalya'nın enerji politikalarında bağımsız hareket etmesini sağlamayı amaçlamıştır. Bu bağlamda, özellikle Akdeniz havzasında yeni petrol ve doğal gaz kaynaklarının araştırılmasına hız verilmiş ve uluslararası petrol şirketleriyle rekabet ortamı yaratılmıştır (Yavaş, 2017).

4.3.4 Neo-Atlantikçilik ve İtalya'nın enerji diplomasisi

İtalya'nın bu dönemde benimsediği enerji politikası, literatürde "Neo-Atlantikçilik" olarak adlandırılan bir strateji ile açıklanmaktadır. Bu strateji, İtalya'nın NATO ittifakı içindeki konumunu korurken, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki petrol üreticisi ülkelerle doğrudan diplomatik ilişkiler geliştirmesini öngörmektedir. Neo-Atlantikçilik yaklaşımı, özellikle 1958-1968 yılları arasında belirginleşmiş ve İtalya'nın daha bağımsız bir enerji politikası yürütmesine zemin hazırlamıştır (Mangır, 2020; www.trade.gov, 2024).

4.3.5 İtalya'nın Akdeniz'deki enerji yatırımları

İtalya'nın enerji kaynakları bakımından sınırlı olması, Mattei'yi yurtdışında yeni enerji yatırımları yapmaya yöneltmiştir. 1953 İran Krizi'nin ardından, Akdeniz ve Orta Doğu'da faaliyetlerini genişletme stratejisini benimseyen ENI, bölgedeki enerji kaynaklarına erişim sağlamak amacıyla çeşitli iş birlikleri geliştirmiştir. Bu doğrultuda, 1955 yılında Mısır Cumhurbaşkanı Cemal Abdülnasır ile bir anlaşma imzalanmış ve ENI, Uluslararası Mısır Petrol Şirketi'nin %20 hissesini satın almıştır. Bu anlaşma, İtalya'nın enerji arz güvenliği açısından kritik bir adım olarak değerlendirilse de, küresel enerji piyasasında hâkimiyet kuran büyük petrol şirketleri tarafından tepkiyle karşılanmıştır.

Sonuç olarak; 1950'ler ve 1960'lar boyunca İtalya, ENI ve Enrico Mattei'nin öncülüğünde enerji bağımsızlığını artırma yönünde önemli girişimlerde bulunmuştur. Büyük petrol şirketlerinin küresel hâkimiyetine karşı yürütülen bu politikalar, İtalya'nın Akdeniz'deki enerji diplomasisini şekillendirmiş ve ülkenin enerji arz güvenliğini güçlendirme çabalarına katkı sağlamıştır. Neo-Atlantikçilik stratejisi çerçevesinde yürütülen enerji iş birlikleri, İtalya'nın uluslararası enerji piyasasındaki konumunu sağlamlaştırırken, ülkenin uzun vadeli enerji güvenliği politikalarına da yön vermiştir (D'Orazio ve Poletti, 2009; www.trade.gov, 2024).

4.4 İtalya'nın Doğu Akdeniz'deki Enerji Çıkarları Üzerine Çıkarımlar

Çalışmanın şimdiye kadar incelenen kısımlarından edinilen bilgilere istinaden İtalya'nın bölgedeki enerji politikaları şu temel noktalara dayandığı değerlendirilmektedir:

4.4.1 Doğu Akdeniz'i stratejik bir enerji merkezi olarak görmesi

- İtalya, Doğu Akdeniz'i sadece bir enerji kaynağı olarak değil, aynı zamanda küresel enerji güvenliği ve ticaretinde stratejik bir merkez olarak değerlendirmektedir.
- Eni'nin bölgede yaptığı büyük yatırımlar (Zohr, Calypso, Glaucus ve Noor sahalarının keşfi) İtalya'nın bu bölgedeki uzun vadeli enerji hedeflerini ortaya koymaktadır.

4.4.2 Bölge ülkeleriyle gelişen enerji iş birlikleri

- İtalya, Mısır, İsrail ve Kıbrıs ile enerji ortaklıkları kurarak Doğu Akdeniz'deki doğal gaz keşiflerinden faydalanmayı amaçlamaktadır.
- Mısır ile imzalanan Üretim Paylaşım Anlaşmaları ve Damietta LNG tesisindeki faaliyetler, İtalya'nın Mısır ile enerji alanındaki bağlarını güçlendirdiğini göstermektedir.

4.4.3 Bölgesel enerji ulaşım hatlarında lojistik merkez olma hedefi

- İtalya, Doğu Akdeniz gazını Avrupa'ya taşımada kritik bir transit ülke olmayı hedeflemektedir.
- Eni ve Edison'un Idku ve Damietta LNG terminallerine sahip olması, İtalya'nın enerji lojistiğinde kilit bir aktör olarak konumlandığını göstermektedir.

4.4.4 Türkiye ile Doğu Akdeniz'deki rekabet ve enerji çıkar

Çatışmaları

- Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji arama faaliyetleri ve kıta sahanlığı iddiaları, İtalya'nın enerji politikalarıyla zaman zaman çelişmektedir.
- Ancak İtalya, Blue Stream boru hattı (Gazprom ile ortak) aracılığıyla Türkiye'ye gaz sağlayarak enerji alanında bir denge politikası izlemektedir.

4.4.5 Kuzey Afrika ile entegre bir enerji ağı kurma çabası

- İtalya, Cezayir ve Libya'dan gelen gaz akışını güvence altına almak için boru hattı projeleri geliştirmektedir (Transmed ve Green Stream).
- Tunus-Sicilya deniz altı elektrik bağlantısı gibi projeler, İtalya'nın Akdeniz'i kapsayan geniş çaplı bir enerji entegrasyonu hedeflediğini göstermektedir.

4.4.6 Yenilenebilir enerji yatırımları ve sürdürülebilirlik stratejisi

- İtalya, fosil yakıt temelli enerji politikalarını uzun vadede yenilenebilir enerji ile dengelemeye çalışmaktadır.
- Enel Green Power'in Fas'taki rüzgâr enerjisi projeleri ve Eni'nin BM tarafından tanınan "Enerji Paketi" girişimi, İtalya'nın Akdeniz bölgesinde enerji dönüşümüne öncülük etmek istediğini göstermektedir.

Sonuç olarak İtalya'nın Doğu Akdeniz'deki enerji stratejisi, bölgedeki doğal gaz kaynaklarını güvence altına almak, transit geçişlerde kritik bir merkez olmak ve Kuzey Afrika ile Avrupa arasında bir enerji köprüsü kurmak üzerine inşa edilmiştir. Ancak Türkiye ile olan enerji rekabeti, bölgesel dengeler ve küresel enerji piyasasındaki belirsizlikler, İtalya'nın stratejik hedeflerini etkileyebilecek temel faktörler arasında yer almaktadır.

4.5 Türkiye ve İtalya Arasında Enerji İlişkileri Konusunda Açmazlara İlişkin Değerlendirmeler

Çalışmamız kapsamında yapılan incelemeler sonucunda Türkiye ve İtalya konusunda enerji ilişkileri açısından aşağıda belirtilen konularda açmazlar olduğu/olabileceği değerlendirilmektedir.

4.5.1 Doğu Akdeniz'deki enerji keşifleri ve kıta sahanlığı iddiaları

- Kıbrıs çevresi ve kıta sahanlığı üzerinde Türkiye ve İtalya'nın çıkarları çakışmaktadır. Türkiye, Kıbrıs'ın kuzeyindeki enerji kaynaklarını ve kıta sahanlığını kendi yetki alanı olarak görürken, İtalya, bölgedeki doğal gaz keşiflerinde yer almakta ve bazı projelere katılmaktadır. Bu durum, her iki ülke arasında jeopolitik ve hukuki gerilimlere yol açabilir.

- Türkiye'nin deniz yetki alanlarına dair itirazlar, İtalya'nın bazı projelerinin Türkiye ile uyumsuz hale gelmesine neden olabilir. Bu durum, bölgesel istikrarsızlık yaratabileceği gibi, enerji projelerinin verimli bir şekilde hayata geçirilmesini engelleyebilir.

4.5.2 Enerji taşıma altyapısı ve ulaşım koridorları

- Türkiye, Akdeniz'in doğusundaki enerji kaynaklarını Avrupa'ya taşımada kilit bir transit ülkedir, ancak enerji hatlarının yönetimi ve enerji transit anlaşmaları konusunda Türkiye ile İtalya arasında açmazlar yaşanabilir.
- Özellikle, Türkiye'nin boru hatları üzerindeki kontrolü ile İtalya'nın enerji geçişini sağlamak için kullanmak istediği altyapı projeleri arasında çatışmalar meydana gelebilir. İtalya'nın gaz hatları üzerindeki bağımlılığı, Türkiye'nin transit hakkı ile çelişebilir.

4.5.3 Farklı jeopolitik yönelimler

- İtalya, özellikle Rusya ile enerji ilişkilerini güçlendirerek, Doğu Akdeniz'deki bazı enerji projelerine katılmak isterken, Türkiye'nin NATO müttefiki olarak farklı bir strateji izleyebilir. Türkiye, bazı Rus projelerine karşı durabilir ve bu da İtalya'nın enerji çıkarlarını doğrudan etkileyecek bir engel oluşturabilir.
- Ayrıca, Türkiye'nin Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki enerji politikaları ile İtalya'nın Akdeniz bölgesindeki stratejileri bazen çelişebilir, bu da iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerde gerginliğe yol açabilir.

4.5.4 Yenilenebilir enerji ve teknolojik farklılıklar

- İtalya, yenilenebilir enerji sektöründe önemli yatırımlar yaparken, Türkiye henüz bu alanda daha gelişmekte olan bir pazar durumundadır. İtalya'nın yenilenebilir enerjiye yönelik yüksek teknoloji yatırımları ve projeleri, Türkiye'nin hala yenilenebilir enerji altyapısı ve devlet destekleri konusunda bazı zorluklar yaşaması nedeniyle, iş birliği fırsatlarını sınırlayabilir.
- Ayrıca, İtalya'nın yeşil enerji hedeflerine ulaşma çabaları, Türkiye'nin fosil yakıt bağımlılığı ve enerji geçiş süreçleri konusunda açmazlar yaratabilir. Bu durum, her iki ülkenin stratejilerini uyumlu hale getirmek için zorluk oluşturabilir.

4.5.5 Küresel enerji piyasalarındaki rekabet

- Türkiye, doğalgaz ve petrol kaynakları bakımından bölgesel bir oyuncu olmayı hedeflerken, İtalya, özellikle LNG gibi alternatif enerji kaynakları üzerinde odaklanmaktadır. Bu farklı enerji portföyleri, ülkeler arasında bir rekabet ortamı yaratabilir ve her iki tarafın çıkarlarını zaman zaman çatışma noktasına getirebilir.
- Türkiye'nin enerji arz güvenliği açısından yaptığı uzun vadeli yatırımlar ile İtalya'nın bölgesel enerji bağımsızlığına yönelik planları zaman zaman birbirini engelleyici bir nitelik taşıyabilir.

4.5.6 Enerji ihracatında denge sorunları

- Türkiye, özellikle doğalgaz ve elektrik konusunda Avrupa pazarına enerji ihraç etmek isterken, İtalya'nın enerji altyapısına olan bağılılığı bazen bu ithalat ve ihracat dengelerini zorlayabilir.
- İtalya'nın, enerji ithalatındaki çeşitliliği artırmaya yönelik stratejisi ile Türkiye'nin enerji üretim kapasitesindeki artış arasında da zaman zaman dengesizlikler yaşanabilir, çünkü her iki ülke de farklı pazar stratejilerine sahiptir.

Türkiye ve İtalya arasındaki enerji ilişkileri, çok sayıda ortak çıkar olmasına rağmen, çeşitli jeopolitik, ekonomik ve stratejik açmazlarla karşı karşıya kalabilir. Bu açmazlar, iki ülkenin enerji politikalarının uyumlu hale getirilmesi için önemli bir zorluk teşkil eder. Bu durum, her iki ülkenin de daha dikkatli diplomatik adımlar atmalarını gerektirirken, aynı zamanda bölgedeki diğer aktörlerin (Rusya, Mısır, İsrail, vb.) de etkisini göz önünde bulundurmaya zorunlu kılar.

4.6 Türkiye'nin Yunanistan ve İtalya ile Enerji İlişkilerinin

Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında yapılan incelemeler neticesinde Türkiye'nin Yunanistan ve İtalya ile enerji ilişkileri aşağıda verilen başlıklar çerçevesinde ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

4.6.1 Coğrafi konum ve stratejik bağlantılar

4.6.1.1 Türkiye-Yunanistan ilişkileri

- **Konumun Stratejik Önemi:** Türkiye ve Yunanistan, Akdeniz ve Ege Denizi'nin iki yakasında yer alırken, bölgesel enerji hatları ve deniz yolları bakımından kilit ülkeler olarak öne çıkmaktadırlar. Bu durum, enerji taşımacılığı ve iletimi için büyük bir stratejik avantaj sağlar. Türkiye, hem petrol hem de doğalgaz boru hatları açısından önemli bir geçiş noktasıdır.
- **Ege ve Akdeniz'deki Rekabet:** Türkiye ve Yunanistan arasında, deniz altı enerji kaynaklarına yönelik rekabet bulunmaktadır. Her iki ülke de, Akdeniz'in doğusunda bulunan enerji kaynakları için hak iddia etmektedir. Bu rekabet, özellikle enerji alanındaki iş birliklerini ve projeleri etkileyebilir.

4.6.1.2 Türkiye-İtalya ilişkileri

- **Akdeniz'deki Rol ve Enerji Bağlantıları:** Türkiye ve İtalya, coğrafi olarak birbirine yakın olmalarının yanı sıra, Akdeniz'deki enerji politikalarında benzer hedeflere sahiptir. İtalya, Akdeniz'in doğusundaki enerji projelerine olan ilgisiyle, Türkiye'nin de dahil olduğu bölgesel enerji projelerine katkı sağlamak isteyebilir. Bu, boru hatları ve deniz yolları üzerinden yapılan ticaret için önemli bir fırsat sunmaktadır.

4.6.2 Diplomatik ilişkiler ve politika çatışmaları

4.6.2.1 Türkiye-Yunanistan ilişkileri

- **Diplomatik Çatışmalar ve Enerji:** Türkiye ile Yunanistan arasında zaman zaman çıkan siyasi gerilimler, enerji ilişkilerini zorlaştırabilir. Özellikle deniz sınırları ve kıta sahanlığına dair tartışmalar, enerji kaynaklarına erişimi etkileyebilir. Yunanistan, AB'nin desteğiyle, Türkiye'nin bu kaynaklara erişimini sınırlamaya çalışabilir.
- **Bölgesel Güç Dengeleri:** Türkiye, Akdeniz'deki enerji kaynaklarına erişimi için güçlü bir strateji izlerken, Yunanistan ise AB'nin desteği ile bu kaynakları kontrol altına almaya çalışabilir. Bu durum, bölgedeki enerji güvenliğini tehdit edebilir.

4.6.2.2 Türkiye-İtalya ilişkileri

- **Pro-Arab Belirsizliği:** İtalya'nın geçmişteki “pro-Arab ambiguity” politikası, Türkiye'nin enerji ilişkilerinde zaman zaman çelişkilere yol açabilir. Özellikle Kuzey Afrika ülkeleriyle, İtalya'nın stratejileri, Türkiye'nin enerji hedefleriyle örtüşmeyebilir. Ancak, her iki ülkenin de enerji arzını çeşitlendirme çabaları, ortak çıkarlar yaratabilir.

4.6.3. Enerji Güvenliği ve Bağımlılık

4.6.3.1 Türkiye-Yunanistan ilişkileri

- **Enerji Bağımlılığı ve Güvenlik:** Türkiye'nin enerji güvenliği, dışa bağımlılıkla ilgili endişelerle şekillenmektedir. Bu, Türkiye'nin bölgedeki enerji üreticileriyle olan ilişkilerinin önemini artırmaktadır. Yunanistan, enerji ihtiyacını büyük ölçüde Rusya ve diğer Avrupa ülkelerinden karşılamaktadır, bu da Türkiye'nin stratejik çıkarlarıyla çelişebilir.
- **Alternatif Enerji Kaynakları:** Türkiye, enerji arzını çeşitlendirmek için Akdeniz bölgesindeki enerji kaynaklarına büyük önem veriyor. Yunanistan ise enerji tedarikinde Avrupa Birliği'ne daha yakın bir strateji izlemektedir. Bu farklı stratejiler, işbirliği yerine rekabete yol açabilir.

4.6.3.2 Türkiye-İtalya ilişkileri

- **Enerji Tedarik Güvenliği:** İtalya, Afrika ve Orta Doğu'daki enerji kaynaklarına odaklanmışken, Türkiye de bu bölgelerle enerji ilişkilerini güçlendirmeye çalışmaktadır. İtalya'nın Eni şirketi, Türkiye ile iş birliği yaparak, bölgedeki enerji güvenliğini artırabilir. Türkiye için, İtalya'nın enerji tedarik güvenliği konusunda sunduğu iş birlikleri büyük bir fırsat olabilir.
- **Sıkı Enerji Bağlantıları:** Türkiye'nin enerji arzını güvence altına alabilmesi için İtalya'nın deneyimlerinden faydalanması mümkün. Ancak, İtalya'nın Eni gibi büyük enerji şirketlerinin çıkarları bazen Türkiye'nin stratejileriyle örtüşmeyebilir.

4.6.4 Yenilenebilir enerji ve iş birliği olanakları

4.6.4.1 Türkiye-Yunanistan ilişkileri

- **Yenilenebilir Enerji Potansiyeli:** Türkiye ve Yunanistan, yenilenebilir enerji kaynaklarına büyük potansiyele sahip ülkeler. Türkiye'nin güneş ve rüzgar enerjisi potansiyeli, Yunanistan ile ortak projeler geliştirmeye uygun bir ortam sunmaktadır. Ancak, her iki ülkenin bu alandaki politikaları farklılık gösterebilir, bu da işbirliği yapmak yerine rekabete yol açabilir.
- **Enerji Altyapısı ve İnovasyon:** Yenilenebilir enerji projeleri için gereken altyapı, Yunanistan ile Türkiye arasındaki iş birliğini güçlendirebilir. Ancak, ülkeler arasındaki teknik ve kurumsal engeller, bu tür projelerde ilerlemeyi zorlaştırabilir.

4.6.4.2 Türkiye-İtalya ilişkileri

- **Yenilenebilir Enerji Projeleri:** Türkiye ve İtalya, yenilenebilir enerji projeleri konusunda potansiyel iş birlikleri geliştirebilirler. İtalya'nın teknolojik kapasitesi, Türkiye'nin güneş ve rüzgar enerjisi altyapısını güçlendirmede yardımcı olabilir. Her iki ülke de bu alanda büyük yatırımlar yapmaktadır ve bu projeler gelecekte önemli bir iş birliği alanı oluşturabilir.
- **Teknolojik ve Kurumsal Engeller:** İtalya'nın deneyimleri, Türkiye'nin yenilenebilir enerji projelerine rehberlik edebilir, ancak altyapı uyumsuzlukları ve bürokratik engeller iş birliğini zorlaştırabilir.

4.6.5 Enerji kaynakları ve rekabet

4.6.5.1 Türkiye-Yunanistan ilişkileri

- **Doğal Gaz ve Petrol Rekabeti:** Türkiye ve Yunanistan, Akdeniz'in doğusunda bulunan enerji kaynaklarına erişim konusunda rekabet etmektedir. Özellikle, Cezayir, Libya ve Mısır gibi ülkelerdeki enerji rezervlerine erişim, her iki ülke için de stratejik önem taşımaktadır. Bu durum, bölgesel enerji güvenliği açısından bir gerilim kaynağı olabilir.
- **Bölgesel Stratejiler ve Çıkar Çatışmaları:** Hem Türkiye hem de Yunanistan, bölgesel enerji güvenliğini sağlamak amacıyla kendi stratejik

yönelimlerini güçlendirmeye çalışmaktadır. Bu, zaman zaman enerji ticareti ve projelerinde çatışan çıkarlar doğurabilir.

4.6.5.2 Türkiye-İtalya ilişkileri

- **Enerji Kaynaklarında İş Birliği ve Rekabet:** Türkiye ve İtalya, aynı enerji kaynakları üzerinde çıkar sahipleri olabilir. Özellikle Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki enerji kaynaklarına yönelik ilişkiler, her iki ülkenin de çıkarlarını etkileyebilir. Ancak, iş birliği yaparak, bu kaynakların daha verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak mümkün olabilir.

Çizelge 4.1 ile Türkiye'nin Yunanistan ve İtalya ile olan enerji ilişkilerinin güçlü yönlerini ve potansiyel zorlukları özetlenmiştir.

Çizelge 4.1: Türkiye ile Yunanistan ve İtalya Arasındaki Enerji İlişkileri – Genel Değerlendirme

Başlık	Türkiye-Yunanistan	Türkiye-İtalya
Coğrafi Konum ve Stratejik Bağlantılar	Önemli deniz yolları ve geçiş noktası Bölgesel enerji hatları için kilit ülke	Akdeniz'deki enerji projeleri için önemli bir partner
Diplomatik İlişkiler ve Politika Çatışmaları	Denizdeki enerji kaynakları üzerine çatışan çıkarlar	İtalya'nın "pro-Arab ambiguity" politikası, Türkiye'nin stratejileriyle çelişebilir
Enerji Güvenliği ve Bağımlılık	Yunanistan'ın AB'ye olan bağımlılığı, Türkiye'nin enerji arzını çeşitlendirme hedefiyle çatışabilir	ENI ile iş birlikleri, enerji güvenliğini artırmak için fırsat yaratabilir
Yenilenebilir Enerji ve İş Birliği	Yenilenebilir enerji potansiyeli büyük, ancak farklı politikalar olabilir	İtalya'nın teknolojik kapasitesi, Türkiye'nin yenilenebilir enerji projelerini güçlendirebilir
Enerji Kaynakları ve Rekabet	Cezayir, Libya ve Mısır'daki enerji kaynaklarına erişim konusunda rekabet	Her iki ülke de aynı bölgelerde enerji kaynakları arayışındadır

Çizelge 4.2 ile ise Türkiye, Yunanistan ve İtalya Arasındaki Enerji İlişkilerinin Üçlü olarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Böylelikle her üç ülkenin birbiri ile olan ilişkilerindeki güçlü yönler ve zorluklar özetlenmeye çalışılmıştır.

Çizelge 4.2: Türkiye, Yunanistan ve İtalya Arasındaki Enerji İlişkileri: Derinlemesine Üçlü Analiz

Başlık	Türkiye-Yunanistan	Türkiye-Yunanistan	Yunanistan-İtalya
Coğrafi Konum ve Stratejik Bağlantılar	Türkiye, Ege ve Akdeniz'deki enerji hatlarının geçiş noktasıdır, Yunanistan ile deniz altı enerji kaynakları üzerinde rekabet halindedir	Türkiye ve İtalya, Akdeniz bölgesinde enerji projelerinde stratejik ortaklar olabilir. Türkiye, enerji hatlarını genişletme çabasıdadır	Yunanistan ve İtalya, Akdeniz'in doğusundaki enerji projelerinde iş birliği yapabilirler; ancak deniz sınırları üzerindeki anlaşmazlıklar gerilim yaratabilir
Diplomatik Çatışmalar ve Politika	Türkiye-Yunanistan arasında kıta sahanlığı ve deniz sınırları nedeniyle zaman zaman diplomatik gerilimler yaşanabilir	İtalya'nın bölgesel stratejileri, Türkiye ile daha uyumlu olabilir, ancak Kuzey Afrika ve Orta Doğu politikasındaki farklılıklar zaman zaman sorun yaratabilir	Yunanistan ve İtalya, bölgesel stratejilerde benzer çıkarlar taşıyor, ancak deniz sınırları üzerindeki anlaşmazlıklar bu ilişkiyi zorlayabilir
Enerji Güvenliği ve Bağımlılık	Türkiye, enerji arzını çeşitlendirme hedefinde ve bölgesel tedarikçileriyle stratejik bağlar kuruyor. Yunanistan'ın AB'ye bağımlılığı sorun yaratabilir	İtalya, Afrika ve Orta Doğu ile güçlü enerji bağlantıları kurmakta, Türkiye ile bu alandaki iş birlikleri önemli olabilir	Yunanistan, AB'nin enerji tedarik güvenliği stratejilerine bağlıdır. İtalya ile iş birliği, bölgesel enerji güvenliğini artırabilir
Enerji Kaynakları ve Rekabet	Doğal gaz ve petrol kaynakları için kıta sahanlığı üzerinde rekabet var. Türkiye, bölgedeki kaynaklara erişimi artırmayı amaçlamaktadır	İtalya, Afrika ve Ortadoğu'daki enerji kaynaklarına yatırım yapmaya odaklanmışken, Türkiye ile enerji güvenliği konusunda ortak projeler geliştirebilir	Yunanistan ve İtalya, Akdeniz'deki enerji kaynaklarına yönelik benzer hedeflere sahip olabilirler, ancak deniz sınırları üzerindeki anlaşmazlıklar rekabete yol açabilir
Bölgesel İş Birliği ve Stratejik Hedefler	Türkiye, enerji projelerinde bağımsızlık hedeflerken, Yunanistan, AB ile uyumlu projelere odaklanıyor.	Türkiye ve İtalya, Akdeniz'deki enerji projelerinde birbirlerini tamamlayabilir. Ancak, İtalya'nın bazen daha bağımsız bir politika izlediği de görülüyor.	Yunanistan ve İtalya, Avrupa Birliği'nin enerji stratejileri doğrultusunda iş birliği yapabilirler, ancak bazen çıkar çatışmaları yaşanabilir.

Çizelge 4.2 : (Devamı) Türkiye, Yunanistan ve İtalya Arasındaki Enerji İlişkileri: Derinlemesine Üçlü Analiz

Başlık	Türkiye-Yunanistan	Türkiye-Yunanistan	Yunanistan-İtalya
Enerji Altyapıları ve Teknolojik İş Birliği	Türkiye, enerji altyapısını genişletmek için Yunanistan ile projeler geliştirmek isteyebilir.	İtalya'nın teknoloji ve finansal altyapısı, Türkiye'nin enerji projelerine katkı sağlayabilir.	Yunanistan, İtalya'nın yenilenebilir enerji projelerinde kullanacağı teknolojilerden faydalanabilir. Ancak, farklı stratejiler ve altyapı gereksinimleri zorluk yaratabilir.
Uluslararası İttifaklar ve Etkiler	Türkiye'nin bölgesel enerji ittifakları, Yunanistan'ın AB üyeliği ile karşılıklı oluşturabilir.	İtalya'nın AB üyeliği ve güçlü diplomatik ağı, Türkiye'nin Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki stratejik çıkarlarını etkileme potansiyeline sahiptir.	Yunanistan ve İtalya, AB içindeki güçlü iş birlikleriyle bölgesel enerji güvenliğini sağlama çabasında olabilirler. Ancak Türkiye'nin bölgesel bağımsızlık stratejisi zorluk yaratabilir.

Bu analiz, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki ilişkilerdeki farklı stratejileri, potansiyel zorlukları ve fırsatları daha ayrıntılı bir şekilde ele alarak, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki enerji ilişkilerinin daha kapsamlı bir değerlendirmesini sunmaktadır.

Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki enerji ilişkileri, bölgesel ve küresel enerji güvenliği bağlamında büyük bir öneme sahiptir. Türkiye, coğrafi olarak stratejik bir konumda bulunması ve enerji hatlarının genişletilmesine yönelik çabalarıyla, Akdeniz'deki enerji dinamiklerine önemli bir etki yapmaktadır. Yunanistan, AB ile olan bağları nedeniyle enerji tedarikinde dışa bağımlı bir konumda olup, Türkiye'nin bağımsız enerji stratejileriyle zaman zaman çatışmalar yaşasa da, bölgesel işbirliklerinin ve ortak projelerin faydalı olabileceği bir ortamda yer alıyor. İtalya ise enerji güvenliği konusunda dışa bağımlılığını minimize etmek amacıyla, özellikle Afrika ve Orta Doğu gibi bölgelere yatırım yaparak, enerji arzını çeşitlendirmeye çalışmaktadır. Türkiye ve İtalya arasında gelişen iş birlikleri, her iki ülkenin enerji stratejilerine paralel şekilde, karşılıklı çıkarlar doğrultusunda şekillenebilir. Bununla birlikte, deniz sınırları üzerindeki anlaşmazlıklar ve kıta sahanlığı meseleleri, Yunanistan ile olan ilişkilerde gerilim yaratabilir. Akdeniz'deki enerji kaynaklarına erişim ve kontrol konusunda yaşanan rekabet, Türkiye'nin

stratejik hedefleriyle bazen çatışabilirken, Yunanistan ve İtalya'nın Avrupa Birliği'ne uyumlu politikaları bu gerilimi dengelemeye çalışmaktadır. Sonuç olarak, bu üç ülke arasındaki enerji ilişkileri, hem karşılıklı işbirliklerine dayalı fırsatlar hem de rekabetin ve diplomatik gerilimlerin doğurduğu zorluklar arasında bir denge kurmayı gerektiren karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu ilişkilerin geleceği, yalnızca bölgesel iş birlikleri ve enerji projeleri ile değil, aynı zamanda deniz sınırları ve uluslararası ittifaklar çerçevesindeki diplomatik çözümlere de bağlı olacaktır.

4.7 Bölgesel İş Birliği ve Gelecek Senaryoları

4.7.1 Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasında enerji iş birliği ve çatışma senaryoları

Doğu Akdeniz bölgesinde enerji kaynaklarının keşfi ve enerji ile ilgili projelerin gelişmesi, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasında hem iş birliği hem de çatışma senaryolarını gündeme getirmektedir. Bu ülkelerin birbirleriyle olan ilişkileri, özellikle Doğu Akdeniz'deki deniz sınırları, münhasır ekonomik bölgeler ve enerji kaynakları üzerindeki hak iddialarına dayalı olarak şekillenmiştir. Aşağıda, bu üç ülke arasında enerji iş birliği ve çatışma senaryolarına dair analizlerimiz yer almaktadır.

4.7.1.1 Enerji iş birliği senaryoları

- **East-Med Boru Hattı Projesi**

East-Med Boru Hattı, İsrail, Yunanistan ve GKRY tarafından desteklenen bir enerji projesidir. Ancak Türkiye'nin dışlanmış olması, projenin finansal ve stratejik zorluklarla karşılaşmasına neden olabilir. Bununla birlikte, Yunanistan, İtalya ve Türkiye'nin bu projede yer alması, Doğu Akdeniz gazının Avrupa'ya taşınmasında önemli bir rol oynayabilir. Özellikle İtalya'nın, gazın taşınması ve Avrupa enerji güvenliğini artırma noktasındaki stratejik çıkarları, iş birliğini teşvik edebilir. Bu durumda, Türkiye, Yunanistan ve İtalya, bölgesel enerji güvenliğini sağlamak ve boru hattının fizibilitesini artırmak amacıyla bir iş birliği süreci başlatabilir.

- **Münhasır Ekonomik Bölgelerin Ortak Yönetimi**

Bu senaryoda, Türkiye, Yunanistan ve İtalya, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının keşfi ve yönetimi konusunda ortak bir yönetim anlayışı geliştirebilir.

Üç ülke, MEB sınırlarını belirleyerek, keşfedilen doğalgaz sahalarına yönelik ortak arama ve çıkarma faaliyetleri gerçekleştirebilir. Ortak denetim mekanizmaları ve bilgi paylaşımı, bölgedeki kaynakların verimli ve adil bir şekilde kullanılmasını sağlar. Bu tür bir iş birliği, hem enerji kaynaklarının daha verimli kullanılmasını hem de bölgedeki gerilimlerin azaltılmasını sağlar.

- **Enerji Taşımacılığı ve Avrupa'ya İhracat**

Yunanistan ve İtalya, özellikle doğalgaz taşımacılığı konusunda önemli aktörlerdir. Türkiye'nin boru hattı projelerinde önemli bir köprü işlevi görmesi, Yunanistan ve İtalya ile iş birliğini pekiştirebilir. Türkiye'nin kara üzerinden Avrupa'ya gaz taşımacılığı yapabileceği güzergahlar oluşturulabilir ve bu iş birliği, tüm taraflar için ekonomik kazanç sağlayabilir. İtalya'nın Avrupa'ya gaz taşımadaki rolü, Yunanistan'ın stratejik konumu ile birleşerek, enerji taşıma hatlarının inşa edilmesi konusunda güç birliği oluşturabilir.

- **Yenilenebilir Enerji Kaynakları Üzerinde İş Birliği**

Üç ülke, Doğu Akdeniz bölgesinde yenilenebilir enerji kaynaklarını keşfetmeye ve geliştirmeye yönelik ortak projeler oluşturabilir. Özellikle güneş enerjisi ve rüzgar enerjisi gibi alanlarda işbirlikleri mümkündür. Bu projeler, Doğu Akdeniz'in çevresel potansiyelinden faydalanarak enerji üretimini çeşitlendirebilir. Üç ülke arasında bu tür projelerin geliştirilmesi, hem enerji güvenliğini artırır hem de bölgedeki işbirliğini güçlendirir.

4.7.1.2 Enerji çatışma senaryoları

- **Münhasır Ekonomik Bölge Çatışmaları**

Doğu Akdeniz'deki en büyük çatışma kaynağı, ülkeler arasındaki MEB sınırlarının belirlenmesidir. Türkiye, GKRY ve Mısır ile yapılan anlaşmaların geçersizliğini savunurken, Yunanistan ve İtalya bu anlaşmaları desteklemektedir. Türkiye'nin, özellikle KKTC ile gerçekleştirdiği MEB sınırları ve arama ruhsatları, Yunanistan ve İtalya ile karşı karşıya gelmesine neden olabilir. Bu durum, enerji kaynaklarının paylaşımı noktasında ciddi bir çatışmaya yol açabilir, çünkü ülkeler arasında deniz sınırlarının ne şekilde belirleneceği, büyük ölçüde enerji kaynaklarının kullanım hakkını etkilemektedir.

- **Doğu Akdeniz Gaz Forumu ve Dışlanma**

Yunanistan, GKRY, Mısır ve İsrail gibi ülkeler, Türkiye'nin dışlandığı Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nu oluşturmuşlardır. Türkiye, bu forumu bölgesel dışlanma olarak değerlendirmektedir. Türkiye'nin, Yunanistan ve İtalya'nın liderliğindeki bu forumda yer almaması, enerji projelerinde dışlanması anlamına gelir. Bu, bölgesel iş birliği ve bölgedeki enerji güvenliği açısından büyük bir tehdit oluşturabilir. Ayrıca, Türkiye'nin enerji kaynaklarına yönelik hak iddialarının reddedilmesi, siyasi ve diplomatik gerilimleri artırabilir.

- **Sondaj ve İhracat Projelerindeki Tansiyon**

İtalya'nın ENI şirketi ve diğer büyük enerji şirketlerinin sondaj faaliyetleri, Türkiye'nin bölgedeki hak iddialarıyla çakışmaktadır. 2016 yılında Türk Donanması tarafından İtalya'nın ENI şirketine ait sondaj gemisinin engellenmesi, bölgedeki enerji gerilimlerinin bir örneğidir. Eğer İtalya, Yunanistan ve GKRY, Türkiye'yi dışlayarak kendi projelerini devreye sokarsa, bölgedeki askeri gerilimler artabilir. Türkiye, Doğu Akdeniz'deki haklarını savunma konusunda daha agresif bir tutum alabilir, bu da doğrudan çatışma riski doğurur.

- **East-Med Boru Hattı ve Türkiye'nin Karşıt Durumu**

East-Med Boru Hattı'nın Türkiye'yi dışlayan bir proje olarak şekillenmesi, doğrudan bir enerji çatışması yaratabilir. Türkiye, bu projeyi ekonomik olarak verimsiz ve stratejik olarak Türkiye'yi kuşatma amacı güden bir adım olarak değerlendirmektedir. Bu durum, hem diplomatik gerilimlere yol açabilir hem de Türkiye'nin karşıt blok kurma stratejisini güçlendirebilir. Bu karşıt blokla, Türkiye'nin Libya ve KKTC ile yaptığı anlaşmalar, East-Med projesine karşı bir alternatif olarak ortaya çıkabilir.

- **Bölgesel Güvenlik ve Askeri Çatışma Riski**

Bölgedeki enerji kaynaklarına dair artan gerilimler, askeri çatışma riskini de beraberinde getirebilir. Özellikle Türk Donanması'nın sondaj faaliyetlerine müdahalesi ve bölgedeki askeri tatbikatlar, bölgedeki enerji çatışmalarını sıcak bir çatışmaya dönüştürebilir. Eğer taraflar diplomatik çözüm yolları bulamazsa, askeri müdahaleler enerji çatışmalarının temel unsuru olabilir.

4.7.1.3 Enerji iş birliği ile çatışma arasındaki denge

Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasında enerji iş birliği ve çatışma senaryoları, bölgedeki enerji kaynaklarının paylaşımına ve bu ülkeler arasındaki deniz sınırlarının belirlenmesine bağlı olarak şekillenecektir. Her üç ülke, enerji kaynaklarından faydalanmak ve bölgesel enerji güvenliğini sağlamak için iş birliği yapma potansiyeline sahipken, aynı zamanda stratejik çıkarlar ve deniz sınırları üzerindeki hak iddiaları bu iş birliğini zorlaştırabilir. İş birliği senaryoları daha çok diplomatik çözüm yolları ve enerji projelerinin ortaklaşa yönetilmesi ile mümkündür, ancak çatışma senaryoları, bölgedeki stratejik rekabetin artması ve dışsal desteklerin etkisiyle daha belirgin hale gelebilir.

Sonuç olarak Yunanistan, Türkiye'yi enerji projelerinden dışlamaya çalışırken, İtalya daha dengeli bir tutum sergilemektedir. Türkiye, Doğu Akdeniz'de enerji diplomasisini güçlendirmek için İtalya ile iş birliğini artırabilir.

5. TÜRKİYE, YUNANİSTAN VE İTALYA ARASINDA GELECEĞE YÖNELİK STRATEJİK ANALİZ

Çalışmanın bu bölümünde, şimdiye dek yapılan tüm inceleme ve değerlendirmeler ışığında Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki geleceğe dönük enerji diplomasisinin stratejik analizi yapılmıştır.

Doğu Akdeniz, dünyanın en stratejik enerji havzalarından biri olarak kabul edilmektedir. Bölge, 3.5 trilyon metreküpten fazla doğal gaz rezervine sahiptir. Leviathan, Zohr ve Aphrodite gibi sahalar bölgenin en önemli enerji kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu rezervlerin paylaşımı ve işlenmesi bölgedeki jeopolitik dengeleri etkilemektedir.

5.1 Mevcut Durum Analizi: Türkiye

5.1.1 Enerji kaynakları ve yerli üretim durumu

Türkiye, enerji ihtiyaçlarını büyük ölçüde ithalatla karşılayan bir ülke olup, enerji çeşitliliği ve güvenliği adına çeşitli stratejik adımlar atmaktadır. Türkiye'nin enerji kaynakları ve üretim durumu şu şekilde özetlenebilir:

5.1.1.1 Yerli enerji kaynakları

Türkiye, yerli enerji kaynaklarını artırmak ve dışa bağımlılığı azaltmak için yatırımlarını hızlandırmaktadır. Bu bağlamda öne çıkan kaynaklar şunlardır:

- **Doğal Gaz:** Türkiye'nin enerji tüketiminde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak yerli üretimi sınırlı olup, büyük oranda ithalat yapılmaktadır. Türkiye, son yıllarda Karadeniz'de keşfedilen Sakarya Gaz Sahası ile yerli doğal gaz üretimi konusunda önemli bir adım atmıştır. Bu sahadan gelecek gazın, Türkiye'nin ithalata olan bağımlılığını azaltması beklenmektedir.
- **Yenilenebilir Enerji:** Türkiye, güneş ve rüzgar enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik büyük yatırımlar yapmaktadır. Rüzgar ve güneş

enerjisi santralleri hızla artmaktadır. Türkiye, 2030 yılı itibarıyla yenilenebilir enerjiden elde ettiği elektrik üretim kapasitesini artırmayı hedeflemektedir.

- **Yerli Kömür ve Linyit:** Türkiye, kömür rezervleri bakımından zengin bir ülke olup, iç tüketimde yerli kömürünü kullanmaktadır. Ancak çevresel endişeler ve sürdürülebilirlik açısından, kömür kullanımını giderek azalmaktadır.

5.1.1.2 Dışa bağımlılık ve enerji ithalatı

Türkiye'nin enerji ihtiyacının büyük bir kısmı ithalatla karşılanmaktadır. Özellikle doğal gaz, petrol ve kömür gibi fosil yakıtlar için dışa bağımlılık söz konusudur. Türkiye'nin enerji ithalatı, ekonomik büyümeyi etkileyebilecek kadar kritik bir faktördür.

- **Doğal Gaz İthalatı:** Türkiye, büyük oranda Rusya, Azerbaycan ve İran'dan doğal gaz ithalatı yapmaktadır. Ancak, Türkiye, enerji tedarikini çeşitlendirmek için LNG altyapısını genişletmektedir.
- **Petrol ve Diğer Fosil Yakıtlar:** Petrol ithalatı, Türkiye'nin enerji ithalatında önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye, Orta Doğu ve Afrika başta olmak üzere çeşitli bölgelerden petrol ithalatı yapmaktadır.

5.1.2 Türkiye'nin Doğu Akdeniz enerji politikaları

Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji politikaları, geniş bir strateji yelpazesinde şekillenmektedir. Bu politikaların temel amacı, bölgedeki enerji kaynaklarına sahip olmak, bu kaynaklardan yararlanmak ve enerji güvenliğini sağlamaktır. Türkiye'nin bu alanda en önemli stratejileri:

- **Mavi Vatan Doktrini:** Türkiye'nin deniz yetki alanlarını savunma ve bu alanlarda enerji kaynakları üzerinde hak iddia etme politikasıdır. Bu doktrin, Türkiye'nin deniz yetki alanlarını genişletmesi ve KKTC ile ortak enerji arama çalışmalarını yoğunlaştırmasını teşvik etmektedir.
- **Enerji Bağımsızlığı:** Türkiye, enerjide dışa bağımlılığı azaltmayı hedeflemekte ve bu bağlamda alternatif enerji kaynakları ve teknolojilerine yatırım yapmaktadır. Özellikle yerli ve yenilenebilir enerji kaynakları üzerinde yapılan yatırımlar artmaktadır.

- **Enerji Transit Merkezi Olma:** Türkiye, stratejik konumu sayesinde enerji taşıma ve transit merkezi olma hedefiyle çeşitli boru hatları projeleri (TANAP, Turk Akım vb.) geliştirmektedir. Bu projelerle Türkiye, hem enerji arz güvenliğini artırmakta hem de ekonomik faydalar sağlamaktadır.

5.1.3 Türkiye'nin enerji güvenliği ve stratejik yatırımları

Türkiye'nin enerji politikaları büyük ölçüde yerli kaynaklardan sağlanan enerji üretimine ve dışa bağımlılığı azaltmaya odaklanmaktadır. Türkiye, enerji arz güvenliğini sağlamak amacıyla bir dizi projeye yatırım yapmaktadır. Bu strateji çerçevesinde Türkiye'nin yaptığı bazı önemli yatırımlar şunlardır:

- **LNG Altyapısı:** Türkiye, LNG terminal kapasitesini artırarak, LNG ithalatını artırmayı hedeflemektedir. Bu sayede enerji arzını çeşitlendirme amacını gütmektedir.
- **Boru Hattı Projeleri:** Türkiye, TANAP ve Turk Akım gibi projelerle, enerji transit merkezi olmayı hedeflemektedir. Bu projeler, Türkiye'yi hem enerji ithalatçısı hem de enerji ihraç merkezi olarak önemli bir konuma getirecektir.
- **Yenilenebilir Enerji:** Türkiye, güneş ve rüzgar enerjisi gibi yenilenebilir kaynaklardan daha fazla faydalanmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda büyük ölçekli rüzgar ve güneş enerjisi santralleri inşa edilmektedir.
- **Nükleer Enerji:** Türkiye, Akkuyu Nükleer Santrali gibi projelerle nükleer enerji kapasitesini artırmayı hedeflemektedir. Bu projelerle hem enerji arzını güvence altına almak hem de enerji çeşitliliğini sağlamak amaçlanmaktadır.

5.1.4 Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanları

Türkiye, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarında hak iddia etmektedir. Bu durum, özellikle Güney Kıbrıs ve Yunanistan ile olan deniz sınırı anlaşmazlıkları nedeniyle gerilimlere yol açmaktadır. Türkiye, bu bölgelerde enerji arama faaliyetleri yürütmekte ve uluslararası anlaşmalarla bu alanlardaki haklarını savunmaktadır.

- **Kıbrıs Adası ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti:** Türkiye, Güney Kıbrıs'ı bağımsız bir devlet olarak tanımamakta ve Kıbrıs'taki enerji kaynaklarının paylaşımını KKTC ile birlikte ele almaktadır. Türkiye'nin bu bölgedeki

tutumu, Yunanistan ve Güney Kıbrıs'la olan ilişkilerdeki gerilimlerin temel nedenlerinden biridir.

- **East-Med Boru Hattı:** Yunanistan, Güney Kıbrıs ve İsrail tarafından geliştirilen bu proje, Doğu Akdeniz gazını Avrupa'ya taşımayı hedeflemektedir. Türkiye, bu projeyi bölgeye hak iddia ettiği deniz yetki alanları üzerinden geçen bir proje olarak görmektedir ve karşı durmaktadır.

5.1.5 Türkiye'nin enerji güvenliği stratejileri

Türkiye'nin enerji güvenliği, dışa bağımlılığı azaltma ve enerji arzını çeşitlendirme temeline dayanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye, farklı stratejik adımlar atmaktadır. Bu adımların başlıcaları aşağıda yer almaktadır.

- **Enerji Bağımsızlığını Artırma:** Türkiye, enerji kaynaklarını çeşitlendirmeye yönelik yatırımlarını artırmaktadır. Alternatif enerji kaynaklarının kullanımı (özellikle yerli kömür, rüzgar ve güneş enerjisi) ve nükleer enerji projeleri, Türkiye'nin enerji arz güvenliğini sağlamada önemli adımlardır.
- **Bölgesel Enerji Merkezi Olma:** Türkiye, Rusya ve Azerbaycan ile yapılan boru hatları projeleriyle enerji ticaretinde önemli bir oyuncu olma yolunda ilerlemektedir. TANAP ve Turk Akım gibi projeler, Türkiye'nin enerji geçiş merkezine dönüşmesini hedeflemektedir.
- **Arz Güvenliği ve Enerji İthalat Çeşitlendirmesi:** Türkiye, enerji arz güvenliğini sağlamak için enerji tedarikçilerini çeşitlendirmeyi hedeflemektedir. Bu, enerjinin büyük bir kısmını ithal eden Türkiye için büyük bir stratejik öneme sahiptir.

5.1.6 Türkiye'nin jeopolitik durumu

Türkiye'nin enerji politikaları büyük ölçüde jeopolitik konumuyla bağlantılıdır. Orta Doğu, Kafkasya ve Kuzey Afrika'daki gelişmeler, Türkiye'nin enerji stratejilerini doğrudan etkilemektedir. Ayrıca, Türkiye'nin Batı ile olan ilişkileri (özellikle AB ve ABD) ve Doğu Akdeniz'deki rolü, bölgedeki enerji projelerinin şekillenmesinde kritik bir faktördür. Bu bağlamda Türkiye'nin AB ve ABD ile olan ilişkilerine dair küçük bir değerlendirme aşağıda yer almaktadır.

- **AB ile İlişkiler:** Türkiye'nin AB ile olan ilişkileri, enerji politikalarında önemli bir yere sahiptir. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji faaliyetleri, AB tarafından genellikle yasadışı olarak nitelendirilmektedir. Bu durum, Türkiye'nin AB ile ilişkilerini zorlaştıran bir diğer faktördür.
- **ABD'nin Rolü:** ABD, özellikle Doğu Akdeniz'deki enerji projelerine olan ilgiyle Türkiye'nin politikalarını etkilemektedir. Türkiye'nin Amerika ile olan ilişkileri, bölgedeki enerji güvenliği ve iş birliği stratejilerini şekillendiren önemli bir faktördür.

Sonuç olarak Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin mevcut durumu, enerji güvenliği ve jeopolitik stratejiler açısından kritik bir noktadadır. Bölgedeki enerji kaynaklarına ulaşma ve bu kaynakların kontrolünü sağlama çabaları, Türkiye'nin ulusal güvenliğini ve ekonomik geleceğini şekillendiren başlıca faktörlerden biridir. Türkiye, stratejik yatırımlar yaparak enerji bağımsızlığını artırmayı hedeflerken, aynı zamanda bölgedeki aktörlerle olan ilişkilerini göz önünde bulundurarak diplomatik adımlar atmaktadır. Çizelge 5.1'de Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın enerji politikaları özetlenmektedir.

Çizelge 5.1: Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Enerji Politikaları

Ülke	Enerji Politikaları	Ana Hedefler
Türkiye	- Mavi Vatan doktrini, - KKTC ile ortak enerji aramaları, - LNG altyapısı geliştirme	- Enerji bağımsızlığı, - Transit enerji merkezi olma
Yunanistan	- AB ile ortak projeler, - East-Med Boru Hattı girişimi	- Avrupa'ya doğal gaz tedariki, - Deniz yetki alanlarını genişletme
İtalya	- East-Med projelerinde aktif rol, - Libya ile enerji anlaşmaları	- Enerji eşitliliğini artırma, - Akdeniz enerji ticaretinde liderlik

5.1.7 Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki stratejik durumu

Doğu Akdeniz, enerji kaynaklarının yoğun olduğu bir bölge olup, Türkiye'nin enerji politikaları için büyük önem taşımaktadır. Türkiye, Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarını savunmakta ve bu alandaki enerji kaynaklarından faydalanmayı hedeflemektedir.

- **Mavi Vatan Doktrini ve Enerji Stratejisi:** Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki stratejisi, Mavi Vatan doktrini üzerine kuruludur. Bu doktrin, Türkiye'nin deniz yetki alanlarını koruma ve bu alanlarda enerji arama faaliyetleri yürütme amacını gütmektedir.

- **KKTC ile Ortak Enerji Aramaları:** Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile iş birliği yaparak Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarını keşfetmeye devam etmektedir. Türkiye, bu alandaki haklarını savunurken, KKTC ile olan iş birliği bölgedeki enerji politikalarını etkilemektedir.
- **Doğu Akdeniz Boru Hatları ve Projeleri:** Türkiye, bölgedeki enerji projelerine karşı aktif bir tutum sergilemektedir. Özellikle East-Med Boru Hattı gibi projelere karşı çıkan Türkiye, kendi enerji projeleri ve boru hatlarını savunmaktadır.

5.2 Türkiye'nin Enerji Geleceğine Yönelik Değerlendirmeler

Türkiye'nin enerji politikaları, enerji arz güvenliğini sağlamak, dışa bağımlılığı azaltmak ve bölgesel bir enerji merkezi olma hedefi doğrultusunda şekillenmektedir. Türkiye, yerli kaynaklarını artırmak, yenilenebilir enerjiyi teşvik etmek ve enerji altyapısını güçlendirmek için çeşitli stratejiler uygulamaktadır.

Bunun yanı sıra, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji stratejileri ve bölgesel ilişkileri de enerji politikalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin bu alandaki mevcut durumunu güçlendirmek için daha fazla diplomatik iş birliği, bölgesel projelere dahil olma ve uluslararası platformlarda daha etkili bir rol oynaması gerekmektedir.

Türkiye'nin enerji geleceğine dair stratejik değerlendirme yaparken, birçok faktör göz önünde bulundurulmalıdır. Bu faktörler, enerji arz güvenliği, ekonomik büyüme, çevresel sürdürülebilirlik, teknolojik gelişmeler ve bölgesel iş birlikleri gibi unsurları içerir. Türkiye'nin enerji geleceği, iç dinamiklerle birlikte küresel enerji trendlerine de paralel bir şekilde şekillenecektir. İşte bu bağlamda geleceğe yönelik stratejik bir değerlendirme yapılmış ve aşağıda yer alan başlıklar altında sunulmuştur:

5.2.1 Enerji arz güvenliğinin sağlanması

Türkiye'nin enerji arz güvenliği, ekonomik kalkınma için kritik bir faktördür. Bu bağlamda, Türkiye'nin gelecekteki enerji stratejilerinin, dışa bağımlılığı azaltmaya yönelik güçlü adımlar atmayı hedeflemesi gerekecektir.

5.2.2 Yerli enerji kaynaklarının artırılması

Yerli kaynakların artması, Türkiye'nin enerji güvenliğini sağlamak adına en önemli adımlardan biridir. Bu süreçte öne çıkan stratejiler şunlar olabilir:

- **Sakarya Gaz Sahası ve Diğer Yerli Gaz Projeleri:** Karadeniz'deki Sakarya Gaz Sahası'ndan çıkacak gazın Türkiye'ye sağladığı doğal gaz arzını artırması beklenmektedir. Ancak, bu kaynakların hızlı bir şekilde devreye alınması ve uzun vadeli sürdürülebilirlik sağlanması için önemli altyapı yatırımları yapılmalıdır.
- **Yerli Kömür ve Linyit:** Türkiye'nin kömür rezervleri büyük olmakla birlikte, bu kaynakların çevresel etkilerinin azaltılması gerekmektedir. Kömürden elektrik üretimini azaltarak, doğa dostu teknolojilerin ve temiz kömür projelerinin geliştirilmesi önem taşır.
- **Jeotermal Enerji:** Türkiye, jeotermal enerji açısından zengin bir ülke olup, bu kaynaklar daha verimli kullanılabilir. Jeotermal enerji, hem elektrik üretimi hem de ısınma için önemli bir potansiyel sunmaktadır.

5.2.3 Enerji depolama ve yenilenebilir enerji altyapıları

Yenilenebilir enerji üretiminin arttığı bir dünyada, enerji depolama çözümleri ve altyapıları büyük önem kazanacaktır. Türkiye, bu alandaki yatırımlarını artırarak enerji güvenliğini pekiştirebilir:

- **Büyük Ölçekli Depolama Çözümleri:** Güneş ve rüzgar enerjisinin artmasıyla birlikte, enerji depolama sistemlerine büyük ihtiyaç duyulacaktır. Bu nedenle, enerji depolama teknolojilerine yapılan yatırımlar, üretim fazlasının depolanarak ihtiyaç duyulan zamanlarda kullanılmasını sağlayacaktır.
- **Ağ Yönetim Teknolojileri:** Akıllı şebekeler ve dijital ağ yönetim sistemleri, enerjinin verimli dağıtılmasında ve depolanmasında önemli rol oynayacaktır. Bu teknolojilerin entegrasyonu, Türkiye'nin enerji altyapısının dayanıklılığını artıracaktır.

5.2.3.1 Yenilenebilir enerjinin güçlendirilmesi

Türkiye'nin enerji geleceği büyük ölçüde yenilenebilir enerjiye dayalı olacaktır. Türkiye'nin bu alandaki stratejisi şu unsurlar üzerine şekillendirilebilir:

- **Güneş ve Rüzgar Enerjisinin Artırılması:** Türkiye'nin güneş enerjisi ve rüzgar enerjisi potansiyeli oldukça yüksektir. Bu kaynaklar, Türkiye'nin enerji bağımsızlığını sağlamasında ve çevresel hedeflerine ulaşmasında kritik rol oynayacaktır:
- **Güneş Enerjisi:** Türkiye, coğrafi olarak güneş enerjisi üretimi için oldukça elverişli bir konumda bulunuyor. Özellikle Çukurova, Güneydoğu Anadolu ve Ege Bölgesi gibi alanlarda büyük güneş enerjisi santralleri kurulabilir.
- **Rüzgar Enerjisi:** Türkiye, özellikle Ege ve Marmara Denizi'nde rüzgar enerjisi potansiyelini çok iyi kullanabilir. Bu alanda yapılacak yatırımlar, Türkiye'yi rüzgar enerjisi üretiminde lider konuma getirebilir.

5.2.3.2 Yeşil hidrojen ve yeni enerji teknolojileri

Yeşil hidrojen, gelecekte enerji üretimi ve depolama açısından kritik bir teknoloji olacaktır. Türkiye'nin hidrojen üretiminde de potansiyel bir oyuncu olması için, yenilikçi teknolojilere yatırım yapması önemlidir:

- **Yeşil Hidrojen Üretimi:** Güneş ve rüzgar enerjisinden elde edilen elektrikle yeşil hidrojen üretimi, Türkiye'nin enerji depolama kapasitesini artırabilir ve enerji arz güvenliğine katkı sağlayabilir.
- **Yeni Teknolojiler:** Türkiye, batarya teknolojileri, karbonsuzlaşma çözümleri, karbon yakalama ve depolama gibi yenilikçi enerji teknolojilerine yönelik Ar-Ge yatırımlarını artırmalıdır.

5.2.3.3 Nükleer enerji ve nükleer güç santralleri

Türkiye, Akkuyu Nükleer Santrali gibi projelerle nükleer enerji üretimini artırmayı hedeflemektedir. Nükleer enerji, Türkiye'nin elektrik üretiminde çeşitliliği artırabilir ve enerji bağımsızlığını destekleyebilir. Ancak, nükleer enerjinin güvenli ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılabilmesi için ciddi güvenlik önlemleri ve halkla ilişkiler çalışmaları gerekmektedir.

- **Akkuyu ve Diğer Nükleer Projeler**

Akkuyu Nükleer Santrali'nin devreye girmesiyle birlikte, Türkiye'nin elektrik üretim kapasitesinin önemli ölçüde artması beklenmektedir. Bu projeler, hem enerji arzını çeşitlendirecek hem de Türkiye'yi küresel nükleer enerji pazarına daha yakın bir konuma getirecektir.

5.2.4 Enerji diplomasi ve bölgesel iş birlikleri

Türkiye'nin enerji politikaları sadece iç dinamiklere değil, bölgesel ve küresel iş birliklerine de dayanmaktadır. Türkiye, enerji transit merkezi olma hedefine yönelik stratejiler geliştirmelidir.

5.2.4.1 Doğu Akdeniz ve bölgesel enerji stratejileri

Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji stratejileri, bölgedeki diğer ülkelerle yapılan iş birliklerini ve diplomatik ilişkileri güçlendirecektir:

- **Enerji Transit Hattı Olma:** Türkiye'nin enerji transit merkezi olma hedefi, TANAP ve Turk Akım gibi projelerle pekişmektedir. Bu projeler sayesinde Türkiye, enerji taşıyan bir ülke konumuna gelmektedir.
- **KKTC ile Enerji Ortaklıkları:** Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile enerji projelerinde ortaklıklar kurarak, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarına daha etkili bir şekilde sahip olabilir.

5.2.4.2 Uluslararası enerji piyasalarında rekabet

Türkiye, enerji tedarik zincirini çeşitlendirmek ve dışa bağımlılığını azaltmak için enerji tedarikçileri ve alıcıları ile stratejik ortaklıklar kurmalıdır. Bu bağlamda:

- **LNG ve Diğer Alternatif Kaynaklar:** Türkiye, LNG ithalatını artırarak, enerji tedarikinin çeşitlendirilmesini sağlamalıdır. Ayrıca, Afrika ve Orta Asya gibi bölgelerden gelen enerji kaynaklarına da yönelmek stratejik açıdan faydalı olacaktır.

5.2.5 Sürdürülebilir enerji ve çevre dostu politikalara yatırım

Türkiye'nin enerji geleceği, çevre dostu ve sürdürülebilir enerji politikalarına dayalı olmalıdır:

- **Karbon Salınımı ve Emisyon Azaltma:** Türkiye, Paris İklim Anlaşması'na taraf olup, karbon emisyonlarını azaltmaya yönelik güçlü stratejiler geliştirmelidir.
- **Sıfır Emisyonlu Teknolojiler:** Türkiye, sıfır emisyonlu enerji üretim teknolojilerine geçiş için adımlar atmalı ve yeşil ekonomiye geçişte lider olma yolunda ilerlemelidir.

5.2.6 Türkiye'nin enerji geleceği için stratejik adımlar

Türkiye'nin enerji geleceği, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması, yerli üretimin teşvik edilmesi, teknolojik yeniliklerin entegrasyonu ve bölgesel iş birliklerinin güçlendirilmesi temeline dayalı bir strateji çerçevesinde şekillenecektir. Enerji güvenliğini temin etmek amacıyla, dışa bağımlılığın azaltılması, çevre dostu enerji teknolojilerine yatırım yapılması, enerji depolama kapasitesinin geliştirilmesi ve enerji diplomasisinin etkin bir şekilde kullanılması kritik öneme sahiptir. Bu stratejik adımlar, Türkiye'nin enerji bağımsızlığını pekiştirmesine ve küresel enerji piyasasında rekabetçi bir aktör olarak rolünü güçlendirmesine olanak sağlayacaktır.

Türkiye'nin enerji politikaları, arz güvenliğini temin etmek, dışa bağımlılığı azaltmak ve bölgesel bir enerji merkezi olma hedefi doğrultusunda kapsamlı bir şekilde şekillenmektedir. Yerli kaynakların etkin bir biçimde değerlendirilmesi, yenilenebilir enerji kullanımının teşvik edilmesi ve enerji altyapısının güçlendirilmesi, ülkenin enerji stratejisinin temel unsurları olarak ön plana çıkmaktadır.

Ayrıca, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji stratejileri ve bölgesel ilişkileri, ülkenin genel enerji politikalarının belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin mevcut enerji durumunu daha da güçlendirebilmesi için diplomatik iş birliklerinin derinleştirilmesi, bölgesel projelere aktif katılım sağlanması ve uluslararası enerji platformlarında daha etkili bir rol üstlenilmesi gereklidir.

5.3 Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Güvenlik Politikaları ve Enerji Diplomasisi

5.3.1 Türkiye'nin bölgesel güvenlik politikaları ve enerji diplomasisi

Türkiye, coğrafi olarak Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Doğu Akdeniz'in kesişim noktasında yer alıyor. Bu stratejik konum, Türkiye'nin enerji güvenliği ve bölgesel güvenlik politikalarını doğrudan etkilemektedir.

5.3.1.1 Türkiye'nin stratejik yönelimleri

- **Bölgesel Enerji İhtilafları:** Türkiye, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynakları üzerinde hak iddia etmektedir. Özellikle, KKTC'nin doğal gaz ve petrol kaynaklarına yönelik haklar Türkiye için önemli bir gündem maddesidir. Bu bağlamda, Türkiye'nin uluslararası hukukun ötesinde adımlar atması, bölgedeki diğer ülkelerle gerilimlere yol açmaktadır.
- **Sınır Ötesi Güvenlik:** Türkiye, sınır komşuları olan Suriye, Irak ve Yunanistan ile güvenlik sorunları yaşamaktadır. Suriye'deki iç savaş ve PKK gibi terör örgütlerinin sınır ötesi faaliyetleri, Türkiye'nin güvenlik politikalarını şekillendiriyor.
- **Enerji Diplomasisi ve Transit Merkezliği:** Türkiye, enerji transit merkezi olma stratejisini benimsemiş ve TANAP, Türk Akım gibi projelerle enerji ihracat ve ithalat yollarını çeşitlendirmeyi amaçlamaktadır.

5.3.2 Yunanistan'ın bölgesel güvenlik politikaları ve enerji diplomasisi

Yunanistan, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynakları ve güvenlik politikalarında Türkiye ile sık sık karşı karşıya gelmektedir.

5.3.2.1 Yunanistan'ın stratejik yönelimleri

- **Enerji Güvenliği ve Bağımsızlık:** Yunanistan, enerji ihtiyacını çeşitlendirmek ve özellikle Rusya'dan olan enerji bağımlılığını azaltmak için alternatif enerji kaynakları arayışına girmektedir. Bu nedenle, Doğu Akdeniz'deki doğal gaz rezervlerine olan ilgisi artmaktadır.

- **Savunma Stratejileri:** Yunanistan, Türkiye ile olan gerginlikler nedeniyle NATO ve AB ile güvenlik iş birliklerini güçlendirmeye çalışmaktadır. Ayrıca, Yunanistan, silahlanma politikalarını artırarak askeri kapasitesini güçlendirmeyi hedeflemektedir.
- **Doğu Akdeniz’de Hukuki ve Diplomatik Güç:** Yunanistan, uluslararası deniz hukukuna dayanarak Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki enerji arama faaliyetlerini engellemeye çalışmaktadır. Ayrıca, AB ile güçlü ilişkiler kurarak enerji ve güvenlik politikalarında ortak bir yaklaşım geliştirmektedir.

5.3.3 İtalya'nın bölgesel güvenlik politikaları ve enerji diplomasisi

İtalya, özellikle Akdeniz bölgesinde önemli bir aktör olup, enerji güvenliği ve bölgesel güvenlik politikalarında farklı bir strateji izlemektedir.

5.3.3.4 İtalya'nın stratejik yönelimleri

- **Enerji Çeşitlendirmesi ve Güvenliği:** İtalya, enerji güvenliğini sağlamak amacıyla farklı kaynaklardan enerji tedarik etmeyi hedeflemektedir. Afrika ve Orta Doğu’dan gelen enerji akışlarını çeşitlendirirken, Doğu Akdeniz’deki enerji arama faaliyetlerine de katılmaktadır.
- **Orta Doğu ve Kuzey Afrika ile İlişkiler:** İtalya, enerji tedarikçilerinin yanı sıra, Orta Doğu ve Kuzey Afrika’daki güvenlik sorunlarıyla ilgilenmektedir. İtalya, bölgedeki terörizm ve düzensiz göç ile mücadelede aktif bir rol oynamaktadır.
- **AB ve NATO ile İş Birliği:** İtalya, Avrupa Birliği ve NATO ile güçlü işbirlikleri geliştirmekte ve Doğu Akdeniz’deki güvenlik meselelerinde Avrupa perspektifinden çözüm arayışlarını desteklemektedir.

5.4 Türkiye, Yunanistan ve İtalya’nın Bölgesel Enerji Güvenlik Politikalarına Yönelik Stratejik Karşılaştırma

Aşağıda, Türkiye, Yunanistan ve İtalya’nın bölgesel güvenlik politikalarıyla ilgili temel stratejik yönelimlerini ve enerji diplomasisi üzerine etkilerini karşılaştırmalı bir şekilde gösteren bir tablo bulunmaktadır. Çizelge 5.2’de Türkiye,

Yunanistan ve İtalya'nın enerji güvenlik politikalarına yönelik bir karşılaştırma yapılarak mevcut durumun ortaya konması amaçlanmıştır.

5.4.1 Geleceğe yönelik stratejik değerlendirme

Bu üç ülkenin bölgesel güvenlik politikaları ve enerji diplomasi stratejileri, Doğu Akdeniz'deki enerji paylaşımına ve güvenlik tehditlerine karşı şekillenecektir. Türkiye, bölgedeki enerji kaynakları üzerinde hak iddia eden bir aktör olarak karşımıza çıkarken, Yunanistan, uluslararası hukuk ve diplomatik çözüm arayışlarını öne çıkaran bir yaklaşım sergilemektedir. İtalya ise AB ve NATO ile güçlü iş birliklerini sürdürerek bölgesel güvenlik sorunlarına çok boyutlu bir perspektiften yaklaşmaktadır.

Bu ülkeler arasındaki diplomatik ilişkiler, enerji güvenliği ve bölgesel barış açısından kritik olacaktır. Bölgedeki enerji politikaları, diplomasi ve askeri stratejiler arasındaki denge, bu ülkelerin gelecekteki iş birliklerinin ve güvenlik politikalarının temel belirleyicisi olacaktır.

Çizelge 5.2: Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Enerji Güvenlik Politikalarının Karşılaştırılması

Ülke	Bölgesel Güvenlik Politikaları	Enerji Diplomasisi ve Stratejileri	Önemli Faktörler
Türkiye	<ul style="list-style-type: none"> - Enerji güvenliği sağlamak için transit yolların kontrolü - Suriye ve PKK ile sınır güvenliği	<ul style="list-style-type: none"> - TANAP ve Türk Akım gibi projelerle enerji transit merkezi olma hedefi - Doğu Akdeniz'deki enerji rezervlerine hak iddiaları ve uluslararası hukukun ötesinde adımlar	<ul style="list-style-type: none"> - Enerji güvenliği ve bağımsızlık ön planda - Bölgesel iş birlikleri ve bağımsızlık arayışı
Yunanistan	<ul style="list-style-type: none"> - Türkiye ile deniz sınırları üzerindeki anlaşmazlıklar - Silahlanma politikası ve askeri kapasiteyi güçlendirme	<ul style="list-style-type: none"> - Doğu Akdeniz'deki enerji arama faaliyetlerine katılım, enerji kaynaklarını çeşitlendirme - Rusya'dan enerji bağımsızlığını sağlamak için alternatif kaynaklara yönelme	<ul style="list-style-type: none"> - AB ve NATO ile iş birlikleri, güvenlik iş birliği - Uluslararası hukuk ve diplomatik çözüm arayışı

Çizelge 5.2: (Devamı) Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Enerji Güvenlik Politikalarının Karşılaştırılması

Ülke	Bölgesel Güvenlik Politikaları	Enerji Diplomasisi ve Stratejileri	Önemli Faktörler
İtalya	- Akdeniz'deki güvenlik meselelerine Avrupa perspektifiyle yaklaşmak -Terörizm ve düzensiz göçle mücadele	- Doğu Akdeniz ve Afrika'dan enerji tedarikinin çeşitlendirilmesi - Afrika ve Orta Doğu'dan gelen enerji akışlarını çeşitlendirmek ve güvenliğini sağlamak	- AB ve NATO iş birlikleri, bölgesel güvenlik ve enerji diplomasi - Orta Doğu ve Kuzey Afrika ile ilişkiler

5.5 Gelecek Senaryoları

5.5.1 İş birliği senaryosu

- Türkiye, Yunanistan ve İtalya enerji konusunda ortak bir platform oluşturur.
- Doğal gaz boru hatları ve LNG terminalleri ortak çalışma ile geliştirilir.
- AB ve ABD'nin desteğiyle bölgede enerji ticareti artar.

5.5.2 Çatışma ve gerilim senaryosu

- Deniz yetki alanları anlaşmazlığı nedeniyle diplomatik krizler derinleşir.
- East-Med projesi ve Türkiye'nin enerji arama ve alımları gerginliği artırır.
- NATO ve AB, bölgede arabulucu rolü oynamaya çalışır ancak taraflar arasındaki farklılıklar devam eder.

5.5.3 Melez model (kontrollü rekabet + sınırlı iş birliği)

- Bölge ülkeleri, deniz yetki alanları ve enerji kaynakları konularında farklı duruşlar sergilese de belirli projelerde ortak hareket eder.
- Enerji diplomasisi, askeri ve siyasi gerginliklerle paralel yürütülür.
- Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasında ticari çıkarları maksimize eden pragmatik anlaşmalar geliştirilir.

5.6 Stratejik Değerlendirme

5.6.1 Türkiye'nin enerji güvenliği politikaları

- **Daha fazla LNG terminali inşaa etmek:** Alternatif kaynakları e7eşitlendirme
- **Deniz yetki alanlarında hak iddialarını güçlendirme:** Uluslararası hukuk mekanizmalarını etkin kullanma
- **Doğal gaz boru hatlarında merkezi rol oynama:** TANAP ve Turk Akım gibi projelerle enerji merkezi olma

5.6.2 Yunanistan ve İtalya'nın stratejik hamleleri

- **Yunanistan:** East-Med projesini hayata geçirme, AB'den daha fazla destek alma
- **İtalya:** Libya enerji kaynaklarına yönelme, bölgesel enerji ticaretinde rolünü arttırma

5.7 Türkiye'nin Enerji Geleceğine İlişkin Politika nerileri ve Olası Etkileri

Türkiye'nin enerji geleceği, bölgesel ve küresel enerji dinamiklerinin yanı sıra, ülkenin jeopolitik konumu ve enerji politikaları doğrultusunda şekillenmektedir. Enerji güvenliğinin sağlanması, dışa bağımlılığın azaltılması ve sürdürülebilir enerji kaynaklarına yönelim, Türkiye'nin stratejik öncelikleri arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, uluslararası iş birliklerini güçlendirmek, enerji diplomasisini etkin bir şekilde kullanmak ve bölgesel projelere katılım sağlamak, Türkiye'nin uzun vadeli enerji politikalarında belirleyici unsurlar olacaktır. Çizelge 5.3'de, Türkiye'nin enerji geleceğine yönelik önerilen politikalar ve bu politikaların olası etkileri değerlendirilmektedir.

Çizelge 5.3: Türkiye'nin Enerji geleceğine ilişkin Politika Önerileri ve Olası Etkileri

Planlanan Strateji	Olası Etkileri
Türkiye'nin enerji diplomasisini güçlendirmesi	Uluslararası arenada daha çok kabul gören bir enerji politikası geliştirme
AB ve NATO ile diyalogu artırma	Yatırım risklerini azaltma, diplomatik kazançlar elde etme
Ortak enerji projelerine katılma	Bölgesel rekabeti azaltarak uzun vadeli enerji güvenliğini sağlama

Türkiye'nin enerji geleceğine ilişkin önerilen politikalar, hem ekonomik hem de diplomatik kazanımlar sağlayacak unsurları içermektedir. Enerji diplomasisinin güçlendirilmesi, Türkiye'nin uluslararası enerji piyasalarında daha güçlü bir aktör haline gelmesini sağlayarak küresel düzeyde kabul gören bir enerji politikası geliştirmesine yardımcı olacaktır. AB ve NATO ile diyalogun artırılması ise, enerji tedarikinde istikrar sağlarken, olası yatırım risklerini de azaltacaktır. Bu tür diplomatik girişimler, Türkiye'nin enerji güvenliği açısından daha avantajlı bir konuma gelmesini sağlayabilir. Son olarak, ortak enerji projelerine katılım, bölgesel iş birliğini teşvik ederek rekabeti azaltırken, uzun vadede enerji arz güvenliğinin sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Bu politikalar, Türkiye'nin enerji bağımsızlığını güçlendirme ve uluslararası enerji dengelerinde etkin bir rol oynama hedefleri doğrultusunda önemli adımlardır.

Sonuç olarak, Doğu Akdeniz'de enerji diplomasisi çok boyutlu ve dinamik bir yapıya sahiptir. Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasında gerilimlerin yanı sıra iş birliği fırsatları da mevcuttur. Gelecekte bölgedeki enerji rekabetinin, pragmatik anlaşmalar ve uluslararası diplomasi yoluyla çözülmesi en uygun senaryo olarak görülmektedir.

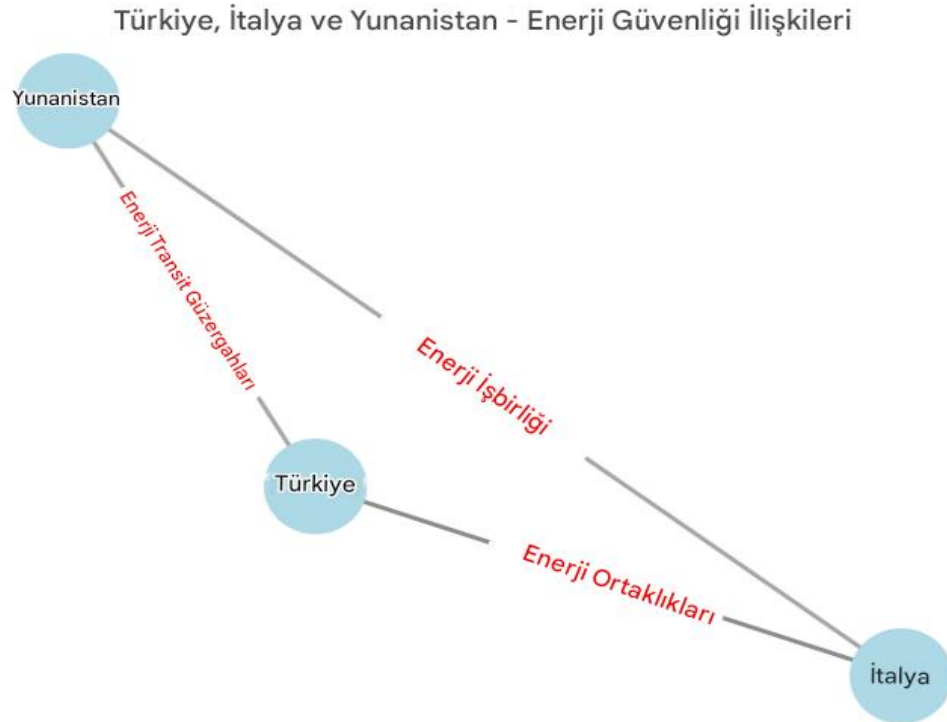
Türkiye, Yunanistan ve İtalya, Doğu Akdeniz ve Avrupa enerji koridorlarının kritik noktalarında bulunan üç ülke olarak enerji güvenliği açısından birbirleriyle doğrudan ilişkilidir. Türkiye, enerji geçiş yolları üzerinde stratejik bir konumdayken, Yunanistan Avrupa'ya enerji aktarımında önemli bir geçiş noktasıdır. İtalya ise, hem enerji ithalatçısı hem de Avrupa'nın enerji altyapısında kilit bir aktör olarak rol oynamaktadır. Doğu Akdeniz'deki doğal gaz rezervleri, LNG terminalleri, boru hatları ve yenilenebilir enerji kaynakları gibi unsurlar, bu üç ülkenin enerji güvenliği politikalarını şekillendirmekte ve aralarındaki ilişkileri etkilemektedir. Enerji arz güvenliği, fiyat istikrarı ve tedarik zinciri sürdürülebilirliği gibi konular, Türkiye,

Yunanistan ve İtalya arasındaki enerji iş birliklerini ve rekabeti belirleyen temel faktörlerdir.

5.8 Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Enerji Güvenliği İlişkileri

Türkiye, Yunanistan ve İtalya, Doğu Akdeniz ve Avrupa enerji koridorlarının kritik noktalarında bulunan üç ülke olarak enerji güvenliği açısından birbirleriyle doğrudan ilişkilidir. Türkiye, enerji geçiş yolları üzerinde stratejik bir konumdayken, Yunanistan Avrupa'ya enerji aktarımında önemli bir geçiş noktasıdır. İtalya ise, hem enerji ithalatçısı hem de Avrupa'nın enerji altyapısında kilit bir aktör olarak rol oynamaktadır. Doğu Akdeniz'deki doğal gaz rezervleri, LNG terminalleri, boru hatları ve yenilenebilir enerji kaynakları gibi unsurlar, bu üç ülkenin enerji güvenliği politikalarını şekillendirmekte ve aralarındaki ilişkileri etkilemektedir. Enerji arz güvenliği, fiyat istikrarı ve tedarik zinciri sürdürülebilirliği gibi konular, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki enerji iş birliklerini ve rekabeti belirleyen temel faktörlerdir.

Çalışmamız kapsamında edinilen bilgiler ışığında hazırlanan Şekil 5.1'de bu üç ülkenin enerji güvenliği ilişkileri özetlenmektedir.

Şekil 5.1: Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Enerji Güvenliği İlişkileri

Şekilde görüldüğü üzere, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki enerji güvenliği ilişkileri üç temel başlık altında şekillenmektedir: **Enerji Transit Güzergahları**, **Enerji İş Birliği** ve **Enerji Ortaklıkları**. Türkiye, hem enerji kaynağına sahip ülkeler ile Avrupa arasında bir köprü görevi görmekte hem de enerji altyapısına yaptığı yatırımlarla transit bir merkez olma yolunda ilerlemektedir. Yunanistan ile Türkiye arasındaki enerji ilişkileri büyük ölçüde enerji transfer güzergahları üzerine kurulu olup, TANAP-TAP gibi projeler aracılığıyla doğrudan Avrupa pazarına erişim sağlanmaktadır.

İtalya ise Türkiye ile olan ilişkilerinde daha çok **Enerji Ortaklıkları** ekseninde yer almakta ve özellikle doğal gaz tedariki konusunda iş birlikleri ön planda bulunmaktadır. Türkiye-İtalya hattındaki enerji ortaklıkları, Akdeniz'deki LNG terminalleri ve boru hatları projeleriyle güçlenmektedir. Türkiye ve Yunanistan arasındaki **Enerji İş Birliği** dinamiği, zaman zaman siyasi ve jeopolitik gerilimlere rağmen enerji arz güvenliğini sağlama noktasında stratejik bir boyuta sahiptir.

Genel olarak bakıldığında, bu üç ülke arasındaki enerji güvenliği ilişkileri karşılıklı bağımlılık çerçevesinde şekillenmektedir. Ortak projelerin hayata geçirilmesi, uzun vadeli enerji arz güvenliğini sağlamanın yanı sıra bölgesel iş birliğini artırarak ekonomik ve diplomatik kazanımlar elde edilmesine de katkı sunabilir. Ancak Doğu Akdeniz'deki doğal gaz rezervleri ve deniz yetki alanları konusundaki anlaşmazlıklar, bölgesel enerji iş birliklerini zaman zaman zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, enerji diplomasisinin güçlendirilmesi, tarafların uzun vadeli çıkarları doğrultusunda daha sürdürülebilir bir iş birliği geliştirmesine olanak tanıyacaktır.

5.9 Stratejik Analiz Basamağı

5.9.1 PESTLE analizi

PESTLE (political-economic-social-technological-legal-environmental) analizi, bir ülkenin dış ilişkilerini ve stratejik kararlarını etkileyebilecek altı ana faktörü (Politik, Ekonomik, Sosyal, Teknolojik, Hukuki ve Çevresel) incelemeye odaklanır. Bu analiz, özellikle enerji diplomasi gibi kritik ve dinamik alanlarda karar veren ülkelerin iç ve dış koşullarını daha iyi anlamak için kullanışlı bir araçtır. Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Doğu Akdeniz'deki enerji diplomasi stratejilerini

incelediğimizde, bu üç ülkenin hem ortak hem de özgün koşulları öne çıkmaktadır. Her bir ülkenin politik, ekonomik ve çevresel durumları, bölgesel enerji güvenliği, kaynak yönetimi ve uluslararası ilişkiler bağlamında önemli rol oynamaktadır. PESTLE analizi, bu ülkelerin stratejik hedeflerine ulaşmalarındaki fırsatları ve karşılaştıkları zorlukları daha net bir şekilde ortaya koymak için kullanılmıştır.

Çalışmamız kapsamında yapılmış olan PESTLE Analizi sonuçları Çizelge 5.4'de yer almaktadır.

Çizelge 5.4: PESTLE Analizi

Faktör	Türkiye	Yunanistan	İtalya
Politik	Siyasi istikrar, stratejik konum, bölgesel güç olarak etkisi, iç siyasi gelişmeler ve komşularla ilişkilerde zorluklar.	Siyasi istikrar, AB ile güçlü bağlar, bölgesel siyasi yapıda Türkiye ile ilişkilerdeki gerginlikler.	AB üyesi olarak Avrupa ile güçlü bağlar, iç siyasi istikrar sorunları ve hükümet değişiklikleri, göç ve ekonomik krizler.
Ekonomik	Yükselen enerji talebi, enerji bağımlılığı, büyüyen ekonomisi, yeni enerji rezervleri arayışı ve boru hatları projeleri.	Ekonomik kriz sonrası toparlanma süreci, güçlü turizm sektörü, AB yardımları ve enerji projelerine bağlı ekonomik fırsatlar.	Avrupa'nın üçüncü büyük ekonomisi, güçlü sanayi ve ticaret, enerji sektörü bağımlılığı, borç yükü.
Sosyal	Genç nüfus, artan enerji ihtiyacı, iç göçler ve sosyal dinamikler, farklı etnik gruplarla entegrasyon zorlukları.	Yaşlanan nüfus, göçmen sorunları, genç işsizlik, iş gücü eksiklikleri ve turizme dayalı iş gücü.	Yaşlanan nüfus, iş gücü sıkıntısı, entegrasyon ve sosyal eşitsizlikler, göçmen sorunları.
Teknolojik	Yenilikçi enerji projeleri, doğal gaz ve petrol çıkarma teknolojileri, yerli üretim projeleri, dijitalleşme ve sanayi 4.0 adaptasyonu.	Yüksek teknolojiye sahip sanayi ve tarım sektörü, enerji altyapısı, yeşil enerji dönüşümü.	Sanayi 4.0 gelişmeleri, yenilikçi enerji projeleri, dijital dönüşümde güçlü adımlar.

Çizelge 5.4: (Devamı) PESTLE Analizi

Faktör	Türkiye	Yunanistan	İtalya
Çevresel	Doğal kaynakların korunması, enerji projelerinde çevreye duyarlı yaklaşım, küresel ısınma ve çevresel değişikliklere karşı hazırlık.	Yenilenebilir enerji projeleri, çevre kirliliği, deniz ve karasal ekosistemlerin korunması.	Yeşil enerji projeleri, sera gazı emisyonları ve çevresel yasal düzenlemelere uyum sağlama.
Yasal	Enerji ve çevre politikaları, AB ile uyumlu düzenlemeler, iç hukuk ve dış ilişkilerdeki hukuki zorluklar.	AB hukukuna tam uyum, dış politikada hukuk mücadelesi, deniz sınırlarıyla ilgili hukuki sorunlar.	AB içi düzenlemelere uyum, dış ticaret ve enerji sözleşmelerinin hukuki zemini, iç hukuk düzenlemeleri.

Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın enerji diplomasi alanındaki stratejik yaklaşımlarını incelediğimizde, her üç ülkenin de ortak yönleri olduğu kadar önemli farklılıkları da bulunmaktadır. Türkiye, coğrafi konumunun avantajını kullanarak enerji projelerine liderlik etme fırsatına sahipken, ekonomik büyüme ve enerji ihtiyacı ile birlikte iç ve dış politikada karşılaştığı zorluklar da bulunmaktadır. Yunanistan, AB ile olan güçlü bağları sayesinde ekonomik fırsatlar yaratma potansiyeline sahip olsa da, Türkiye ile olan ilişkilerdeki gerginlikler ve ekonomik zorluklar stratejik kararlarını etkileyebilmektedir. İtalya ise güçlü bir sanayi altyapısına sahip olup, AB içindeki konumu ve enerji bağımsızlığı sağlama çabaları ile avantajlı bir duruma sahiptir. Ancak, hem iç siyasi istikrarsızlıklar hem de borç yükü gibi zorluklarla karşı karşıyadır. Bu ülkeler için ortak tehditler, çevresel ve yasal zorluklar, enerjide bağımlılık ve ekonomik belirsizliklerdir. Bu bağlamda, her ülkenin enerji stratejileri, iç ve dış dinamiklere göre şekillenmekte ve güçlü yönlerini en verimli şekilde kullanmaya çalışmaktadır.

5.9.2 SWOT analizi

SWOT (strengths-weaknesses-opportunities-threats) analizi, bir ülkenin iç ve dış faktörlere dayalı güçlü ve zayıf yönlerini, karşılaştığı fırsatlar ve tehditleri değerlendiren bir stratejik planlama aracıdır. Bu analiz, özellikle dış politika ve enerji diplomasi gibi alanlarda, ülkelerin ulusal çıkarlarını nasıl daha iyi koruyabileceklerine dair önemli bilgiler sunar. Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın

enerji güvenliği ve bölgesel iş birlikleri açısından önemli stratejik roller üstlendiği Doğu Akdeniz bölgesinde, her bir ülkenin güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve karşılaştıkları tehditler farklılık göstermektedir. Bu analiz, her ülkenin enerji politikalarındaki stratejik fırsatları belirlerken, aynı zamanda bölgedeki siyasi, ekonomik ve çevresel tehditleri anlamamıza da olanak tanıyacaktır. SWOT analizi, bu ülkelerin bölgesel güç dengelerindeki yerlerini daha iyi anlamak için temel bir araçtır. Çalışmamız kapsamında yapılan SWOT Analizi sonuçları Çizelge 5.5’de verilmiştir.

Çizelge 5.5: SWOT Analizi

Faktör	Türkiye	Yunanistan	İtalya
Güçlü Yönler	Stratejik konum, güçlü enerji projeleri, genç nüfus, büyük iç pazar, bölgesel etkili liderlik.	AB üyeliği, güçlü turizm sektörü, denizcilik alanında önemli güç, enerji güvenliği projelerine yakınlık.	Yüksek sanayi kapasitesi, güçlü dış ticaret, Avrupa'nın üçüncü büyük ekonomisi, güçlü AB üyeliği.
Zayıf Yönler	Enerji bağımlılığı, iç siyasi bölünmeler, komşu ülkelerle gergin ilişkiler, yüksek dış borç.	Ekonomik kriz sonrası toparlanma, iç göçler, yüksek işsizlik oranı, düşük doğurganlık oranı.	Ekonomik krizden etkilenmiş kamu borçları, işsizlik, göçmen sorunları, düşük büyüme oranı.
Fırsatlar	Yeni enerji kaynaklarının keşfi, bölgesel güç olarak yükselme, AB ile uyumlu projeler, ticaret yolları üzerindeki stratejik konum.	Enerji bağımsızlığı sağlama çabası, enerji koridoru olma fırsatı, AB projelerinde yer alma, turizmin büyümesi.	Yenilenebilir enerjiye geçiş, sanayi 4.0 dönüşümü, Avrupa'nın enerji bağımsızlığına katkı sağlama, dış ticaretin artması.
Tehditler	Komşularla olan deniz sınırı anlaşmazlıkları, küresel enerji fiyatları, iç siyasi istikrarsızlık, bölgesel güvenlik tehditleri.	Türkiye ile gergin ilişkiler, ekonomik belirsizlikler, sosyal huzursuzluklar, doğal afetler.	Enerji bağımlılığı, AB içindeki siyasi belirsizlikler, ekonomik krizlerin devam etmesi, dış göçmen baskıları.

Her üç ülkenin enerji diplomasi çerçevesinde SWOT analizleri, stratejik fırsatlarını ve karşı karşıya oldukları tehditleri net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Türkiye, bölgesel bir güç olarak stratejik konumu ve genç nüfusu ile büyük fırsatlar sunarken, enerji bağımlılığı ve iç siyasi zorluklar gibi zayıf yönler ülkenin uzun vadeli stratejilerini etkileyebilir. Yunanistan, AB üyeliği ve güçlü turizm sektörü ile büyük fırsatlar barındırırken, ekonomik kriz sonrası toparlanma süreci ve Türkiye ile olan ilişkilerdeki gerilimler bu fırsatları sınırlayabilir. İtalya ise güçlü sanayi altyapısı ve ticaret potansiyeli ile önemli avantajlara sahip olmakla birlikte, ekonomik krizlerden kaynaklanan borç yükü ve göçmen problemleri gibi zorluklarla karşılaşmaktadır. Her üç ülke de yenilenebilir enerji ve yeşil dönüşüm fırsatlarını değerlendirme aşamasında olmakla birlikte, dışsal tehditler ve içsel ekonomik krizler bu süreçleri yavaşlatmaktadır. Genel olarak, her ülkenin güçlü yönlerini sürdürebilmesi ve zayıf yönlerini aşabilmesi için uluslararası iş birlikleri ve stratejik planlamalar oldukça önemlidir.

5.9.3 Enerji tedarik zinciri analizi: Türkiye, Yunanistan ve İtalya

Enerji tedarik zinciri, enerji kaynaklarının üretiminden son tüketiciye ulaşmasına kadar olan süreçteki her aşamayı kapsar. Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın enerji tedarik zinciri analizinde, her bir ülkenin kaynakları, altyapıları ve politikaları önemli rol oynamaktadır.

5.9.3.1 Türkiye

- **Kaynaklar:** Türkiye, Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarına yakınlığıyla stratejik bir konumda yer almaktadır. Ülke, kendi yerel enerji kaynaklarını kullanarak, özellikle doğal gaz ve petrol hatlarıyla enerji tedarikinde önemli bir aktör olma yolundadır.
- **Altyapı:** Türkiye, enerji tedarik hatları ve limanlar açısından önemli bir merkezdir. Ceyhan terminali, enerji taşımacılığı açısından büyük bir stratejik önem taşımaktadır.
- **Politikalar:** Türkiye, enerji bağımsızlığını sağlamak ve enerji kaynaklarını çeşitlendirmek için politikalar geliştirmektedir. Bu doğrultuda, hem yerli kaynakları hem de bölgesel işbirliklerini aktif olarak kullanmaktadır.

5.9.3.4 Yunanistan

- **Kaynaklar:** Yunanistan, doğal gaz, yenilenebilir enerji ve sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ithalatı ile enerji talebini karşılamaktadır. Ayrıca, Doğu Akdeniz'deki doğal gaz yataklarına yakınlığıyla dikkat çekmektedir.
- **Altyapı:** Yunanistan, Boru Hatları ve LNG terminal altyapısına sahip olup, enerji nakil hatları aracılığıyla Avrupa'ya enerji aktarımını sağlamaktadır.
- **Politikalar:** Yunanistan, Avrupa Birliği ile uyumlu bir enerji stratejisi izlemekte olup, bölgesel enerji güvenliği için iş birliklerine önem vermektedir.

5.9.3.5 İtalya

- **Kaynaklar:** İtalya, enerji ihtiyacını büyük ölçüde ithalat yoluyla karşılamaktadır. Ayrıca, güneş enerjisi ve rüzgar enerjisi gibi yenilenebilir kaynaklar konusunda önemli yatırımlar yapmaktadır.
- **Altyapı:** İtalya, gelişmiş enerji tedarik altyapısına sahiptir ve LNG terminali ile enerji tedarikinde Avrupa'ya önemli bir köprü işlevi görmektedir.
- **Politikalar:** İtalya, enerji verimliliğini artırmayı hedefleyen politikalar izlerken, aynı zamanda bölgesel enerji güvenliği ve Avrupa'nın enerji geçiş sürecine uyum sağlamaya çalışmaktadır.

5.9.4 Senaryo planlaması

Senaryo planlaması, gelecekteki olası olayları ve eğilimleri tahmin etmek amacıyla yapılan stratejik bir analiz yöntemidir. Enerji alanında senaryo planlaması, bölgedeki enerji güvenliğini, rekabeti ve tedarik zincirindeki değişiklikleri analiz etmenin önemli bir yoludur.

Senaryo 1: Yenilenebilir Enerji Geçişi

- **Olasılık:** Avrupa Birliği ve diğer ülkelerin yenilenebilir enerjiye yönelmesiyle, fosil yakıtlara olan bağımlılık azalır.
- **Sonuçlar:** Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın enerji tedarik zinciri, yenilenebilir enerji altyapılarının güçlenmesiyle yeniden şekillenir. Bu

geçişte, bölgede daha fazla iş birliği yapılabilir ve enerji güvenliği sağlanabilir.

Senaryo 2: Enerji Kaynakları Rekabeti

- **Olasılık:** Bölgedeki enerji kaynakları için ülkeler arası rekabetin artması, tedarik güvenliği risklerini yükseltebilir.
- **Sonuçlar:** Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki ilişkiler gerginleşebilir. Enerji tedarik hatları üzerindeki kontrol için mücadeleler artabilir. Bu, bölgedeki enerji fiyatlarını etkileyebilir ve ülkeler arasında ticaret savaşlarına yol açabilir.

Senaryo 3: Jeopolitik Çatışmalar ve Enerji Krizleri

- **Olasılık:** Doğu Akdeniz'deki jeopolitik gerilimler artarsa, enerji kaynaklarının paylaşımı daha karmaşık hale gelir.
- **Sonuçlar:** Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın enerji güvenliği tehdit altına girebilir. Enerji tedarik zinciri, boru hatları ve limanlar gibi kritik altyapılar hedef olabilir. Bu senaryo, bölgedeki enerji politikalarını yeniden şekillendirebilir.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Doğu Akdeniz'deki enerji diplomasi stratejilerinin analizini sunmuştur. Yapılan PESTLE ve SWOT analizleri, her üç ülkenin enerji güvenliği, bölgesel iş birlikleri ve stratejik karar alma süreçlerini etraflıca değerlendirmeye olanak tanımıştır. Analizler, bu ülkelerin hem ortak hedefleri hem de stratejik zorlukları olduğunu ortaya koymuştur.

6.1 Çalışmanın Bulgularının Özeti

Bu çalışma, Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Doğu Akdeniz'deki enerji diplomasi stratejilerini analiz ederek, bu ülkelerin enerji güvenliği, iç ve dış politikaları, ekonomik durumları ve bölgesel iş birlikleri açısından karşılaştıkları fırsatlar ve zorlukları ortaya koymuştur. Çalışma, PESTLE (Politik, Ekonomik, Sosyal, Teknolojik, Hukuki ve Çevresel faktörler) ve SWOT (Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler) analizleri ile desteklenmiştir. Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın enerji stratejileri incelenerek her ülkenin enerji güvenliği için belirlediği stratejik hedefler ve bu hedeflere ulaşmadaki engeller detaylı şekilde tartışılmıştır.

Türkiye'nin, bölgesel enerji projelerinde liderlik etme potansiyeline sahip olduğu ancak enerji ithalatına olan yüksek bağımlılığı ve iç siyasi istikrarsızlıkların bu stratejiyi tehlikeye sokabileceği tespit edilmiştir. Yunanistan, AB ile olan güçlü bağları sayesinde enerji güvenliği konusunda avantajlı bir konumda olsa da, Türkiye ile yaşadığı bölgesel gerginlikler ve ekonomik kriz sonrası toparlanma sürecindeki belirsizlikler, ülkenin enerji diplomasisinde etkinliğini sınırlamaktadır. İtalya ise güçlü sanayi altyapısına sahip olmakla birlikte, ekonomik krizler ve içsel siyasi sorunlar gibi engellerle karşılaşmaktadır. Ancak, Avrupa içindeki güçlü konumu ve enerji bağımsızlığına yönelik stratejik adımları, İtalya'nın gelecekteki enerji güvenliği açısından önemli fırsatlar sunmaktadır.

Çalışma ayrıca, her üç ülkenin de yenilenebilir enerji projelerinde iş birliği yapma fırsatına sahip olduğuna işaret etmiştir. Rüzgar, güneş ve deniz enerjisi gibi yenilenebilir kaynakların entegrasyonu, bölgesel enerji güvenliğini artırabilir.

Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki bölgesel iş birliklerinin, enerji projelerinin başarısını artırabileceği ve Doğu Akdeniz'deki enerji diplomasisinin bu üç ülkenin stratejik hedeflerine ulaşmasında kritik bir rol oynayabileceği vurgulanmıştır.

6.2 Sonuçlar ve Tartışma

Bu çalışma, Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın Doğu Akdeniz'deki enerji diplomasi stratejilerinin birbirinden farklı olduğunu ancak bölgesel işbirliği konusunda büyük bir potansiyel sunduğunu ortaya koymaktadır. Her bir ülkenin stratejisi, ekonomik, jeopolitik ve iç politik faktörlerden büyük ölçüde etkilenmektedir. Türkiye'nin enerji stratejisinde, güçlü bir coğrafi konum ve enerji altyapı projelerine yatırım yapma hedefi öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, bölgesel çatışmalar, özellikle Yunanistan ile olan gerginlikler ve iç siyasi istikrarsızlıklar, bu stratejinin önünde büyük engeller oluşturabilir.

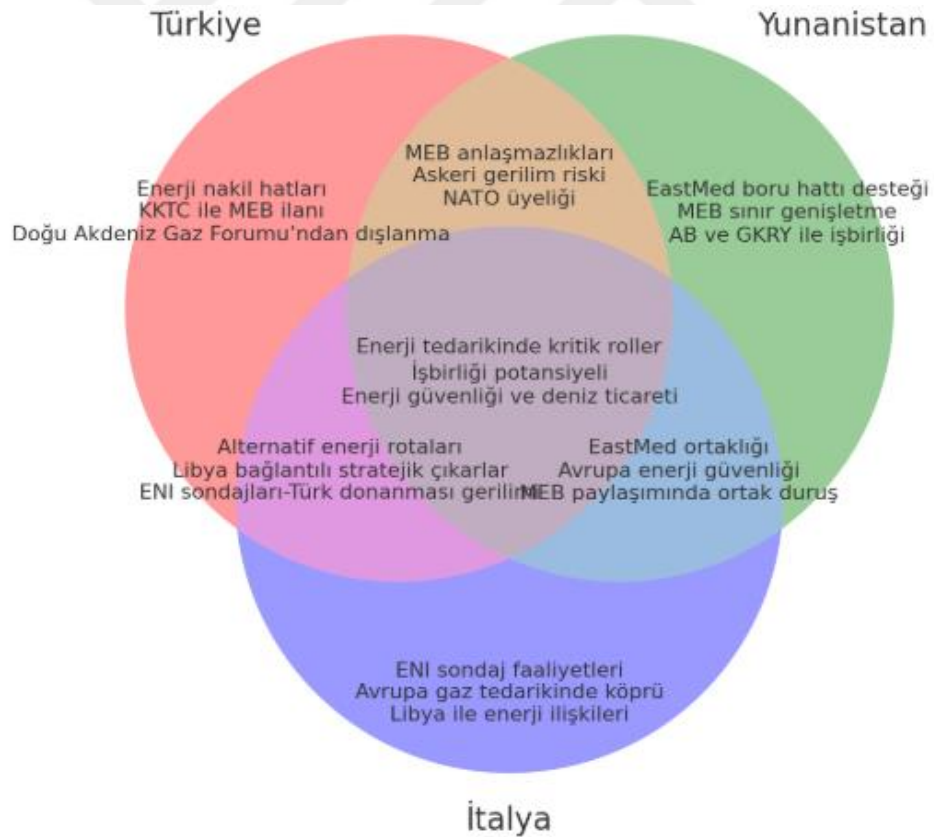
Türkiye'nin enerji stratejisindeki en büyük zorluklardan biri, dışa bağımlılığı azaltma çabalarının karşı karşıya olduğu ekonomik ve siyasi zorluklardır. Türkiye, enerji güvenliğini sağlamak için yenilenebilir enerji projelerine daha fazla yatırım yapmalı ve dış borç yükünü azaltmaya yönelik politikalar geliştirmelidir. Ayrıca, enerji verimliliği üzerine daha fazla odaklanarak, fosil yakıtlara olan bağımlılığı azaltmak önemli bir adım olacaktır.

Yunanistan'ın enerjideki stratejik hedefleri, AB ile olan güçlü bağlarını ve yerel yenilenebilir enerji kaynaklarını çeşitlendirmeyi içermektedir. Güneş ve rüzgar enerjisi gibi potansiyel kaynaklarla, Yunanistan kendi enerji bağımsızlığını sağlamayı hedeflemektedir. Ancak, Türkiye ile olan deniz sınırı sorunları, enerji projelerinin geliştirilmesi konusunda büyük engeller oluşturmakta, ayrıca ekonomik kriz sonrası toparlanma süreci de bu projelerin finansmanında zorluklar yaratmaktadır. Yunanistan, enerjideki stratejisini geliştirirken, bu jeopolitik gerilimlerin azaltılması için diplomatik çözüm yolları aramalıdır. AB ile uyumlu enerji politikalarını benimseyerek, bölgesel iş birlikleri ve stratejik enerji projelerine katılımını artırması büyük önem taşımaktadır.

İtalya'nın enerji stratejisi, güçlü sanayi altyapısına dayanmaktadır ve AB ile uyumlu politikalar çerçevesinde şekillenmektedir. İtalya, enerji güvenliğini artırmak için LNG ve yenilenebilir enerji projelerine yatırım yapmayı hedeflemektedir.

Ancak, içsel ekonomik krizler ve göçmen sorunları gibi zorluklar, İtalya'nın bölgesel enerji projelerindeki etkinliğini sınırlamaktadır. İtalya'nın enerji bağımsızlığına yönelik çabalarını sürdürmesi, enerji verimliliği ve çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine daha fazla odaklanarak, bölgesel iş birliklerinde daha fazla rol oynamasını sağlayabilir.

Her üç ülke, enerji güvenliğini sağlamak için ortak çıkarlar taşısa da, bu işbirliklerinin önünde birkaç ciddi engel bulunmaktadır. Bölgesel jeopolitik gerginlikler, iç siyasi istikrarsızlıklar ve ekonomik belirsizlikler, iş birliklerinin gelişmesini sınırlayan temel faktörlerdir. Ancak, bu zorluklara rağmen, bölgesel enerji iş birlikleri, bölgenin enerji güvenliğini artırma ve Doğu Akdeniz'in enerji potansiyelini en verimli şekilde kullanma açısından büyük bir fırsat sunmaktadır. Bu bağlamda, enerji altyapı projeleri, yenilenebilir enerji projeleri ve bölgesel diplomatik diyalogun artırılması, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki iş birliğini güçlendirebilir.

Şekil 6.1: Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasında Enerji İş Birliği ve Çatışma Analizi

6.3 Yorum ve Değerlendirme

Çalışma, Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın enerji diplomasi stratejilerinin büyük ölçüde birbirinden farklı olduğunu ve her ülkenin kendi benzersiz zorlukları ve fırsatlarıyla şekillendiğini ortaya koymuştur. Türkiye, coğrafi olarak stratejik bir konumda bulunsa da, iç siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklarla mücadele etmekte ve enerji bağımlılığını azaltmak için yenilenebilir enerji yatırımlarına yönelmek zorundadır. Yunanistan, AB üyeliği ve yerel yenilenebilir enerji potansiyeli ile avantajlı bir pozisyona sahipken, Türkiye ile olan bölgesel gerginlikler ve ekonomik zorluklar bu fırsatları sınırlamaktadır. İtalya, güçlü sanayi altyapısı ve çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine sahip olmasına rağmen, iç ekonomik zorluklar ve toplumsal sorunlar, bölgesel iş birliklerinde etkinliğini engellemektedir.

Bölgesel enerji iş birlikleri açısından ise, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasında önemli bir iş birliği potansiyeli bulunmaktadır. Ancak, bu iş birliklerinin önündeki jeopolitik engeller ve ulusal çıkarlar arasındaki dengeyi kurmak oldukça karmaşıktır. Bu nedenle, üç ülke arasında daha güçlü bir diplomatik diyalog ve iş birliği yapısının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu tür bir diyalog, enerji güvenliği stratejilerinin daha etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacak ve bölgedeki enerji projelerinin başarıya ulaşmasına katkı sunacaktır.

6.4 Öneriler ve Gelecekteki Araştırmalar

Bu çalışma, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki enerji diplomasi stratejilerinin daha sağlam bir temele oturtulabilmesi için bölgesel diyalogun önemine dikkat çekmiştir. Gelecekte yapılacak araştırmaların, bölgedeki enerji güvenliği üzerine daha fazla ışık tutabileceği düşünülmektedir. Aşağıda, bu çalışmanın bulguları doğrultusunda bazı öneriler ve gelecekteki araştırma alanları belirtilmiştir:

- **Bölgesel Enerji İşbirliklerinin Artırılması:** Türkiye, Yunanistan ve İtalya, enerji altyapı projeleri ve yenilenebilir enerji yatırımları konusunda daha yakın iş birlikleri geliştirebilir. Bu iş birlikleri, bölgesel enerji güvenliğini artırabilir ve enerji ticaretini daha verimli hale getirebilir.
- **Yenilenebilir Enerji ve Sürdürülebilirlik Üzerine Yatırımlar:** Üç ülkenin de yenilenebilir enerji kaynaklarına yapacakları yatırımlar, enerji güvenliğini

sağlamada önemli bir rol oynayacaktır. Bu, sadece enerji tedarik güvenliğini sağlamakla kalmayıp, çevresel sürdürülebilirliği de destekleyecektir.

- **Enerji Altyapılarının İyileştirilmesi:** Doğu Akdeniz'in enerji potansiyelinden tam anlamıyla faydalanabilmek için, enerji iletim ve depolama altyapılarının geliştirilmesi gereklidir. Üç ülke arasında altyapı projeleri konusunda ortaklaşa hareket edebilmek bu alandaki potansiyeli artıracaktır.
- **Jeopolitik Çatışmaların Enerji Güvenliği Üzerindeki Etkisi:** Gelecekteki araştırmalar, Doğu Akdeniz'deki jeopolitik çatışmaların enerji güvenliği üzerindeki etkilerini daha derinlemesine incelemelidir. Bu araştırmalar, bölgedeki enerji projelerinin güvenliği ve enerji tedarik hatlarının korunması için daha etkili stratejiler geliştirilmesine yardımcı olabilir.
- **Sosyoekonomik Etkiler Üzerine Araştırmalar:** Yenilenebilir enerji yatırımlarının, Türkiye, Yunanistan ve İtalya'nın iç ekonomilerine olan etkilerini inceleyen araştırmalar, özellikle yerel iş gücü, istihdam ve sosyoekonomik yapı üzerindeki uzun vadeli etkileri araştırmalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye, Yunanistan ve İtalya arasındaki enerji diplomasisi stratejileri, her ülkenin kendine özgü stratejik hedeflerine, ekonomik duruma ve iç siyasi dinamiklere dayanarak şekillenmektedir. Ancak, Doğu Akdeniz bölgesindeki enerji güvenliği için bu ülkelerin iş birliği yapması büyük bir potansiyel taşımaktadır. Bölgesel jeopolitik gerilimlerin ve içsel ekonomik sorunların bu iş birliklerini sınırlasa da, bölgesel enerji güvenliği için daha derin işbirlikleri ve stratejik yatırımlar yapılması gerektiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Gelecekte, bu ülkeler arasında daha uyumlu bir yaklaşım geliştirilmesi, hem enerji güvenliği hem de bölgesel istikrar açısından faydalı olacaktır.

Çizelge 6.1: Genel Değerlendirme

Ülke	Stratejik Hedefler	Ana Zorluklar	İş Birliği Potansiyeli
Türkiye	Enerji güvenliğini artırma, yenilenebilir enerjiye yatırım	Jeopolitik gerilimler, iç ekonomik belirsizlikler	Bölgesel enerji projelerinde liderlik, ancak dış ilişkilerdeki zorluklar sınırlayıcı olabilir
Yunanistan	AB ile uyumlu enerji politikaları, yerel enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi	Türkiye ile deniz sınırları sorunları, ekonomik kriz sonrası toparlanma	Avrupa-Doğu Akdeniz köprü iş birliği, Türkiye ile çözüm odaklı diyaloga ihtiyaç
İtalya	Enerji verimliliği, çevresel sürdürülebilirlik, enerji çeşitlendirmesi	İç ekonomik krizler, dış ilişkilerdeki belirsizlikler	AB enerji iş birliği içinde güçlü rol, ancak bölgesel gerilimler sınırlayıcı olabilir

Çizelge 6.1 ile her üç ülkenin enerji diplomasi stratejilerinin ana unsurlarını, karşılaştıkları zorlukları ve iş birliği potansiyellerini özetlemektedir. Çalışmanın sonuca varması açısından, bu değerlendirmeler, Doğu Akdeniz'deki enerji iş birliği ve stratejik analizlerin geliştirilmesine yönelik temel çıkarımları ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- Acar, Y., (2019). "Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanları ve Türkiye-Libya mutabakatı,"*Seta-Analiz*, cilt 301, no. 301, pp. 1-18.
- Akbıyık, E., (2023). "Doğu Akdeniz'deki Enerji Nakil Güzergahlarının Ulusal ve Uluslararası Enerji Güvenliğindeki Rolü ve Önemi,"*Researchgate Publication*.
- Akyener. O., (2025). "Doğu Akdeniz (EASTMED) Boru Hattı Projesi, TESPAM,"2017. [Çevrimiçi]. Available: <https://www.tespam.org/dogruakdeniz-eastmed-boru-hatti-projesi/>. [Erişildi: Şubat 2025].
- Alhan, M. A., (2021). "Doğu Akdeniz Enerji Kaynakları Ekseninde: Türkiye, Avrupa ve ABD Basınındaki Haber Başlıklarının Karşılaştırmalı Duygu Analizi,"*İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt 20, no. 42, p. 1438–66.
- Aras, O. N., Suleymanov I ve Hasanov F., (2013). "Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi'nden Ekonomik ve Stratejik Beklentiler,"*Munich Personal Repec Archive*, pp. 991-998.
- Aslan, T. ve Kodaman, T., (2023). "Türkiye ve İsrail'in Doğu Akdeniz'de Muhtemel Uzlaşmasının Kazanımları,"*Hakkari Review*, cilt 7, no. 1, pp. 29-52,
- Avcı, R., (2021). "Doğu Akdeniz'de Enerji Kaynakları Keşfedilmesinin Kıbrıs Meselesine Etkileri ve Türkiye'nin Tavrı,"*Working Paper Series*, cilt 3, no. 1,.
- Bardakcı, M., (2023). "Doğu Akdeniz Yetki Alanları Uyuşmazlığının Hukuki Boyutu ve Türkiye,"*The Boğaziçi Law Review*, cilt 1, pp. 69-97.
- Cohen, D., (2018). "Israel's Natural Gas Reserves: Economic and Political Dimensions.,"*Middle East Energy Reports*, cilt 9, no. 4, pp. 199-214,.
- Cubukcuoglu, S. ve Saner, S., (2018). "Aspects of Hydrocarbon Insecurity in the Eastern Mediterranean: Maritime Claims, Access, and Quest for Energy Resources,"*Turkish Journal of Energy Policy*, cilt 3, no. 6, pp. 26-39,.
- Çalık O. F., (2017). "Doğu Akdeniz Enerji Kaynaklarının Kıbrıs Sorununa Muhtemel Etkileri,"*Vakanüvis - Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, cilt 2, no. 2, pp. 36-54.
- Çalışkan, Ş., (2015). "Türkiye'nin Enerjide Dışa Bağımlılık ve Enerji Arz Güvenliği Sorunu,"*Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 25.
- Çelikpala, M., (2022). "Doğu Akdeniz enerji politikalarının analizi,"*Panorama*, cilt 6, no. 3, pp. 55-78.
- D'Orazio, A. ve Poletti, C., (2009). "The Italian energy policy: changing priorities,"*European Review of Energy Markets*, cilt 3, no. 1, p. 31.

- Demirhan, H. D., (2022). "Doğu Akdeniz'in Jeoekonomik Önemi ve Türkiye," *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt 12, no. 2, pp. 315-40.
- Dilek, E., (2022). "Sovereignty Disputes and Resource Discoveries in the Eastern Mediterranean: A Conflict Analysis Perspective," *Journal of Middle East Perspectives*, cilt 1, no. 2, pp. 133-135.
- Ediger, V. Ş., B.ve Devlen D. (2012). McDonald Bingöl, "Levant'ta Büyük Oyun: Doğu Akdeniz'in Enerji Jeopolitiği," *Uluslararası İlişkiler*, cilt 9, no. 33, pp. 73-92..
- Energy Database (2025). "Eurostat, "2020. [Çevrimiçi]. Available: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/energy/data/database>. [Erişildi: Şubat 2025].
- Erdem, T., (2023). "Israel and Greece,"%1 içinde *Turkey's Challenges in Changing Energy Geopolitics of the Eastern Mediterranean*, pp. 227-251.
- Erdoğan N., (2017). "Tanap Projesinin Türkiye Ve Azerbaycan Enerji Politikalarındaki Yeri ve Önemi," *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.
- EU Energy Commission, (2022). "Mediterranean Energy Disputes," EU Energy Commission, Brussels.
- EU Official Reports, (2021). "EU Response to Turkey's Eastern Mediterranean Drilling Activities," *EU Official Reports*, cilt 19, no. 4, pp. 78-92.
- European Parliament, (2025). "Energy: A Shaping Factor for Regional Stability in the Eastern Mediterranean," [Çevrimiçi]. Available: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/578044/EXPO_STU\(2017\)578044_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/578044/EXPO_STU(2017)578044_EN.pdf). [Erişildi: Şubat 2025].
- Güler, G., (2018). "Yunanistan'ın Eastmed Blöfü ve Türk Akımı," *Türkiye Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi (TÜRKSAM)*.
- Gürcan, E., (2020). "International Security After the Arab Spring: Domestic and International Sources of the Syrian and Libyan Conflicts (2011-2020)," pp. 65-80.
- Gürdeniz, C. ve Yaycı, C., (2021). "Türkiye'nin Denizcilik Doktrini: Mavi Vatan,".
- Güven, M. E. ve Tekin, F., (2023). "Bölgesel Güven(siz)likten Küresel Güven(siz)liğe Doğu Akdeniz Sorunu," *International Journal of Politics and Security*, cilt 5, no. 1, pp. 163-83.
- IENE, (Institute of Energy for South East Europe) , (2025). "Greek Poseidon US Noble to cooperate in East-Med.,"2012. [Çevrimiçi]. Available: <http://www.iene.eu/greek-poseidon-us-noble-to-cooperate-in-east-med-p2718.html>. [Erişildi: Şubat 2025].
- IGI Poseidon, (2025). Eastmed Projesi, "IGI Poseidon,"2020. [Çevrimiçi]. Available: <http://www.igi-poseidon.com/en/eastmed>. [Erişildi: Şubat 2025].
- International Energy Agency (Uluslararası Enerji Ajansı), (2019). "World Energy Outlook," Paris.

- International Energy Agency, (2023). "Turkey's Energy Outlook," International Energy Agency, Paris.
- Kavaz, İ., (2020). "Enerji Kaynakları ve Transfer Rotaları Bağlamında Doğu Akdeniz," *Journal of Anadolu Strategy*, cilt 2, no. 2, pp. 1-14.
- Kaya, Ş., (2007). "Uluslararası Deniz Hukuku Kapsamında Doğu Akdeniz'in Hukuki Statüsü ve Türkiye Cumhuriyeti için Stratejik Önemi," *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, cilt 5, no. 9, pp. 19-55.
- Kedikli U. ve Çalağan, Ö., (2017). "Enerji Alanında Bir Rekabet Sahası Olarak Doğu Akdeniz'in Önemi," *Sosyal Bilimler Metinleri*, cilt 1, pp. 120-138.
- Kim, T. ve Shin, S. Y., (2021). "Competition or cooperation? The geopolitics of gas discovery in the Eastern Mediterranean Sea," *Energy Research & Social Science*, no. 74.
- Kişi E., (2022). "21. Yüzyılın Başında AB, ABD ve Türkiye İlişkilerinin Temel Açmazı: "Doğu Akdeniz Enerji Kaynakları"," *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 12, pp. 1-26.
- Konak, A., (2019). "Türkiye'nin Doğal Gaz Bağımlılığı ve Alternatif Enerji Kaynaklarının Gerekliliği," *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, cilt 4, no. 7, pp. 196-209.
- Kökyay, F., (2019). "Türk Dış Politikasında Yeni Bir Açmaz: East-Med / A New Dilemma of Turkish Foreign Policy: East-Med..
- Köylü, M., (2021). "Energy Card Of The Eastern Mediterranean: Cyprus," *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, Cilt %1 / %2C-IV, no. 8.
- Krasna J., (2022). "Politics, War and Eastern Mediterranean Gas," *Tel Aviv Notes*, cilt 16, no. 4,.
- Kurucu, A., (2017). "Türkiye'nin Yenilenebilir Enerji Potansiyelinin Hesaplanması," *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt 8, no. 1, pp. 1-22..
- Limits of Oceans and Seas, Monte-Carlo: International Hydrographic Organization, 1953, p. 15.
- Liu, X. E. A., (2017). "Structural characteristics and petroleum exploration of Levant Basin in Eastern Mediterranean," *Petroleum Exploration and Development*, cilt 44, no. 4, pp. 573-581.
- Mangır, D. Ş., (2020). "Coğrafi ve Jeopolitik Eksende Neo-Avrasyacılık," *Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Dergisi*, no. 43, pp. 193-208..
- Manta, F., (2018). "La diplomazia economica come strumento delle relazioni internazionali: l'esempio Mattei e il marchio "Fiat", Eunomia," *Rivista semestrale di Storia e Politica Internazionali Eunomia*, cilt 7, no. 1, p. 200.
- Marziye, M. ve Latif, P., (2017). "Uluslararası Enerji Projeleri ve Türkiye-Azerbaycan İşbirliği," %1 içinde *II. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi*, Azerbaycan-Bakü.

- Mira, E. R., (2022). “Türkiye – Libya Arasında İmzalanan “Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası”nın Türk Dış Politikasına Etkisi,”*Anadolu Strateji Dergisi*, cilt 4, no. 1, pp. 17-37.
- N. Avsaroglu, (2018). “Yedi Kızkardeş (Seven Sisters),”.
- Nedos, V., (2022). *Regional power competition in the Eastern Mediterranean: the return of naval power and the changes technology brings.*
- Onelli F., (2003). “All'alba del neatlantismo : la politica egiziana dell'Italia (1951-1956),”Franco Angeli, Milano.
- Oral, F., (2021). “Is The Crisis In The Eastern Mediterranean About Energy Or Sovereignty?,”cilt 5, no. 1, pp. 219-247.
- Özdemir, B. Z. ve Karagöl, E. T., (2017). “Türkiye'nin Enerji Ticaret Merkezi Olmasında Doğu Akdeniz'in Rolü,”SETA.
- Özekin, M. K., (2020). “Doğu Akdeniz’de Değişen Enerji Jeopolitiği ve Türkiye,”*Güv. Str. Derg.*, cilt 16, no. 33, pp. 1-51.
- Özkan, A., (2012). “Doğu Akdeniz’de Münhasır Ekonomik Bölge’nin Sınırlandırılması Uyuşmazlığı,”%1 içinde *II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu.*
- Peker, H. S., Oktay, K. Ö. ve Şen, Y., (2019). “Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanları ve Enerji Kaynakları Çerçevesinde Türkiye'nin Enerji Güvenliği,”*Güvenlik Bilimleri Dergisi*, cilt 8, no. 1, pp. 85-106.
- Perim C., (2024). “Doğu Akdeniz’de Enerji Ve Güvenlik: Türkiye’nin Güncel Vizyonu,”*Uluslararası İlişkiler Ve Diplomasi*, cilt 7, no. 2, pp. 84-104.
- Perkins, J. H., “Daniel Yergin, (2022). The New Map: Energy, Climate and the Clash of Nations,”*Journal of Environmental Studies and Sciences*, cilt 12, no. 3, pp. 664-666.
- Putten, F. P. V. D., (2016). “Infrastructure and Geopolitics: China’s Emerging Presence in the Eastern Mediterranean,”*Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, cilt 18, no. 4, p. 337–51.
- Sak, H. ve Zengin A., (2015). “Uluslararası Doğal Gaz Boru Hattı Projeleri; Türkiye’nin Doğal Gaz Ticareti Açısından Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (Tanap) ve Trans Adriyatik Doğal Gaz Boru Hattı (Tap) Projelerinin Değerlendirilmesi,”*TC İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Working Paper Series*, cilt 1, no. 6, pp. 1-13.
- Sali, Ö. M., (2022). “Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasında Doğu Akdeniz Adaları,”*Journal of International Relations and Diplomacy*, cilt 2, no. 5, pp. 38-61.
- Sandıklı, A., Budak, T. ve Ünal, B., (2013). “Doğu Akdeniz’de Enerji Keşifleri ve Türkiye,”*Bilgesam Bilge Adamlar Kurulu Raporu*, Rapor No:59.
- Sarıtunalı, H. N., (2021). “Çevresel Güvenlik ve Enerji Arz Güvenliği Bağlamında Türkiye’nin Enerji Politikası,”*Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, cilt 4, no. 2, pp. 409-421.

- Söylemez, K. E. ve Erdal L., (2024). “Karşılıklı Bağımlılık Perspektifinden Türkiye – Rusya Enerji İlişkilerinde Dengeler: TANAP ve Türk Akım,”*European Journal of Educational and Social Sciences*, cilt 9, no. 1, pp. 31-47..
- Syrian Arab Republic, (2025). Mevzuat,”[Çevrimiçi]. Available: <https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/STATEFILES/SYR.htm>. [Erişildi: 02 02 2025].
- Şeker, B., (2018). “Deniz Enerji Güvenliği: Doğu Akdeniz'deki Güncel Gelişmelerin Jeopolitik Dengelere Etkisi,”*Turkish Studies*, cilt 13, pp. 207-228.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, (2004) /*Turkuno DT/4739 sayılı nota*, BM Genel Sekreterliği, 2004.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, (2010). *İsrail'in GKRY ile imzaladığı sınırlı İsrail ile GKRY Arasında İmzalanan MEB Anlaşması Hk., Basın Açıklaması, No: 288*.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, (2011). *KKTC Temsilcileriyle Gerçekleştirilen Teknik Görüşmeler Hk. Basın Açıklaması*.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, (2025). *Belirsizlikler Çağında Kararlı ve Güçlü Türkiye Dış Politikası Kitapçığı*.
- TASAM, (2019). *Yeni Deniz Güvenliği Ekosistemi ve Doğu Akdeniz*, İstanbul: Tasam Yayınları, Uluslararası İlişkiler Serisi..
- Terzi, F. ve Asal, U. Y., (2021). “Doğu Akdeniz'deki Gelişmelerin Kıbrıs Sorununa Yansıması: Enerji Jeopolitiğinde Yeni Dönem ve Jeostratejik Dönüşüm,”*OPUS International Journal of Society Researches*, cilt 18, no. 40, pp. 2868-2895.
- TPAO (Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı), (2021). “Doğu Akdeniz'deki Hidrokarbon Arama Faaliyetleri,”*TPAO Resmi Yayınları*, cilt 8, no. 2, pp. 14-28..
- TPAO, (Türkiye Petrolleri A.O), (2023). “Petrol ve Doğal Gaz Sektör Raporu,».
- Valentina, B. ve Tomberlin, D., (2004). “Real Options Analysis of Fishing Fleet Dynamics: A Test,”*Nota Di Lavoro 102*.
- Wendt, M., (2023). “Energy Region Greece & Eastern Mediterranean - A Region Arises as Europe's supplier,”Konrad-Adenauer-Stiftung e. V. Country Report.
- www.bugun.com.tr, (2011). “Türkiye'ye Akdenizde Büyük Oyun,”Bugün., [Çevrimiçi]. Available: www.bugun.com.tr/turkiyeye-akdenizde-buyu-oyun-haberi/176728 . [Erişildi: 3 Şubat 2025].
- www.mfa.gov.tr (2021). “Cyprus Historical Overview, Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs,”2021. [Çevrimiçi]. Available: https://www.mfa.gov.tr/cyprus-_historical-overview_.en.mfa..
- www.trade.gov, (2024). International Trade Administration, “Natural Gas & Renewable Energy,”. [Çevrimiçi]. Available: <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/italy-natural-gas-renewable-energy>.
- www.turkeyanalyst.org, (2025). “Turkey’s Blue Homeland Doctrine: Signaling Perpetual Conflict in the Mediterranean and Rough Waters Ahead,”2020.

[Çevrimiçi].

Available:

<https://www.turkeyanalyst.org/publications/turkey-analyst-articles/item/648>. [Erişildi: Şubat 2025].

- Yaşa, A. G. ve Yılmaz, M., (2022). “Doğu Akdeniz’de Bulunan Doğalgaz Rezervlerinin Bölgesel Enerji Politikalarına ve Rekabete Etkisi,”*Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt 32, no. 1, pp. 1-17.
- Yavaş, G., (2017). “İkinci Dünya Savaşı Sonrası İtalya’nın Dış Politikası (1948-1990): Atlantikçilik ve Avrupalılık,”*Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, cilt 8, no. 2, pp. 111-130.
- Yaycı, C., (2012). “Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye,”*Bilge Strateji*, cilt 4, no. 6, pp. 1-70.
- Yaycı, C., (2012). “Doğu Akdeniz’de Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye,”*Bilge Strateji*, cilt 4, no. 6, pp. 1-70.
- Yaycı, C., (2020). *Doğu Akdeniz’in Paylaşım Mücadelesi ve Türkiye*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Yesevi, Ç. G. ve Tiftikciğil, B. Y., (2015). “Turkey-Azerbaijan Energy Relations: A Political and Economic Analysis,”*International Journal of Energy Economics and Policy*, cilt 5, no. 1, pp. 27-44.
- Zalel Y., (2025). “Greece, Israel, Italy, Cyprus to discuss Med pipe.,”2017. [Çevrimiçi]. Available: <https://www.naturalgasworld.com/greece-israelitaly-and-cyprus-to-negotiate-2000-km-undersea-pipeline-to-southeurope-35631>. [Erişildi: Şubat 2025].